

COLLECTOR'S LABEL
NUMBER 39427

BENIUC, P.

438

MIHAI BENIUC

DESPRE POEZIE

STUDII LITERARE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

POEZIE
DESPRE

Articolele din această culegere au fost publicate între
anii 1949—1953.

FOLCLORUL, O FANTANĂ A TINEREȚII

Sunt nu numai minunate dar și nesecate comorile creației populare. Marele nostru poet național Mihail Eminescu, spre sfârșitul veacului al XIX-lea, cu un an înainte de moartea sa, condamnând scepticismul literaturii europene din acea vreme — care se lățise și în țara noastră — spunea că găsim, pentru tămăduirea răului, un „*izvor pururea reîntineritor*“ în „*poezia populară, atât cea dela noi cât și aceea a popoarelor, ce ne înconjoară*“.

În adevăr, folclorul este o fântână a tinereții, cu izvoare nesecate, mereu proaspete, îmbietoare pentru toți, ca soarele, umbra codrului și aerul curat.

În folclor grăește înțelepciunea poporului strânsă dearândul veacurilor și fără preget înviorată de mla-dele vieții noi altoite pe trunchiurile străbune și nepieritoare.

Folclorul începe odată cu poporul, se dezvoltă cu el și durează cât el, întruchipând, multiplu și variat, în cuvinte meșteșugite — când e vorba de cântece,

povești, etc. — sentimentele poporului, judecățile lui, eroii lui cei mai dragi, dușmanii lui.

„Poporul, spunea Gorchi, este nu numai puterea ce creează toate valorile materiale, ci este unicul și nescutut izvor al valorilor spirituale... este primul „filosof și poet care creează toate marile poeme, toate tragediile de pe pământ și pe cea mai mare dintre ele — istoria culturii lumii“.

Spre deosebire de creația individuală, care poartă pecetea artistului ca un semn distinctiv față de cea a altui artist, creațiile folclorice se supun unor legi de zămislire colectivă, la aceeași realizare contribuind în cursul veacurilor nenumărați artiști anonimi din mijlocul maselor populare.

Tovarășul Stalin, într-o conversație cu artistul Gad-jibecov, spune : „Poporul își șlefuește cântecele sale dealungul veacurilor și le ridică până la cea mai înaltă treaptă a artei“.

Această continuă șlefuire ne lămurește de ce cântecul popular atinge un așa de mare grad de frumusețe concentrată în câteva versuri ce le știu toți de aceeași limbă ; de ce eroii populari sunt atât de tipic realizați prin câteva trăsături caracteristice.

În atmosfera acestor realizări, cântece, basme, jocuri, cimilituri, zicători, omul se desvoltă din copilărie și prin ea i se altoește în suflet dragostea de luptă pentru ceea ce e bun și frumos. Dimensiunile naționale ale personalității sale le primește copilul pe această cale a realizărilor folclorice de veacuri ale poporului.

Bogăția folclorului unui popor dovedește vitalitatea lui. Folclorul românesc se prezintă deosebit de bogat și de variat. Dealtfel, sute de ani dearândul folclorul a fost pentru poporul nostru cea mai însemnată formă

de viață culturală în care el și-a întruchipat năzuințele, deoarece clasele asupritoare, adesea aservite ele însele diferitelor stăpâniri străine, erau tot atât de străine de viața culturală a poporului pe cât erau de active în a-l jefui de bunuri materiale, de rezultatele trudei sale. Așa se explică nu numai abundența folclorului la poporul nostru, ca aproape unică formă de viață culturală, dar și caracterul operelor folclorice, îndreptate în mare măsură împotriva asupritorilor și cotropitorilor, cum sunt baladele haiducești sau nenumăratele cântece, strigături, povești și anecdote la adresa ciocoilor și altor tagme de jăcmănituri trăind pe spinarea celor ce munceau la sate și orașe. Astfel folclorul a ținut vie și a hrănit mereu dragostea pentru popor, pentru nestinsa lui dorință de-a fi fericit și a trăi în belșug și totodată a susținut și a crescut ura împotriva a tot ceea ce este dușmănos poporului.

În secolul al XIX-lea, sub influența mai cu seamă a ideilor revoluționare dela 1848, au început să se intereseze de folclor cărturarii poporului nostru, au început să-l adune, să-l prelucreze și să dea astfel adevărată viață operelor literare. Dacă putem numi pe parcursul acestui veac nume ca Anton Pann, Ion Barac sau Petre Ispirescu, care abia dacă s'au desprins din rândul poezilor și povestitorilor populari, putem numi în acelaș timp mari cărturari ca Mihail Kogălniceanu, C. Negruzzi și Alecu Russo, care prin scrierile lor au stimulat cercetările în domeniul folclorului și în general apropierea de popor, — cercetări cristalizate apoi în lucrări mari cum sunt cele ale lui G. Dem. Teodorescu și ale lui Gr. G. Tocilescu cu privire la poezia populară.

Cel mai de seamă promotor însă al duhului popular în literatură a fost Vasile Alecsandri, care ne-a dat

prima colecție de mare amploare a poeziei noastre populare și în acelaș timp a valorificat și limba și tradițiile folclorice ale poporului nostru prin propria sa creație. A venit Mihail Eminescu și, mergând pe urmele lui Vasile Alecsandri, a dus mai departe opera acestuia, adâncind cunoașterea artei populare a cuvântului și dându-ne el însuși o poezie răsărită pe stratul creației populare, în așa fel încât Eminescu fără poezia populară românească nu poate fi nici conceput, nici deplin înțeles.

Pe acelaș drum au mers Creangă, Coșbuc și toți scriitorii noștri care au durat opere literare traînice. Se poate afirma cu certitudine că nu există la noi operă literară de valoare, care prin rădăcinile ei, într'un fel sau altul, să nu-și tragă puterea din marea creație anonimă a poporului, să nu fie pătrunsă de spiritul de luptă, de ura împotriva răului și de setea de fericire a poporului. Dar multe din realizările marilor scriitori, cântece sau basme, s'au revărsat în matca lor firească din nou, poporul luându-le drept ale sale din ale sale, și e mare cinste pentru un poet să i se înrădăcineze cântecele în cadrul veșnic al poeziei populare.

Astăzi, când scriitorii mai mult ca oricând pot să se apropie de inima acelora ce creează toate bunurile vieții, de oamenii muncii, folclorul, prin tot ceea ce aduce el ca moștenire vie, și prin continua lui înprospătare cu noi înfăptuiri artistice, sub influența luptei pentru socialism și pentru pace, constituie acelaș izvor veșnic viu al întineririi.

Dar nu numai pentru scriitor, ci pentru oricare cetățean folclorul este o școală, la care înveți să-ți adâncești dragostea de țară, de aceia în mijlocul cărora lupti, muncind pentru o viață frumoasă.

Ca într'o oglindă vrăjtită, în operele folclorice străvezi până în fundul de demult al vremii și întrezezi luminile viitorului spre care poporul tinde, ajutat de natură, de înțelepciune, de eroii ieșiți din sânul său și având mereu de partea lor dreptatea.

În folclor se oglindește felul de viață și munca omului, câteodată din cele mai vechi începuturi, în forme cărora azi abia le deslușim tâlcul. Dar totdeauna, mergând până la miezul lor, vom da de aceeași luptă a omului pentru fericire, de aceeași încredere în puterile sale însoțite cu forțele naturii, stăpânite de înțelepciune, în numele ideii de bine și de dreptate.

Nici chiar în fața morții omul nu se resemnează și dă glas dorinței sale de-a o supune, cum este în acest bocet din Maramureș :

*„Tu moarte hamișă ești,
Numai acolo silești,
Oamenii să-i despărțești,
Pruncii să mi-i sărăcești.
De-aș pune mâna pe tine,
N'ai mai despărți pe nime.
Te-aș întinde'ntr'un ocol,
Ți-aș pune lanț într'un picior,
Pe lanț o lăcată mare,
Să nu mai faci supărare...”*

Cele mai vechi forme de folclor sunt desigur acelea prin care omul cu puterea cuvântului conjură puterile naturii să și le facă favorabile. În această categorie intră *Caloianul*, *Paparudele* și altele. Înrudite cu acestea sunt încercările de explicare a forțelor naturii prin personificarea lor.

Unele din cele mai vechi realizări sunt acelea care oglesc tipuri de activitate ce nu sunt astăzi cele mai caracteristice pentru poporul nostru, cum este

Miorița, fără îndoială o capodoperă în genul ei, realizată probabil în timpuri străvechi, când păstoritul era ocupația de căpetenie a Românilor. Dragostea nețărnută a ciobanului pentru munți, codru, stele, pentru stână și pentru cântece, dragoste ce se prelungește peste hotarele morții, constituie caracterul profund popular al acestui cântec bătrânesc; deci dragostea de viață a poporului este însuși sâmburele nepieritor al cântecului. Chipul mamei din acest cântec este prototipul de totdeauna al aceleia de care omul se simte legat și-și aduce aminte în cele mai grele clipe ale sale. Iar oaia năzdrăvană înfățișează forțele primare ale naturii care se pun în slujba omului împotriva uneltirii, a urzelii și a nedreptății, prevestindu-l să-și ia măsurile.

Tot din epoci depășite istoric fac parte legende ca aceea a *Meșterului Manole*, care e silit să-și sacrifice dragostea, pentru a clădi domnului mănăstirea minunată, iar apoi el însuși să-și dea viața, pentru a nu mai putea zidi alte mănăstiri la fel de frumoase în lume. E o legendă a relațiilor feudale dintre popor și domn, creată de popor, cu întreaga dragoste și compătimire a ascultătorului îndreptată spre cel năpăstuit, spre *Meșterul Manole*. De altfel aceeași este, și nu întâmplător, situația cu figurile mai vechi de haiduci ce se ridică împotriva domnitorului și a boierilor, cum este *Corbea* sau *Toma Alimoș*. Ascultătorul se simte atras cu simpatiile sale spre acești eroi populari. Cu atât mai adevărat este aceasta în acele cântece bătrânești în care eroul se bate cu asupritorii turci, cum este *Gruia lui Novac*. Sunt adevărate cântece patriotice aceste realizări în care se proslăvesc aceia ce tind să doboare lanțurile robiei,

luptând fie împotriva boierului sau domnului, fie împotriva cotropitorilor.

Luând drumul codrului, iobagul, moșneanul sau răzeșul năpăstuit, își pune jalea și ura în cuvinte, dar își pune și degetul pe trăgaci atunci când ciocoiul sau boierul, pândit pe la trecători și vaduri, îi vine la îndemână.

În codrul său, voinicul trăiește liber, și cântecul proslăvește dârzenia sa neînduplecată :

*„Crângule, crângule des,
Eu din tine nu mai ies ;
Foaie verde ori ce-aș fi,
Cât oi fi, cât oi trăi,
La nimeni n'oi căciuli,
Că omul necăciulî,
Să trăiască că-i voinic,
N'are teamă de nimic.”*

Negreșit, viața nu este numai luptă cu asupritorii, ea este dragoste, sete de a trăi, de a trăi fericit într-o lume frumoasă și de aceea nu e de mirare că folclorul este populat cu nenumărate cântece de iubire, de dor, de jale, de-ale codrului, de-ale câmpului cu pluguri arând, — toate aceste doine exprimând una și aceeași tendință vie de ridicare a omului spre lumină și desfășurare a sufletului său în lumină. Dăm aici un singur exemplu din lirica de dragoste a poporului, un cântec pe cât de plin de o simțire aleasă și de o pasiune reținută, pe atât de meșter alcătuită în cuvinte :

*„Mândră-i floarea de cireș,
Dar mai mândru-i Gheorghieș ;
Verde-i frunza macului,
Mândru-i chipul dragului ;
Frunză verde peliniță,
Măi bădiță, măi bădiță,*

*Nu-ți gădesc seamăn pe lume,
Nici la suflet, nici la nume,
Nici la ochi, nici la sprincene,
Două ape, două pene ;
Nici la limbă, viers de frunză,
Când vrei mândra să te-auză
Și din gură să-ți răspună :
— Măi bădiță Gheorghieș,
Mândră floare de cireș !"*

Necruțător este poporul în pedepsirea a tot ceeace este potrivit vieții, fals, rămas în urmă pe drumul ce își leagănă mersul mai liniștit sau mai furtunatic. De aici acele strigături usturătoare la adresa a tot ceeace nu este potrivit cu liniile de dezvoltare ale vieții colective.

Poporul are deci și eroi care sunt creați anume să pedepsească, prin umor, glumă, batjocură, tot ceeace este potrivit vieții poporului. Astfel este vestitul Păcală, lecuitor prin glume și prin șotii a prostiei, a lăcomiei, a huzurului din truda altuia.

Dar visul de fericire al omului pe pământ nimic nu-l redă mai bine decât basmul, în care Făt-Frumos, elementul binelui, învingând smeul sau balaurul, element al răului, ajunge să desrobească pe Ileana, idealul frumuseții, cu care trăește apoi fericit.

În lupta lui, până ajunge la fericire, pe Făt-Frumos îl ajută tot ceeace dorința omenească dorește să vadă și vede realizat, în drumul ei multi-milenar : covorul sburător, care te duce prin văzduh, apa vie care te vindecă de moarte și alte visuri întruchipate fantastic în basm, dar cărora știința le găsește, pe îndelete, cheie. Forțele de acest fel ale naturii pe care omul visează să le stăpânească sunt minunat rediate de Ochilă, Setilă, etc., tovarășii eroului din basm.

Deși fără dată și fără autor nominal, folclorul poartă urmele timpului în care a luat naștere, schimbându-se însă mereu, ștergându-se unele trăsături pe care societatea omenească le-a depășit și adăugându-se altele pe care cursul istoriei le desvoltă. Foarte des cântece vechi, ca melodie și ca formă poetică, trecând dela o epocă la alta, se mențin în general aceleași, dar își schimbă, ici-colo, conținutul, după ideile noi ale timpului. Schimbările de conținut nu sunt fără efect asupra structurii generale a operelor folclorice și aceasta cu atât mai mult cu cât aceste schimbări sunt mai însemnate. Astăzi, de exemplu, când folclorul la noi înflorește abundent, conținuturile de viață nouă, eliberarea, socialismul, tehnici-zarea mijloacelor de producție, schimbarea relațiilor de producție, fac să se nască opere folclorice bogate nu numai cu conținut nou, ci și cu formă nouă. Astfel tonalitatea adesea minoră a doinelor străbătute de jale și de dor, devine majoră atunci când ea se schimbă în cântece de slavă adresate noilor așezări din țara noastră ca și Uniunii Sovietice, eliberatoarea poporului nostru.

Nu putem să nu redăm aici măcar o pildă din aceste noi realizări ale poporului. Este un cântec al muncii la colectivă :

*„Frunzucă verde din vie,
Drag mi-e la gospodărie
Că vin seara dela câmp
Văd lanu de grâu frumos
Suflă-l vântu'n sus și'n jos ;
Mai îl suflă cătră soare,
Drag mi-e că nu văd răzoare.“*

Acestea sunt fenomene folclorice noi, la a căror naștere asistăm zi de zi și este datoria noastră de a le

surprinde, căci astfel de epoci bogate în fapte, cum este a noastră, nu se produc des în istoria omenirii. Dacă închisorile Corbii sau zidurile Doftanei au făcut să țâșnească din inimile luptătorilor un anumit fel de cântec, altfel de cântec țâșnește din piepturile constructorilor socialismului în uzinele și pe ogoarele slobode ale plaiurilor românești.

IZVOARELE POPULARE IN CREAȚIA LUI EMINESCU

Poporul, din toate straturile sociale, de mai mult de jumătate de veac caută cu dragoste opera poetului și s'a apropiat de ea atât cât i-au îngăduit „savantele“ îngrădiri ale criticii burghezo-moșierești, care făceau din Eminescu un produs al romantismului și metafizicii germane, un fenomen abrupt, căzut ca un meteor pe pământul românesc.

Dar cine cercetează rădăcinile poeziei eminesciene constată că ele sunt adânc înfipte în însăși viața poporului nostru și că de acolo-și trage poezia sa virtuțile. Nu poate fi înțeleasă poezia lui Eminescu, nici lămurită dragostea oamenilor dela noi pentru ea, fără o cunoaștere temeinică a legăturii vii ce o are poetul cu țara și cu poporul nostru, cu literatura și arta acestuia, cu trecutul său istoric și cu cele mai bune realizări literare și culturale dela noi, anterioare activității poetice a lui Eminescu.

Fără îndoială, contactul cu străinătatea, studiile lui aprofundate în literatură, în filosofie, economie politică, istorie, drept și chiar științe pozitive, au avut o

importantă influență asupra dezvoltării sale; dar acestea nu l-au îndepărtat, ci l-au apropiat și mai mult, cu o mai înaltă viziune despre lume, de solul natal.

Eminescu a fost totdeauna împotriva importului de forme culturale cosmopolite. El nu vedea posibilitățile dezvoltării unei culturi sănătoase decât dacă ea își scoate hrana din ceea ce constituie însăși viața poporului, năzuințele, frământările, realizările sale.

Acolo, în sânul vieții poporului, și-a căutat Eminescu izvoarele din care s'a alimentat creația sa literară. Cea mai sănătoasă și mai viabilă parte a operei sale vine direct de acolo și nu face decât să ducă mai departe și să dea cea mai înaltă expresie artistică valorilor inspirate din arta anonimă populară. Însă, asupra acestui izvor viu al creației eminesciene s'a stăruit în general puțin, accentul fiind pus în mod artificial pe pesimismul pretins metafizic, pe izolaționismul romantic, pe abstracționismul filosofic, căutat și subliniat gros în versurile poetului. Pe această cale se încerca explicarea operei și vieții lui ca un fenomen desprins de realitățile istorico-sociale dela noi, pentru a nu ieși cumva la iveală, pe de o parte legătura sa sufletească cu poporul „de rând“, pe de alta, revolta sa împotriva nedreptăților sociale. Și totuși opera poetului la fiecare pas grăiește despre izvoarele principale din care pornește fluviul uriaș al poeziei sale, acela care-i asigură popularitatea.

În poemul *Un roman*, cu vădite caractere autobiografice, autorul, înafară de o puternică și colorată evocare a pădurilor și locurilor pe unde a copilărit, amintește de :

„O babă ce-atâtea povești știa, câte fuse
Torsese în viață-i...”

și care

„...pe el l-a învățat

Să tălmăcească graiul și a păsărilor spuse

Și murmura cuminte a râului curat.“

Ipoteștii, cu pădurile dimprejur și oamenii de acolo au fost primii dascăli ai poetului. Acolo a deprins poveștile, datinele, acolo a îndrăgit natura și oamenii simpli. Dar tot acolo a învățat să se apropie cu drag și de cărțile și manuscrisele în „*limbă veche și 'nțeleaptă*“, ce se găseau în biblioteca tatâne-său, Gh. Eminovici. Teodor V. Ștefanelli, un fost coleg de școală al lui Eminescu, scrie despre poet, așa cum îl știa pe când poetul avea vreo doisprezece-treisprezece ani, următoarele : „*El, citea cu înlesnire slova veche cirlică și mai cu seamă cărți vechi vedeam în mâna lui, iar letopiseștele lui Kogălniceanu le lua acasă. Când a văzut că și eu citeșc slova veche, m'a întrebat unde am deprins această slovă, că doar în școală nu se învață. Spunându-i că tatăl meu m'a învățat să citeșc slovele după psaltire și după o carte ce cuprindea viețile sfinților, îmi zise că și el tot acasă a deprins această slovă*“.

Aceste două pasiuni, dragostea pentru literatura populară pe de o parte, iar pe de alta pentru trecutul pe care-l răscolea din „*colb de cronici*“, n'au părăsit pe Eminescu toată viața sa.

În peregrinările sale, ca sufleur la trupe ambulante, ca student rătăcitor, ca rândaș la cai, ori ca hamal în port, Eminescu nu numai că a cunoscut toate greutățile vieții și toate suferințele poporului din toate provinciile românești, ci peste tot, cu sânguință de albină, el a prins tot ceea ce poporul, pentru a se îndemna în muncă, pentru a-și cânta revolta sau dragostea,

exprima în formă literară. Nu se cunosc până în prezent toate drumurile de pe teritoriul Republicii noastre, pe care, în timpul său, le-a bătătorit Eminescu. Dar pretutindeni, la Sibiu, Blaj, Timișoara, Arad, Giurgiu, București, Iași sau în alte părți ale țării, el a însemnat în caietele sale versuri populare, povești, ghicitori, proverbe. Moștenirea lăsată de el în această privință este nespus de bogată. Nenumărate din manuscrisele poetului aflate la Academie conțin material folcloristic, adunat în diferite epoci ale vieții sale. Pe linia lui Anton Pann, Alecsandri, Odobescu, Ispirescu, Creangă, fără îndoială, Eminescu are cel mai însemnat aport prin faptul că nimeni n'a valorificat într'un mai mare grad artistic decât el comorile literaturii populare. Unele texte le-a cules singur, altele le-a transcris din caietele altora, sau din reviste, dar toate erau menite să fie prelucrate în vastul său laborator poetic și să contribuie la întărirea temeliei operei sale.

Citind versurile populare adunate de Eminescu, te surprinde plăcut faptul că ele îți evocă poezii devenite nestemate ale creației eminesciene.

*Că eu am fost la părinți
Ca și luna printre sfinți
Și le-am fost de mângâiere
Ca și luna printre stele."*

sunt versurile ce amintesc nemijlocit strofa din *Lucea-fărul* :

*„Și era una la părinți
Și mândră'n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele"*

sau acestea :

*„Că-s o floare de pe mare
Cine-mi cată 'n față moare."*

pe care le găsim deadreptul transpuse în minunatul basm *Călin Nebunul* :

*„Dar pe cea mijlocie niciun gând să n'o măsoare
E o floare de pe mare, cine-i cată'n față moare.“*

ca să nu mai vorbim de acestea :

*„Trimete-mi mândră trimete
Ce-a fi în sat la voi mai verde
Cosița și pletele,
Ochii și sprâncenele,
Că și eu că ți-oi trimete
Ce va fi la noi mai verde.
Ciobica și penele
Ochii și sprâncenele
Și mulțămind lui Hristos
Te sărut, mândră, frumos“*

care devin o parte din „cartea“ pe care o scrie, după luptă, iubitei sale, unul din feciorii lui Mircea, în *Scrisoarea III* :

*„De din vale de Rovine
Grăim, Doamnă, cătră Tine“ etc.*

Cred că nici nu mai e nevoie să amintim unde reîn-
tâlnim, puțin schimbate, aceste versuri :

*„Bate vântul frunza 'n dungă
Jalea-i mare, calea-i lungă,
Bate vântul dintr'o parte
Departe-i draga, departe.“*

îmbinate cu acestea :

*„Ce te legeni, plopule,
Fără ploaie, fără vânt
Cu crengile la pământ?“*

în aceeași capodoperă în vers popular, bine cunoscută.

Dar Eminescu nu s'a mulțumit să ia de unde a găsit aceste stihuri populare și să și le însușească, ci le-a creat un nou cadru poetic, valorificându-le la maximum. Să ne gândim numai la ultimele două citate, cum sunt ele încadrate în *Ce te legeni codrule*, ce amploare de mare poezie are întregul cântec, pe când în cântecul popular versurile amintite se pierd, cum nu odată se întâmplă, ca aurul în nisip.

Pornind dela modul de a crea al poporului, Eminescu el însuși scrie doine și cântece pe care cu greu le distingi de realizările proprii ale poporului, întocmai cum se întâmplă la Pușchin sau la Petofi, alți doi pătimiși adunători de versuri populare. Cine poate alege de pildă aceste versuri de cele populare, dacă nu este prevenit?

„Doină, doină, greu îmi cazi
Din pădurea cea de brazi
Și cu jale îmi răsuni
Din huceagul de aluni.
Și m'adormi, m'adormi cu drag
Prin frunzișul cel de ăg
Cine sună 'n cetine?
Doinița, prietene.
Tragă-nă-se, tragă-nă,
Frunza 'n codru leagă-nă.“

sau acestea cântate de una din fetele robite de smei
în *Călin Nebunul* :

„Greeruș ce cânti în lună,
Când pădurea sună,
Cum nu știi ce am în mine
Greere străine?
Că te-ai duce de-ai ajunge
Noaptea de te-ai plânge,
Ca o pasăre măiastră
La noi în fereastră.

*Vai de picioarele mele
 Pe-unde împlă ele!
 Vai de ochisorii mei
 Pe unde împlă ei!
 Inima 'n mine-i bolnavă
 Floare de dăbravă
 Și vai lacrimile mele
 Cum le vârs cu jele!
 Du-te greer, du-te greer,
 Pân' la munte 'n creer,
 Și privește 'nduișată
 Zarea depărtată,
 Lumea 'ntreagă o colindă,
 Mergi la noi în grindă
 Spune-i mării: ce-am făcut
 De m'a mai născut?
 Căci ar fi făcut mai bine
 Să mă ia de mână,
 Prefăcută că mă scapă
 Să m'arunce 'n apă,
 Căci de cer ar fi iertată
 Și de lumea toată."*

Fără îndoială că avem de-a-face cu una din cele mai strălucite realizări în stil și vers popular, atât de strălucită încât, poate, unii vor spune că e limpede, că a fost făcută de un poet „cult“. Totuși cele mai multe elemente și însăși variația versului ca număr de picioare dela primul la al doilea sunt direct împrumutate din poezia populară. Numai ansamblul, combinațiunea nouă a elementelor, aparține lui Eminescu. În această poezie, însă, se simte și influența versului popular ucrainian, care lui Eminescu nu-i era străin.

La fel e cazul cu această doină, mai vizibil ieșită chiar din mâna poetului :

*„Ce stă vântul, să tot bată
 Prin frunza de tei uscată,*

*Și frângându-i ramurile
 Să lovească geamurile ?
 Iară tu dece suspini
 Când privești peste grădini ?
 Nu mai sta de tot ofta
 Și în gând nu mă mustra
 Că atunci te voi uita
 Când nu s'o mai arăta
 Lângă mare râurile,
 Lângă drum pustiurile,
 Luna și cu soarele
 Și'n codru izvoarele.
 Vei avea de suspinat
 Când vei ști că te-am uitat,
 Când vei sta să mă îngropi
 Pe cărarea dintre plopi
 Ș'atunci vântul o să bată
 Prin frunza de tei uscată
 Scuturând-o, risipind-o
 De ți s'o urî privind-o."*

Aici nu numai elemente ca teiul și geamurile lovite de ramuri, tipic eminesciene, ci și tonalitatea melancolică aparțin poetului.

Dar și în poezii de mare seninătate, de bucurie de a trăi — la fel de caracteristică poetului — se simte uneori că poezia populară a dat doar modelul stilistic, infăptuirea însăși, dela un capăt la altul, fiind a lui Eminescu :

*„La mijloc de codru des
 Toate păsările ies,
 Din huceag de aluniș
 La voiosul luminiș,
 Luminiș de lângă baltă,
 Care 'n trestia înaltă
 Legănându-se din unde,
 În adâncu-i se pătrunde
 Și de lună și de soare*

Și de păsări călătoare,
Și de lună și de stele
Și de sbor de rândunele
Și de chipul dragei mele.“

Poetul însă nu rămâne la această fază a imitării modelului popular, ci însușindu-și limba, felul simplu de exprimare, adâncimea de simțire și de gând a poporului, trece la creații cum e *Călin Nebunul*, sau *Călin* (*file din poveste*), în care se păstrează numai scheletul basmului popular și metrica versului popular, bogăția de imagini aparținând poetului; la *Miron și frumoasa fără corp*, plină de umor și de descrieri minunate, *Povestea Dochiei*, *Ursitoarele*, *Mușatin și Codru* și altele, realizate numai fragmentar, cum e *Basmul lui Arghir și Frumoasa lumii*.

În proză, Eminescu face același lucru, trecând dela simpla muncă de culegător de folclor cum e în cazul poveștii cu titlul *Borta vântului*, *Finul lui Dumnezeu*, *Frumoasa lumii* (variantă în proză), la *Făt-Frumos din lacrimă*, unde apare din plin contribuția poetului, acțiunea lui transformatoare.

Dar dacă Eminescu ar fi rămas la atât, atunci nu se putea spune despre el decât că a continuat în mod genial, ridicând la grad de mare artă, ceea ce alții începuseră înaintea lui, cum au fost Ion Barac, Anton Pann, Vasile Alecsandri.

El nu numai împrumută subiecte și modul de exprimare din popor, ci la propriile sale teme aplică ceea ce a învățat din viață și a transformat singur din arta poporului și le redă astfel încât ele pătrund de sus în jos, în popor. De data aceasta Eminescu nu dă numai ceea ce a primit și a transformat, provenit de jos în sus, ci și ceea ce se dovedește apt de a fi primit de sus

în jos, cu mijloace de expresie pe care poporul le acceptă pentrucă se recunoaște în ele.

„Literatura populară — spune chiar Eminescu — nici nu se poate numi altceva decât sau cugetarea și produsele fanteziei poporului însuși, care devine literatură în momentul în care se produce prin scriere, sau produceri a clasei culte, care se potrivesc însă așa de bine cu gândirea poporului, încât dacă acesta nu le-au făcut, le-au putut însă face“.

Acest adevăr se aplică la o mare parte din creația literară a lui Eminescu, la cea mai bună. O parte din versurile sale au trecut în rândurile cântecelor populare și, cum e firesc în astfel de cazuri, nu se mai știe în popor cine este autorul. Cântate pretutindeni, cine mai poate să spună, în vr'un colț îndepărtat de țară, cine a scris, *Vezi rândunelele se duc* sau *Pe lângă plopul fără soț*?

La Viena, Eminescu își avea cântecele sale iubite, pe care le cânta prietenilor. La București, scrie D. Teleor, când era cu prietenii la hanul Kiriazi, *„Eminescu după oarecare timp, punea capul în mâini și începea să cânte doine din Ardeal, așa cum le cântă mocanii și cânta câte o oră întreagă. Ardelenii aflați la masă plângeau cu lacrimi“*. Acum, cântecele sale au ajuns să fie și ele cântate în colțurile cele mai îndepărtate ale țării.

Suntem siguri că pe măsură ce opera lui va fi mai mult răspândită, poporul, pe care el atâta l-a iubit, își va însuși tot mai multe stihuri din Eminescu, făcându-le bun popular, sau le va învăța, legându-le de numele aceluia ce le-a scris pentru popor.

Dar Eminescu mai dă poporului nu numai ceea ce el a cules sau a învățat în cei vreo optsprezece ani de

activitate literară a sa, umblând pe meleagurile românești, ci și ceea ce poporul a pierdut sau a uitat în drumul său istoric și a fost însemnat de cronicarii sau scriitori de cărți populare: „*Limba veche și nțeleaptă*“ — cum spune poetul.

Am spus că Eminescu era un mare căutător și cercetător de manuscrise vechi. Își punea paltonul la amanet ca să-și procure câte un astfel de manuscris, sau vreo carte românească veche și rară. M. Gaster în *Literatura populară română* citează adesea pe Eminescu ca posesor al diferitelor texte utilizate în cartea amintită și pe care desigur poetul i le-a pus la dispoziție.

Dăm aici câteva titluri din manuscrisele ce se găseau în posesia lui Eminescu, de a căror soartă, azi, însă, nu se știe nimic: 1. *Varlaam și Ioasaf*, o copie mai nouă după traducerea din 1648; 2. *Povestea pentru împărăteasa țarei francești ce i-a tăiat mastehă-sa mâinile* (1692); 3. *Iliodor*, din secolul al XVIII-lea; 4. *Istoria Aretusii și a împăratului Iraclie, tatăl său, a lui Ierotoclit și a lui Pezistrat tatălui său vizirului*; 5. *Minunile Maicii Domnului* (1693), etc.

În toată această muncă a sa de răscolire a literaturii populare, fie a celei orale, fie a celei scrise, Eminescu nu purcede nicio clipă ca un simplu adunător de curiozități mai noi sau mai vechi, ci caută să prindă ideea, să scoată ceea ce este viu. „*E păcat* — scrie dânsul într-o notă — *cum că Românii au apucat de a vedea în basm numai basmele, în obicei numai obiceiurile, în formă numai forma, în formulă numai formula. Formula nu este decât manifestăriunea palpabilă, simțită, a unei idei oarecare. Ce face de exemplu istoricul cu mitul? Îl lasă cum e, ori îl citează mecanic, în compendiu! său*

de istorie, pentru a face din el jucării mnemotehnice pentru copii. Nimic mai puțin decât asta. El caută spiritul, ideea acelor forme, care ca atari sunt minciune, și arată cum că nu e decât un simbol, o hieroglifă, care nu e deajuns că ai văzut-o, că ții minte forma și că poți s'o simți în zugrăveală pe hârtie, ci aceasta trebuie citată și înțeleasă. Trecând la obiceiuri e iarăși sigur că ele numai în degenerare devin numai simple formalități. Primitive, ele sunt expresiunea exterioară a unui profund învățământ sau a unei profunde idei interne“.

Important aici este faptul că poetul, în toată activitatea sa de a se apropia de popor, fie că se afunda în trecut, fie că îmbrățișa prezentul, nu rămânea un colecționar de forme lingvistice frumoase, de ghicitori, basme, eresuri pur și simplu, ci căuta să se apropie de acele conținuturi care definesc viața, ființa unui popor. Și această viață se răsfrânge în opera poetului. De aceea poporul se recunoaște în ea și o caută.

Fără a desprinde pe cele mai frumoase, redăm din *Călin Nebunul*, aceste versuri :

*„Dar a doua zi voinicul mândros intră'n ogradă
Frații lui cum îl văzură la genunchi veneau să-i cadă.
— Iartă, frate, căci greșeala zău demult ne-apasă pieptul.
Ba nu, fraților — le zise — să vedem ce e cu dreptul.
Să facem o bombă mare, s'aruncăm pe cer în sus,
Să vedem ce-o să gândească Dumnezeu și ce-o să zică.
Astfel cum ți-ai face cruce, ei se pun alături... pică
Boamba grea, svârlită'n ceruri, din cei doi făcând fărâme.
Și Călin rămâne singur, rău îi pare ca la nime.
Dară nici c'avea ce face.“*

E o trăsătură aceasta a poporului, adânc socială, de a căuta dreptatea până la capăt, de a nu se mulțumi cu jumătăți de măsuri — și această trăsătură o găsim în opera lui Eminescu.

Prin faptul că Eminescu se sprijină în poezia sa, pe literatura populară românească de pretutindeni, pe folclor în primul rând, apoi și pe literatura târgoveților, ca de pildă pe cântecele de lume, ea a câștigat spațialitate, îmbrățișând în cea mai mare parte limba și cultura din ținuturile locuite de români, limbă căreia poetul îi dă un nou caracter unitar, sintetic, o mai mare bogăție de nuanțe, o mai adâncă și cuprinzătoare putere de exprimare.

Prin faptul că Eminescu aprofundează trecutul istoric, social și cultural, mai ales în ceea ce privește realizările literare ale poporului — cărți populare, cronici, pravile — poezia sa câștigă o dimensiune temporală, îmbrățișând drumul parcurs de popor în ceea ce gândirea și simțirea poporului, exprimate în limbă, vedește a fi viabil și propulsiv.

Însă, nici dimensiunea spațială, pe care o dă folclorul poeziei eminesciene, nici cea temporală, pe care i-o dă trecutul istoric, nu ar fi îndestulătoare pentru deplina ei viabilitate, dacă această poezie n'ar fi expresia epocii lui Eminescu în ceea ce are ea ca factor de revoltă împotriva nedreptăților, împotriva celor ce oprimă năzuințele de viață ale poporului.

Eminescu ia atitudine împotriva exploataților și a tuturor nedreptăților sociale.

În această luare de atitudine el își amintește cu părere de rău de *firile vizionare* ale strălucitei generații din 1848, care credeau în scrisul lor, spre deosebire de scriitorii timpului său, de epigonii care nu cred în nimic.

„Când mă aflu față cu cei bătrâni — scrie poetul — cu literatura din deceniile trecute, parcă sunt într-o cameră încălzită... simți că acești oameni erau într'un contact nemijlocit cu un public oarecare, mic ori mare,

dar în sfârșit era un public. Față de cei moderni parcă mă simt într'o cameră rece și va fi observat oricine asta, parcă lipsește ceva, nu căldura însăși, ci ceva pipăit, parcă pe peretele curat fusese ceva și nu mai este, sau simțământul familiei când a murit cineva în casă

...Față cu cea mai mare parte din scriitorii noștri moderni și se impune simțământul că ei nu sunt pentru public, nici publicul pentru ei, în fine că ei nu sunt inele în lanțul continuității istorice a culturii noastre, ei sunt cum s'ar zice „extra muros“. Și asta-i soarta oricărei culturi importante atât de nefirește ca a noastră.“

Citind aceste rânduri, înțelegi parcă mai bine atitudinea de revoltă a poetului față de contemporani, de cosmopolitism, pe de o parte, și dragostea lui pentru popor, pentru trecutul țării și înaintași, pe de altă parte.

Dacă poetul întoarce privirea spre trecut, nu e pentru că vrea să trăiască pe vremea lui Mircea cel Bătrân, ci pentru a scoate învățăminte din istorie și pentru a conjura oarecum prezentul să se rușineze de ceea ce a ajuns. Sunt lecții de profund patriotism în această atitudine a sa. Să ne gândim numai la versurile din *Scrisoarea III* :

„La un semn, un țărni de altul, legând vas de vas, se leagă
și în sunet de fanfare trece oastea lui întreagă :

Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah și Spahii

Vin de 'ntunecă pământul la Rovine în câmpii ;

Răspândindu-se în roiuri întind corturile mari...

„Numa'n zarea depărtată sună codrul de stejari“

Acest vers fără egal, așezat cu atâta măiestrie :

„Numa'n zarea depărtată sună codrul de stejari“

prețuiește mai mult decât zeci de „poeme patriotice“ și vădește, înafară de măiestrie, uriașa dragoste a poe-

tului pentru popor, pentru acest codru ce sună amenințător în zare când vin năvălitorii otomani — dragoste pentru țară, o dragoste cu rădăcini ce nu le poate smulge nimeni și nu le poate usca nimic.

Acesta e „abstractul“ Eminescu, cel „indiferent“ față de lumea externă, cum voia să-1 înghețe pentru posteritate Maiorescu. Și patriotismul său nu e al unui om din unul sau altul dintre cele două partide, ci al omului legat de marile mase populare, muncitori și țărani, urînd asuprirea ori de unde ar veni ea, urînd clasele exploatoare. Sinceritatea patriotismului eminescian, exprimat cu economie în stihurile sale, dar cu multă și susținută căldură, îl face să nu degenereze în atitudine patriotardă.

În mod firesc, sentimentele umanitare ale poetului, ura față de exploatatori, dragostea pentru patrie, șubre-zesc până la totală surpare concepția acelor care țineau să prezinte pe Eminescu drept un pesimist fără leac, bântuit de sumbre gânduri, ca o casă pustie, de strigoi.

Adevărurile usturătoare pe care le asvârlea poetul în fața dușmanilor poporului, au făcut ca aceștia să devină și dușmanii săi. Dacă poetul scria numai *Somnoroase păsărele*, *Dorința* și alte cântece de dragoste — fără îndoială capodopere în genul lor — și dacă nu ar exista în opera sa *Impărat și proletar*, *Epigonii*, *Criticilor mei*, *Scrisorile*, *Luceafărul* și altele, desigur nu răscolea atâtea pasiuni urâte ale oamenilor cu conștiința încărcată de urma viciilor și faptelor ignobile, apologeti ai privilegiilor burgheziei și moșierimii.

Tocmai pentru că n'a fost nepăsător „pentru întâmplările vieții externe“, tocmai pentru că a participat cu toată ființa sa la frământările timpului său, ținând partea poporului, a țărănimii și muncitorimii, a putut

ajunge Eminescu să exprime în versurile sale acel ceva care-l face nemuritor și-l leagă de viață, și care nu este altceva decât năzuințele profunde, dragostea de viață a omului, a poporului, revolta acestuia împotriva nedreptăților sociale.

Că în această frământare el nu și-a concentrat atenția asupra propriei persoane, ci asupra poporului din care făcea parte și a epocii în care trăia, este tocmai marele său merit. Numai așa a ajuns el să nu înșire cuvinte goale, care să sune din coadă.

B. P. Hasdeu — care nu se număra, cel puțin la început, între prietenii poetului — scrie la moartea acestuia : „*Eminescu a lăsat multe versuri admirabile ; însă meritul lui cel covârșitor, un merit de principiu, este acela de a fi voit să introducă și de a fi introdus în poezia românească adevărata cugetare ca fond și adevărata artă ca formă, în locul acelei ușoare cîrpi de mai înainte, care era foarte igienică pentru poet și pentru cititori, scutindu-i deopotrivă, și pe unul și pe celălalt, de orice bătaie de cap și de orice bătaie de inimă*”.

Această adevărată cugetare și adevărată artă, izvorite din ambianța istorică și din adâncirea vieții poporului, au legat pe Eminescu de popor.

De acest lucru contemporanii își dădeau mai direct sau mai indirect seama. Unii căutau să-l abată din drum, îndreptându-l spre „arta pură”. Aceștia erau conservatorii dela Junimea, în frunte cu Maiorescu. Alții simțeau poziția lui Eminescu, dealtfel fățișă, din atacurile la adresa lor. Și unii și alții erau potrivnici poetului, pentru că erau loviți de el, prin opera sa, în interesele lor de exploatare ai oamenilor muncii. De aici incuria criminală față de poet în timpul vieții lui și chiar după ce se îmbolnăvește, în urma unei munci

de ani de zile, în care el a fost exploatat până la totala istovire.

Cât se precupețea orice ban, când era vorba să fie ajutat poetul, chiar în cele mai grele momente ale vieții sale, se poate vedea, între altele, dintr'un fapt mărunț. Anume, în 1888 Eminescu cere un ajutor dela consiliul general al județului Botoșani. În consiliu se produce pe această temă o foarte vie desbatere, în care se argumentează contra acordării ajutorului, pe motiv că banii trebuiesc pentru cazărmi, că „*d-l Eminescu este prea mare pentru județ*“, și, în sfârșit, pentru ca să nu se creeze un precedent.

Dar să reproducem o parte din document :

„*Domnilor — spune un domn Leca — e destul să se pronunțe numele lui Eminescu, ca fiecare român să simtă durerea lui și să dorească mai repede însănătoșirea lui. Însă cererea sa a greșit calea, căci bugetul județului este menit numai pentru trebuințele serviciului public județean, căci vor veni momente, când se vor prezenta asemenea cereri dela persoane care au servit direct județului și nu o să se poată refuza. Domnul Eminescu este prea mare pentru județ, căci el a servit țara. Și, deci din acest punct de vedere, cred că Consiliul dacă ar arăta dorința sa ca Ministerul, din mijloacele Statului, să-i dea pe viață un ajutor, nu ar face rău ; căci altfel vom crea un precedent.*“ Se găsesec însă printre consilieri și voci care să afirme că „*omul trebuie preferat cazărnilor și caselor*“, iar un domn Șmelț ia o atitudine hotărâtă contra președintelui și a d-lui Leca : „*Sunt de opiniune din contra cu d-l Leca. Insuși d-l Leca a zis că Eminescu a fost un eminent bărbat și că nu avem mijloace ; apoi eu cred că noi să-i dăm măcar zilnicele mijloace de trai, până-i va da țara, să-i dăm noi, să-i înlesnim viața până i-o va înlesni țara*“.

În sfârșit „bunii botoșeneni“ au creat precedentul și „la cheltueli facultative“ au înscris 1.200 lei dați poetului Eminescu „care se află grav bolnav“.

Situația grea a poetului ne-o arată și scrisoarea ce-o adresează el în aceeași epocă lui V. G. Morțun, care pe atunci era socialist. Scrisoarea e datată „Botoșani, 10 Noemvrie 1887“ și spune :

Mult stimat domn,

Boala îndelungată de care am suferit, m'a împiedicat dela ținerea unei corespondențe regulate. Acum, fiind întrucâtva restabilit, vin a Vă ruga să Vă aduceți aminte de mine, de lipsa aproape absolută de mijloace de subsistență în care mă aflu. Dacă Vă este cu puțință de a-mi veni în ajutor, Vă rog a o face cât de curând, că cea mai neagră mizerie mă amenință.

În așteptarea unui răspuns rămân al D-voastră devotat amic

M. EMINESCU

Tot în acea epocă, cu un an înainte, l-a văzut prin Botoșani Păun-Pincio : „Într'o zi ploioasă de toamnă, poetul, îmbrăcat într'un palton terfelit și cu aceeași pălărie în cap, cu care venise dela Mănăstirea Neamțului (unde poetul fusese internat, n.n.), se învârtea de jurîmprejurul casei de economie. Era foarte neliniștit. Trebuia să intre înăuntru pentru a primi, pare-mi-se, oarecare sumă de bani...”

A stat mult în ploaie. De câteva ori a dat să intre... De câteva ori s'a întors dela ușă...

Nu mult după aceea auzii că poetul a plecat la București, de unde nu s'a mai întors...”

Păun-Pincio mai povestește cum : „câteva luni dela moartea poetului, într'o dimineață, pe strada Teatrului din Botoșani, se scoteau în vânzare câteva lucruri : o

canapea, vreo două sofale și niscaiva cărți. Era mobilierul lui Eminescu. Nefericita lui soră murise și ea (e vorba de Henrietta, care-l îngrijea la Botoșani, n. n.), și acum, aceste câteva lucruri, toate vechi, toate hârbuite, grăiau lumii de sărăcia, de mizeria, în care au trăit cei care le-au avut..."

Nici după moarte, posteritatea n'a fost mai dreaptă cu el. Ici-colo, prin orașe, câte-o uliță dosnică îi amintește numele. Câte-o statuie sau bust, însemnând o tentativă de înfățișare și foarte des o răstălmăcire a ceea ce a fost Eminescu. Ediții din opera poetului, numeroase, dar dacă ai sta să le prețuești ca tiraj total, nu depășesc o ediție de mare tiraj din zilele noastre în R.P.R. Cât despre interpretări și critice să nu mai vorbim. Ele au slujit să facă din minunata operă a poetului un steag, când pentru apologeții artei „pure“, cu scopul de a face din Eminescu un exemplu demn de urmat, de scriitor rupt de popor, când pentru instigatorii hulișanici la acțiuni șovine sau rasiste, pentru abaterea atenției poporului muncitor dela adevărata cauză a relelor din România: burghezo-moșierimea stăpânitoare.

Aceasta a fost soarta poetului celui mai legat de poporul nostru prin limba și simțămintele sale, a poetului care spre sfârșitul zilelor sale, luând atitudine împotriva artei contemporane lui, care te face să pierzi „adeseori bucuria de a trăi și dorința de a lupta“, spune că un izvor pururea reîntineritor, un remediu în contra regresului intelectual din timpul său există în „poezia populară, atât cea dela noi cât (și) aceea a popoarelor ce ne inconjoară.“ Merită o subliniere aceste cuvinte, pentru aceia care căutau un șovin nelecuit în Eminescu.

Acum abia, când clasa muncitoare, în frunte cu partidul ei, conduce întreg poporul pe un drum nou, luminat de mărețul exemplu al Uniunii Sovietice, spre socialism, construind o nouă viață, o nouă cultură, acum când tot ce este de preț în trecutul cultural al poporului nostru se pune în deplină valoare, prin cercetarea științifică marxist-leninistă, putem spera că vom ajunge — și vom ajunge — la cunoașterea adevărată a întregii opere a lui Eminescu, la înfățișarea și răspândirea ei largă, precum și la cinstirea numelui poetului după măreția creației sale literare.

GEORGE COȘBUC

În anul morții lui Eminescu — 1889 — vine de peste munți în capitala țării George Coșbuc. El își cucerise, încă la ziarul *Tribuna* din Sibiu, un nume în literatură. Curând apoi, prin publicarea volumelor de versuri *Balade și Idile* (1893) și *Fire de tort* (1896), George Coșbuc ajunge poet de întâia mărime în epoca post-eminesciană, evoluând pe linia majoră a poeziei realiste, cu duh de revoltă, cu rădăcinile în viața poporului și în creațiile artistice ale acestuia.

Se născuse în anul când Eminescu își făurea primele versuri rămase în patrimoniul literar al țării, în anul 1866, în Ardeal, aproape de orașul grăniceresc Năsăud, printre oameni mândri și dârji în lupta pentru dreptate și pentru libertate. Iar dacă Eminescu a cunoscut în toată întinderea ei viața poporului român, Coșbuc, trăind la sat viața săteanului cu toate dimensiunile și nuanțele ei, a pătruns în adâncime formele cele mai tipice, cristalizate în cursul mileniilor, ale vieții poporului nostru. Literatura clasică veche și mai nouă pe care poetul și-a însușit-o apoi prin învățătură, i-a dat putința

valorificării, la un nivel de maximă realizare artistică, a bogatelor comori din viața poporului, de ale cărui năzuințe niciodată nimic nu l-a despărțit până la sfârșitul zilelor sale.

Ca și Eminescu, Coșbuc se străduia să exprime în cea mai curată și mai bogată limbă românească, nu propriile sale amăgiri și desamăgiri, ci năzuințele adânci ale poporului său, pe care-l vedea suferind sub crunta exploatare a claselor dominante. El se simțea „*inimă'n inima neamului*” — cum singur spune — se simțea ca făcând parte integrantă cu poporul asuprit.

Foarte curând a trebuit să-și dea seama că nu e pe placul stăpânilor dezvoltarea pe acest drum a poetului, nu numai din tragicul sfârșit al marelui Eminescu sau din odioasele șicane și persecuții pe care trebuia să le rabde Caragiale, bunăoară, ci din propria sa experiență. Când publică în anul 1894, în revista *Vatra*, vestita sa poezie *Noi vrem pământ!*, Titu Maiorescu, fruntașul exponent al ideologiei reacțiunii, restituie revista scriind pe ea : „Se refuză primirea”.

Pentru Coșbuc a început drumul spinos, împănat cu furci caudine, de care des trebuia să-și isbească fruntea mândră, al artistului legat de soarta poporului, în România monstruoasei coaliții, a burgheziei și moșierimii încârdășite sub steagul cosmopolit al capitalului străin pentru jăcmânirea avutului țării. N'a capitulat, dar avea sufletul plin de amărăciune și simțea cum stăpânirea caută să ucidă în el poezia. „*De când am venit în România*, — mărturisește el — *am fost silit să mă ocup cu alte lucruri, nu cu poezie și de multe ori am fost silit să scriu de mizerie ode în loc de poeme*”.

Dar cu dârzenie de iobag răzvrătit a luptat înainte pentru o poezie combativă, în cea mai frumoasă româ-

nească ce se scria după Eminescu și în cea mai măiestră întruchipare artistică.

Înțelegere nu putea aștepta dela „politicieni“, — dimpotrivă ! În schimb îl înțelegeau marii săi prieteni, Caragiale, Vlahuță, Slavici, cu care se găsea pe acelaș front de luptă îndreptat spre cei ce, în frunte cu regele, se sileau să îndoale mai jos, sub jug, grumazul poporului. Il înțelegea cel mai mare prieten al său, poporul care-l citea sau îl auzea citit. Dela început, Coșbuc a fost din poezii care au pătruns adânc prin opera lor în straturile populare. Vorbea doar oamenilor simpli, cinstiți, muncitori, în graiul lor, despre ei, pentru ei.

Era cu puțință oare ca versul său armonios, plin de lumină și de veselie, nevedit prin ițele datinilor din bătrâni, a dorurilor și lacrimilor celor ce iubesc, trudesce și duc înainte viața, era oare cu puțință ca acest vers să nu devină cântec cântat de fete și feciori, iar cărțile lui Coșbuc, așa cum erau ele tipărite în puține exemplare, să nu le întâlnești, câteodată, pe o poliță, în tinda unui țăran din Ardeal sau Banat ?

Oricât proslăveau revistele literare poezia decadentă, îmbibată de cosmopolitism, a poezilor ce boscorodeau „păsărește“ — cum spunea Coșbuc — în țarcul asupritorilor, poezia lui Coșbuc, limpede și proaspătă ca izvorul din munte, își făcea vad în inimile oamenilor muncii, în sufletele tinere, neîntinate încă de putreziunea culturii burgheze în descompunere.

În vorba cu duh, când sglobie ca o veveriță ce saltă prin aluniș, când grea ca un nour din care scapără fulgere, poetul dând o nouă viață eroilor din basme, din trecutul poporului ori din viața de fiecare zi, făcea să vibreze inimile și să strălucească ochii cititorilor, ca ai unui copil ce-și recunoaște plin de uimire, chipul în oglindă. Poetul râde și glumește, se întristează și se

revoltă; glasul său aduce mierea înțelepciunii străvechi, iar câteodată amenință și simți cum răzbește din el ura multiseculară a poporului, gata să deslănțue mânia nimicitoare împotriva tiraniei. În aceste momente, poetul nu se adresează numai poporului, ci și acelor care îl asupresc. Li provoacă să-și înceteze jaful crunt, să pună capăt nemerniciei lor, căci altfel vine prăpădul.

*„Să nu dea Dumnezeu cel sfânt,
Să vrem noi sânge, nu pământ!
Când nu vom mai putea răbda,
Când foamea ne va răscula,
Hristoși să fiți, nu veți scăpa
Nici în mormânt!”*

În țară avuseseră loc, prin 88—89, primele răscoale țărănești. Focul mocnea în masele populare, pe măsură ce regele, de convență când cu liberalii când cu conservatorii, aducea în țară capitalul străin, înstrăinând averea țării și înrobind oamenii muncii la sat și la oraș. Dar începuse a bate vântul mișcării muncitorești și la noi în țară. Pe tărâm ideologic încă dinainte se vânturau ideile socialismului în revista *Contemporanul*. Poetul nu putea rămâne străin de ceea ce petrece, nu putea să nu fie pătruns de forțele de răzvrătire care se stârneau, sub biciul tot mai tăios al mizeriei, în masele populare. În zadar încearcă Ion Slavici, în calitate de prieten al lui Coșbuc, să atenueze valoarea răscolitoare a versului coșbucian. „*Cel ce-ar fi zis atunci* — scrie Slavici, referindu-se la momentul când leaderul conservator Titu Maiorescu refuză revista *Vatra* — *că Coșbuc în urma unui îndemn politic a scris poezia aceea, ar fi fost deopotrivă cu cel ce-ar zice azi, că poezia are șapte strofe pentru că autorul ei prevedea, că la 1907 va*

izbucni răscoala țărănească". În sensul că nu l-a îndemnat vr'o somitate politică să scrie versurile împuritate, Ion Slavici are dreptate. Dar îl îndemna pe poet să le scrie dragostea pentru popor, al cărui trimis Coșbuc se simțea, iar bunul Slavici, amintind discret de „efectul acelei poezii atunci și mai târziu“ are și mai mare dreptate când spune că „era în ea ceva profetic, cel puțin un avertisment pentru cei ce nu voiau să înțeleagă, că sunt multe și mari datoriile acelor ce stăpânesc pământ...“, fără să-l lucreze ei înșiși, am adăuga noi, — cum era pe atunci situația în România. Noi știm care a fost efectul poeziei; știm că ea a răsunat nu numai la poalele Carpaților, ci și la poalele Pirineilor în masele revoltate ale țăranilor cataloni. Este în această poezie pasul înainte pe drumul spre revoluție, pe care Coșbuc îl face față de revolta profundă și plină de amărăciune a lui Eminescu.

Dar oare este această poezie o oaie neagră printre celelalte poezii ale lui Coșbuc? Stă ea singură ca un arbore printre ierburi? Nicidecum. *În opresores* e mai blând oare?

„Stați cu mâna 'n sân flăcăi?

N'auziți plângând prin văi?

Ceru-i roșu de vâpăi

Și se umflă vadul :

Dumnezeu ni-e 'ntr'ajutor !

Dacă și el e de-al lor,

Nu-l mai vrem ocrotitor :

Ne'nfrățim cu iadul.“

Sunt versuri scrise tot în 1894. În aceeași epocă se plasează și cronologic și ca intenție poetică poemul *Ex ossibus ultor*. Și acest sens al dezvoltării poetice a lui Coșbuc se menține constant pe un drum ascen-

dent, indiferent că versul atacă direct sau în mod simbolic, reînvie trecutul, ca bunăoară în *Decebal către popor*, unde romanii sunt asupritorii. Poemul este de o tărie cum rar a cunoscut literatura noastră și fără îndoială intră în șirul celor mai de seamă realizări poetice din lume.

Dar din poezia lui Coșbuc vorbește revolta și atunci când nu străvezi imediat un conținut politic în versurile sale, cum este în *El Zorab*, iar indirect din versurile sale de război ca în *Trei Doamne și toți trei*, *Rugămintea din urmă*, *O scrisoare dela Muselim Selo*, *Morți, pentru cine?* și în atâtea altele.

Fără îndoială că din poezia lui Coșbuc se degajă un puternic optimism, o neistovită sete de viață, o nemărginită dragoste de popor și de natură. Aceasta este esența poeziei lui Coșbuc. Și dacă e multă seninătate în poezia sa atunci când privește spre tot ceea ce e frumos în viață, fața sa se încruntă și devine amenințătoare atunci când poetul se îndreaptă spre dușmanii vieții, văzuți nu abstract, din perspectivă extra-terestră, ci aici pe pământ, în chipul ciocoilor și al tiranilor de tot felul.

„...Dar vă gândiți, eroi,
Că zeii sunt departe, sus,
Dușmanii lângă noi!”

spune el în *Decebal către popor*.

Nu poate fi deci vorba de un ieftin idilism, de o seninătate inconstientă în poezia lui Coșbuc. Nici nu era cu putință aceasta la un poet care și-a pus cu aceeași seriozitate problema artei și a menirii poetului ca și Eminescu. Așa se și explică de ce în epoca post-eminesciană a literaturii noastre, Coșbuc, cu imensa lui dragoste pentru înaintașii întru scris dela care învață

mereu, cu neîţărmită sa pasiune pentru limba poporului, duce mai departe arta poetică românească, într'un stil cu totul personal şi cu o vigoare de mare creator. Versul său, de o muzicalitate şi plasticitate cu totul proprie, este inimitabil, întocmai ca şi versul eminescian. Este un adevărat maestru al tehnicei poetice, şi în fiecare poezie se simte în chip dominant folosirea mijloacelor de zămislire artistică personale, deşi modul său direct, limpede şi tăios în exprimare îi plasează poeziile în rândul celor mai valoroase creaţii populare, cu dimensiunea în plus a viziunii marelui artist despre lume şi viaţă, — viziune plină de optimism, ponderată de înţelepciunea populară, dar străbătută şi de setea lui de luptă împotriva nedreptăţii.

Coşbuc zugrăveşte cu cuvântul omul, natura, mişcarea; redă prin muzica lui freacăţul sufletesc, sbuciumul, dârzenia, avântul în luptă. Versul său bărbătesc are o tonicitate, cum nu cunoscuse înainte poezia noastră. Ochiul, urechea sunt cucerite la fiecare pas, iar inima cititorului vibrează ca o coardă. Ascultătorul e răpit de frumuseţea sobră şi totdeodată strălucitoare a şlefuitelor stihuri coşbuciene. Fie că este vorba de *Moartea lui Fulger* în care vezi crescând din străfunduri de zări solul morţii :

*„În goana roibului un sol,
Cu frâu 'n dinţi şi'n capul gol,
Răsare, creşte 'n zări venind,
Şi zările deabia-l cuprind
Şi'n urmă-i corbii croncănind
Aleargă stol.”*

fie că-i vorba de *Nunta Zamfirii* în care cu atâta măiestrie este redată într'o singură strofă hora (ca să ne limităm la acest amănunt numai) :

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor :
Se prind de mâini, și se desprind,
Se-adună cerc și iar se'ntind
Și bat pământul tropotind
In tact ușor“.

fie că versul întruchipează gingășia fetei ce începe să
descopere *La oglindă* că e frumoasă :

„Asta-s eu ! Și sunt voinică !
Cine-a zis că eu sunt mică ?
Uite, zău, acum iau seama,
Că-mi stă bine 'n cap năframa,
Și ce fată frumușică
Are mama !“

fie că prin ochii împăienjeniți ai fetei răzbate durerea
și neliniștea din inimă, ca în poemul *Fata morarului* :

„Sub plopii rari apele sună
Și plopii rari vâjâe 'n vânt,
Iar roata se 'nvârte nebună
Eu stau la covată și cânt,
Dar singură nu știu ce cânt,
Și 'n ochii mei lacrimi s'adună.“

ori cu aceeași temă în *Fata mamei* :

„Cânta cu glas de-abea învult
O doină ce-au adus-o 'n sat
Fiăcăi de peste Olt.
Spunea cum geme'n vânt pădurea,
Spunea de-un trandafir brumat
In doina ei ; de-un ulm rotat
Și de-o iubire cu păcat
Sosită de pe-aiurea.“

fie că concretizează în imagine hiperbolică natura :

*„Priveam fără de țință'n sus —
Intr'o sălbatecă splendoare
Vedeam Ceahlăul la apus
Departe 'n zări albastre dus,
Un uriaș cu fruntea 'n soare,
De pază țării noastre pus.
Și ca o taină călătoare,
Un nor cu muntele vecin
Plutea 'ntr'acest imens senin
Și n'avea aripi să mai zboare !
Și tot văzduhul era plin
De cântece ciripitoare.“*

Coșbuc izbutește să verse în tipare noi viața ce pulsează puternic în jurul lui cu tot specificul ei în dimensiune spațială și temporală, în retrospectivă istorică sau în perspectivă viitoare, de vatră rodnică a prezentului. Recunoaște până în cele mai mici amănunte popularul, românescul, simți numaidecât savoairea locală. Solul cu știrea morții lui Fulger vine cu capul gol, așa cum umblă țăranii, când le-a murit cineva. La nunta Zamfirii nuntașii joacă hora întocmai ca la sat, și așa mai departe. Cuvântul este folosit cu precizie matematică și are menirea de a oglindi realul, cu excluderea individualului meschin, cu hotărnicirea a ceea ce are rădăcină comună în inimile oamenilor, a poporului.

Criticii burgheji au făcut totul pentru ca să acopere cu o catrință idilică, dulceag rustică, toată vigoarea poeziei coșbuciene, magma ei arzătoare, ascuțiturile ei îndreptate împotriva asupritorilor poporului. A fost o încercare de a înăbuși geniul poetului, înfățișându-i opera în petale de bujori de Rusalii, în zâmbete și veselie de hoxă, fără a se arăta și cealaltă față a poeziei sale: satira necruțătoare și forța revoluționară. Astfel, după ce opera lui Eminescu fusese înmormântată

sub giulgiul mortuar al melancoliei fără leac, iar a lui Caragiale sub o ploaie de anecdote triviale, a lui Coșbuc trebuia să fie învăluită într'o scoarță cu flori și ținută la o parte, pentru ca să-și facă loc decadentismul de toate nuanțele, otrăvitor de conștiințe și ucigător de talente.

Lor, însă le sunau, burghejilor, claselor asupritoare, aceste cuvinte pline de ură și de sete de răzbunare din *Un cântec barbar* :

„Voi, lași dătători de porunci.
Mai râdeți ! Nevolnică turmă,
Mai râdeți, că-i râsul din urmă !
S'apropie ziua !...“

Și ziua a venit. Iar cântecele lui Coșbuc, minunatele sale cântece, astăzi descătușate, răsună slobode pe plaiurile libere ale țării, sub faldurile bogate ale steagului de luptă al clasei muncitoare.

De-acum abea va fi descoperită în toată amploarea ei bogăția poeziei coșbuciene.

CE AM ÎNVAȚAT DIN POEZIA SOVIETICĂ

Mentalitatea pestilențială burgheză în poezie a reușit să strice generații întregi de poeți în așa măsură, încât li se părea că bunăoară a iubi viața este cel puțin obscen, iar a spune limpede și deadreptul ce gândești și simți este deopotrivă ori vulgar, ori în cel mai bun caz banal. În schimb, a stihui despre greața de-a trăi și totuși să-ți lingi buzele privind în vitrina unei prăvălii cu alimente, a vorbi despre „suprema fericire“ de-a muri, și totuși să tremuri de groază că te calcă tramvaiul când treci strada, și a spune toate acestea într-o limbă care să semene cu a omului din lună, se părea cea mai nobilă ocupație pe lume. Chiar și aceia cărora prin origina socială și prin temperament ne repugna această auto-înșelăciune și înșelare a cititorului cinstit, ne simțeam adesea prinși de păinjeniișul înveninat al decadenței. Dacă se încumeta să spună cineva ce vede în jurul său, adică jaful celor de sus, mizeria celor de jos, stăpânirea burgheză nu-l mângâia pe obraz pentru aceasta.

Dar altceva mi-e în gând să spun, anume : cum se face că nu m'am lăsat să alunec pe panta noroioasă a decadenței ca atâția confrăți ai mei ? Trebuie să mulțumesc pentru aceasta în mare măsură poeziei sovietice. Zic în mare măsură, deoarece mai sunt și alți factori între care decisivă a fost influența pe care a avut-o în mod direct asupra vieții mele lupta clasei muncitoare condusă de partidul ei, începând din anul 1934 încă.

De poezii sovietici să mă apropii pe atunci nu-mi era ușor. Limba rusă nu o cunoșteam și chiar de aș fi cunoscut-o, operele lor nu răzbeau până la noi. Arar, tot dela unii tovarăși din mișcarea muncitorească apucam câte-o revistă în franțuzește care aducea un poem de Maiacovschi. Era destul, însă, ca să-ți turbure tot felul de a fi și să sgâlțâie din rădăcini buruienile ce ți le altoia în suflet arta burgheză.

N'aș mai putea spune exact care a fost primul poem de Maiacovschi ce mi-a căzut sub ochi. Știu însă că el m'a determinat în primul rând să mă apuc serios de studiul limbii ruse, — un vis dealtfel mai vechi pe care mi-l stârnise lectura sporadică a operelor lui Gorchi și o traducere în limba maghiară a romanului în versuri *Eughenie Oneghin* al lui Pușchin. Maiacovschi însă a constituit acea lovitură hotărâtoare, care transformă dorința și visul în acțiune concretă.

În timpul războiului, un cunoscut mi-a adus operele lui Maiacovschi într'un volum. Era lucru de furat, dar din pasiune pentru Maiacovschi am și uitat de asta, cum am uitat și de primejdia de-a fi găsită la mine cartea. Cu dicționarul în mână descifram înțelesurile bogate ale versurilor maiacovschiene.

Mult am învățat atunci dela acest deschizător de epocă în poezie. Înainte citeam ades pe Essenin în diferite traduceri și pot spune că poezia lui, prin ceeace

are bun, a contribuit să țină vie în mine dragostea pentru popor. Dar cel care aducea ceva cu totul nou și nemaivăzut de puternic în poezie era Maiacovschi. În versurile lui vorbea „clasa în atac“, proletariatul, forța nouă a istoriei. Și simțeam cum această poezie nouă nu stă de o parte, ci ia din plin parte la luptă pentru cauza acelora ce deschid vieții porți largi către soare.

În puternica poezie maiacovschiană am simțit Partidul, clasa, lupta, atitudinea neșovăitoare în fața dușmanului, în fața burgheziei. Dar ceea ce învățam, nu puteam preda mai departe, nu puteam face să rodească versul românesc cu nou altoi ; era război pe-atunci, trebuia totul exprimat cu mască, pe ocolite, pieziș. Ici-colo lăsam să răzbată câte un accent mai vădit :

*O veacuri voi, mormane de ruine,
Să mai aștept eu timpul care vine,
În purpuriu păun suit pe casă,
Când totul va fierbe, va arde,
Și fluturând din steaguri și placarde,
Va lăoui biruitoarea masă ?“*

L-am așteptat. Și timpul a venit. Azi cu toții putem din belșug să învățăm nu numai dela marele Maiacovschi, ci dela toți poeții sovietici.

Eu, dacă aș sta să mă gândesc ce am prins în primul rând din poezia sovietică, aș spune că într'un timp când aproape toată poezia noastră era aservită decadentismului și cu totul străină de popor, această poezie m'a învățat în mare măsură să vorbesc pe limba poporului și despre popor. M'a învățat că poezia trebuie nu numai să încante, ci să și îndemne, să îndemne la luptă împotriva nedreptăților. Iar Maiacovschi m'a făcut să simt mai puternic fiorul revoluționar și dorința de-a lupta în rândurile proletariatului, sub steagul lui Lenin și Stalin.

Azi dacă în versurile mele, în afară de cele spuse, există de pildă tendințe spre cântec, este din dorința de a ajunge să scriu cântece, cum ar fi : „*O, voi negurile mele și iar neguri !*” al lui *Isacovschi*. Iar dacă visez să întruchipez în versuri omul nou dela noi, omul care pune bazele socialismului, aş fi bucuros s'o fac în maniera lui *Tvardovschi* în *Vasilii Tiorchin*. Amin-tesc doar aceste nume, însă mă gândesc și la alții, pe care citindu-i și adâncindu-le opera, nu numai eu, ci toți contemporanii mei întru poezie se vor vindeca de rămășițele formaliste și alte rele vechi, și vor da o poezie în slujba poporului muncitor, legată de lupta lui, — în așa fel încât la un moment să nu mai aibă nevoie să ne ție minte numele. Să ne cânte cântecele și să creadă că-s ale lui.

O NOUĂ DIMENSIUNE A VIITORULUI

În anul 1946 am stat la Moscova de vorbă cu un grup de poeți sovietici. Era printre ei cunoscutul poet, a cărui operă este străbătută de un minunat fior epic, Tvardovschi, cântărețul lui *Vasilii Tiorchin*; apoi, bătrânul Marșac, ale cărui versuri le știu toți copiii în U.R.S.S. și a cărui traducere a sonetelor lui Shakespeare este de-o nespusă valoare artistică; era poetul de mare delicateță și pătrundere, Scipaciov; dinamicul Jarov; dintre cei tineri, bogatul în armonii Dolmatovschi, și alții. N'am să uit niciodată una dintre întrebările pe care mi le-au pus mai mulți dintre ei cu privire la poezia români. Mi s'a cerut anume să spun dacă poezii români scriu versuri care să fie puse pe muzică, cu alte cuvinte, dacă poezii noștri scriu cântece. La început, această chestiune nu mi s'a părut interesantă și am răspuns simplu și scurt: nu. Am fost privit cu nedumerire, cu o nedumerire care m'a făcut și pe mine să rămân nedumerit. Dar cum mai mulți au revenit asupra acestei chestiuni, am isprăvit prin a mă adresa mie însumi: „De ce mi s'o fi punând

cu atâta stăruință această întrebare ?" Fără să găsesc un răspuns mulțumitor, am întrebat la rândul meu dacă poeții sovietici scriu cântece. Am fost privit cu niște ochi, de parcă mi s'ar fi răspuns : „Asta-i bună !" Mă simțeam prost. Dovedeam că nu mă pricep. Mi-am dat mai apoi seama că aproape nu există poet sovietic din ale cărui poezii să nu fie unele puse pe note și care să sboare, întruchipate în cântec, din gură în gură, din urechi în urechi, întocmai ca primăvara păsările în pădure printre ramurile copacilor. Nici nu bănuiam, încă, până atunci că în acele cântece cu care vitejii soldați sovietici, în grelele lor drumuri, plini de biruinți, au împânzit țările, sunt scrise de cei mai renumiți poeți sovietici. Căci oștile, care prin atâtea cumplite jertfe au eliberat patria lor cotropită și Europa de robia lui Hitler, iar civilizația de valul barbariei fasciste, hitleriene, treceau cântând prin țările, printre popoarele ce le desrobeau. Nu știam pe atunci, spre rușinea mea, nimic de marele meșter al cântecului, Isacovschi, deși multe din cântecele lui eu însumi le învățasem. De unde era să-mi treacă prin cap că un poet mare în zilele noastre se poate ocupa de așa ceva, cu versuri care să fie puse pe muzică ? Asta se putea întâmpla, îmi ziceam, pe vremea unui Pușchin, unui Heine, unui Eminescu. Dar mai încoace, așa ceva nu s'a pomenit. În orice caz, chiar dacă se întâmpla, era o excepție, pe care nimeni n'o găsea lăudabilă. „Textierii“ fabricau cuvinte de pus pe note, iar să se numească textier cred că niciunui poet nu i-ar fi plăcut. Pentru aceasta m'a mirat întrebarea ce mi-au pus-o poeții sovietici.

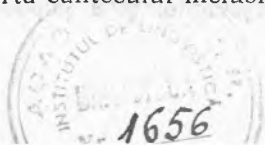
După aceea mi-am dat seama de însemnătatea acestei întrebări și azi cred că dintre toate întrebările ce mi s'au pus atunci, aceasta a fost cea mai de

seamă. M'am gândit la ea de nenumărate ori și m'am întrebat eu însumi de ce poeziile noastre nu scriu cântece?

Nu puteam găsi răspunsul, pentru că nu mă întrebam, întâi, ce este un cântec. Nu-mi venea în minte marea putere de circulație a cântecului, universalitatea lui, atunci când este bun. Nu stăruiam să cercetez de ce un cântec este bun, ce spune el, de le intră tuturor în urechi, de le merge tuturora la inimă.

Citind cu timpul tot mai multă poezie sovietică, mi-am dat seama că în ultima instanță versurile poezilor sovietici totdeauna cântă. Ele totdeauna se adresează cuiva și spun ceva. Se adresează oamenilor și le vorbesc de ei, de faptele lor, de tristețea lor, de dragostea lor, de fericirea lor, de lumea aceasta pe care ei prin luptă și muncă o fac tot mai frumoasă. Iar oamenilor le place acest lucru și-și însoțesc bucuros munca lor, lupta lor cu cântec sau ascultă cântecul, chiar dacă nu e pus pe note, pentru că și atunci, în cuvintele frumos închegate, ei aud cântând năzuințele lor, setea lor de viață și înfăptuirile lor și ale semenilor lor deopotrivă cu ei.

Numai pătrunzând în tainele poeziei sovietice, prinzând legăturile ei cu viața acelor oameni care azi întruhidează lupta pentru înfăptuirea celui mai mare și mai omenesc ideal al omenirii, comunismul, numai cunoscând modul direct al acestei poezii de a vorbi oamenilor fără ocol — și n'au de ce se feri să vorbească fățiș poezii sovietici, n'au ce să tănuiască și să încâlcească — am înțeles de ce putregaiul fosforescent al poeziei burgheze, cu miasmele lui fetide este atât de străin pentru mintea omului, pentru inima lui. Și mai limpede mi-a apărut că în concepția despre lume a burgheziei, a capitalismului în faza lui de prăbușire — arta și arta cântecului inclusiv, este socotită

ca un joc steril, care n'are și nu trebuie să aibă nimic cu viața. Aici însă nu-i vorba de cântecul ușuratic, atât de drag urechii burgheze, ci de cântecul ce izvorăște din muncă și luptă, care îndeamnă la viață liberă prin însăși natura lui și la revoltă când viața este încătușată. Acesta este pătruns de idealurile poporului muncitor și turbură siesta celor ce se îngrașă din veniturile muncii altora. Deaceea regimul burghez îl oprește, căutând să-l stârpească din rădăcină, făcând pe artist, pe poet să întoarcă spatele vieții și să bolborosească vorbe neînțelese, privind la zidul sumbru al morții. De fapt, ce ar putea vedea artistul în lumea burgheză uitându-se la realitatea vieții? — Suferința celor ce muncesc, ura lor împotriva burgheziei, revolta lor, setea de luptă pentru realizarea idealurilor lor, cărora prin Revoluția din Octombrie 1917, Lenin și Stalin le-au pus temelia de nesdruncinat, și pe care popoarele sovietice sub conducerea clasei muncitoare și a Partidului Comunist al Uniunii Sovietice le înfăptuiesc cu tot mai mare strălucire. Firește că nu-i convine capitalismului ca poetul să vadă și să cânte toate acestea. Și deaceea caută să convingă pe artist să nu privească realitatea, iar celui care acceptă, drept recompensă, îi pune bani pe ochi, fără ca artistul să-și dea seama că aceștia-s banii ce se pun pe ochii mortului. Pentru cel care nu acceptă — are închisori întunecoase.

Care a fost situația poetului în Uniunea Sovietică după Revoluția din Octombrie? El nu numai că nu a fost împiedicat să vadă realitatea și să-și exprime judecata despre ea în stihuri, ci a fost îndemnat și ajutat să se apropie de viață, de popor. Și poetul sovietic a început să cânte viața, acea minunată viață de luptă a bolșevicilor și a popoarelor antrenate de

ei în luptă, pentru înfrângerea dușmanului lor, a capitalismului, și pentru realizarea patriei socialiste, pentru înaintarea pe drumul spre comunism. Azi, poeții sovietici văd că nu în zadar au visat și au cântat. Dar ei au văzut dela început că dacă vrei să câști viața trebuie s'o câști așa ca ea să se încante de cântecul tău, să-l înțeleagă și să-l primească drept cântecul ei. Ei au mai înțeles, că fără Revoluție, fără Partidul Comunist, fără Lenin și Stalin, ei niciodată n'ar fi ajuns să cânte așa de limpede și de deschis, de deadreptul ca astăzi, și n'ar fi ajuns ca să fie cântate versurile lor pretutindeni și învățate astăzi, pe toată suprafața pământului.

Acesta e unul din marile adevăruri, pe care l-am învățat din experiența poeților sovietici. Eu caut să fiu un ucenic silitor al învățăturii lor și aș putea sfătui pe orice poet român să meargă pe acest drum. Dela Maiacovschi și până la cei din vremea noastră, poeții sovietici constituie cea mai măreață școală de poezie.

Dacă acum aș fi întrebat de scriu sau nu poeții noștri versuri pentru cântece, aș răspunde: Da! Au început să scrie. Se silesc cu toții, urmând pilda noastră, a poeților sovietici, să scrie stihuri frumoase pentru cântecul vieții, pentru cântecul poporului nostru muncitor, care muncește cu elan să pună temelii de nesdruncinat în țara noastră, socialismului, privind la voi, la oamenii sovietici, meșterii constructori ai erei comuniste.

POEȚII DE AZI ȘI POEZIA POPULARĂ

În Uniunea Sovietică aproape că nu există poet care să nu aibă măcar un cântec știut și cântat de oamenii muncii, iar unii poeți, ca Isacovschi, se pot întâlni cu propriile stihuri la fiecare pas, devenite cântecele tuturor. Dacă ai întreba pe tinerele fete care se plimbă ținându-se de braț în grădina de lângă Cremlin, spre seară, și cântă încet un cântec de dragoste cu o comsolcă, sau pe un tânăr ce vine dela lucru murmurând cântecul partizanilor, — cine a făcut acest cântec, — poate nu ți-ar ști răspunde. Dacă ar vrea să te surprindă, ți-ar putea răspunde, fără să greșească, *noi*. Iar peste sute de ani probabil puțini vor mai ști cine sunt autorii cântecelor vechi ce încă se vor cânta, atât de mult ele vor fi ajuns bunul comun al poporului.

Dealtfel cred că un poet sovietic ar fi mâhnit dacă versurile sale n'ar fi căutate și cântate de toți și se bucură nespuse când versurile sale înfloresc pe toate buzele, chiar dacă cel ce le cântă i le-ar atribui lui Pușchin sau Maiacovschi, ca nume mai populare, în

loc de a le cunoaște adevăratul autor. Și la urma urmei cine ar putea să ia în nume de rău faptul că unul sau nu știu câți din milioane și milioane de oameni nu cunoaște nici poetul nici compozitorul unui cântec, pe care el îl cântă? Nu acest lucru e important, ci faptul că-l cântă, că simte cântecul ca făcând parte din ființa sa, ca răspunzând dorințelor sale, ca hotărînd cu melodie și cuvinte meștere năzuințele sale, munca și lupta sa.

Pentru că omul care muncește, luptă, iubește, acela cântă, e adevărat, într'un fel când e rob, într'altfel când e slohod, — dar el cântă un cântec care nu e numai al lui, ci al tuturor, al fraților lui de suferință sau de luptă, de obidă sau de bucurie.

Numai tiranul e crunt și-și însoțește cu înjurătură și scrășniri din dinți faptele cumplite.

Poeții dela noi, până mai ieri, trăgeau cu urechea la stranii cântece îndepărtate din așa zisele turnuri de fildeș de pe malul Senei, din păcelele Londrei sau casele „high-life“-ului de pe Broadway și căutau să toarne în cuvinte românești otrava distilată de inimile subrede ale unor literați străini de propriile lor popoare, propovăduitori ai descompunerii și putreziciunii, ai stupefierii și amorțirii conștiințelor, pentru a sluji prin arta lor interesele claselor exploatatoare. Că n'au prins la noi corurile mortuare ale acelor ce se instituiau în gropari ai culturii e desigur îmbucurător. Dar nu trebuie să uităm răul pe care l-au făcut, punând frână acelor creații destul de răzlețe care, înmănunchiate și întărite, ar fi trebuit să întruchipeze în cuvânt poetic avântul revoluționar al oamenilor muncii, fie la sat, fie la oraș, lupta asuprașilor și exploatașilor de a-și cuceri în viață poziția dominantă împotriva asuprașilor burghezi și moșieri. În această

privință mai e nevoie de dat o bătălie, tocmai pentru a lichida fără rest, cu trecutul acesta fără aderență la viața poporului și la efortul său actual și pentru a putea da prețuirea dreaptă acelui trecut care a evoluat pe drumul firesc al dezvoltării poporului nostru. Există acest trecut. El însă este neîndestulător și foarte des greșit cunoscut.

De fapt, prăpastia între așa zisa literatură cultă și cea a poporului s'a produs mai cu seamă în veacul nostru, ajungând până la o ruptură totală la unii scriitori, iar la alții mergând pe linia răstălmăcirii sensului sănătos al literaturii populare. Dar marii poeți ai țării noastre nu s'au îndepărtat niciodată de poezia poporului; Alecsandri, Eminescu și Coșbuc sunt în realitate, prin ceea ce ei mai bun, continuatori ai geniului popular. Deaceia poporul i-a acceptat ca ai săi și le cântă versurile, foarte adesea fără să știe cine le-a făcut.

Cei care s'au înstrăinat de arta și substanța poeziei populare au fost toate categoriile de decadenți, iar cei care s'au plasat pe o poziție radical dușmănoasă sunt o serie de mistici și mistificatori, care, acoperindu-se cu pseudo-ideologii isvorite chipurile din mitologia populară și denumindu-se ele înșile gândiriste, mioritice sau cine mai știe cum, făceau slujbă de lup îmbrăcat în blană de oaie.

Nu intră însă în economia acestui articol de a le discuta, scopul lui fiind altul: acela de a sublinia anumite trăsături esențiale din poezia populară, cu care poetul de azi trebuie să facă o mai adâncită cunoștință dacă vrea să-și îndeplinească funcțiunea sa socială, de purtător de cuvânt al avântului revoluționar ce înflăcărează lumea muncitoare din țara noastră.

Acest lucru, pe care aici abia îl voi schița, rămânând să fie făcut tot mai temeinic, este cu atât mai necesar cu cât se va face pentru întâia dată la noi, — datorită faptului că în istoria țării noastre numai partidul clasei muncitoare dă putința valorificării și revalorificării fără rest a tot ceea ce în trecut sau în prezent înseamnă o contribuție la mersul înainte al poporului.

În anii dintre cele două războaie mondiale, ca să mă restrâng numai la acest răstimp, când reacțiunea ducea o cruntă luptă împotriva a tot ce ar fi putut însemna progres și mișcare revoluționară, s'a vorbit destul de mult de noțiunea de etnic, căutându-se puncte de sprijin foarte des în poezia populară pentru clădirea pseudo-ideologică a misticilor, rasiștilor și șoviniștilor războinici cu cordonul ombilical legat de Germania hitleristă. Calul de bătaie a fost în general cunoscuta baladă păstorească *Miorița* — declarată cu multă emfază ca una din cele mai covârșitoare capodopere ale geniului poetic uman. Fără îndoială acest cântec bătrânesc este de o neobișnuită frumusețe. Dar nici pe departe proslăvitorii lui, în frunte cu Blaga și cu toți adeptii „spațiului mioritic“ nu se refereau la frumusețea lui artistică propriu zisă, ci la „metafizica“ pe care i-o inculcau, căutând apoi prin panglicărie să scoată din poem o întreagă „metafizică“ a poporului român, senin și așteptând „fatalist“ moartea — încântat să fie îngropat „în dosul stânii să-și audă câinii“.

Fără îndoială că înduioșarea de propria sa soartă își are locul în armonia largă a vieții, și în poezia populară tema poate găsi expresie. Dar a reduce întreaga sensibilitate a unui popor la atât înseamnă a ignora esențialul vieții și a-l minimaliza conștient pentru scopuri foarte precise: românul nu este un

luptător, ci un înțelept metafizician, care atunci când îi este viața în primejdie, în loc să-și pregătească armele, începe să-și închipue cum are să sune de cu drag fluerul de fag la capul său. Aceste elemente Alecsandri, prin corecțiunile sale, le-a scos poate mai mult în evidență. Totuși nu la atât se reduce poezia. În alte variante se vorbește de omor ca o consecință a revoltei slujitorilor ciobanului și de lupta care se dă, — elemente care nu pot fi neglijate și care pun poezia în rând cu alte balade populare de aceeași factură, cum e de exemplu *Toma Alimoș*. Și acolo se vorbește de natura a cărei prezență după moarte este dorită de cel ce urmează a fi răpus. Dar este absurd a presupune că această dorință, exprimată de exemplu și de Alfred de Musset într'o elegie a sa, când roagă pe amici să-i planteze pe mormânt o salcie a cărei umbră va fi ușoară pe pământul unde va dormi poetul, — este ceva specific poporului român.

Este însă specific reacționar să faci din această înduioșare în fața morții, trăsătura caracteristică a unui popor, dintr'o singură poezie, răstălmăcită și ea, și punând oarecum în paranteză restul creațiilor populare, care vădesc și cantitativ și calitativ în mod zdrobitor alte însușiri.

Poezia noastră populară, mai ales cea epică, are un pronunțat caracter de clasă, de luptă de clasă. Ea nu este a boierilor asupritori, a stăpânirii tiranice, ci a poporului revoltat împotriva nedreptăților. Ea nu este a celor ce huzuresc, ci a celor ce suferă, a săracilor gata de luptă.

„Foaie verde de susai,
O veni luna lui Mai,
Să mă sui în deal pe plai,
Să-mi fac plug cu zece cai ;

*Să pui plugul să brăzdez
Unde-o fi câmpul mai des ;
Să trag brazda dracului
Din marginea satului
La ușa bogatului."*

Iată cântecul popular, iată sensul social al haiduciei. Iar cântecul acesta, identificabil în timp și loc, apare în alt timp și alt loc cu aceleași însușiri revoluționare, cu aceeași putere de expresie, simplă ca un tăiș de pumnal. Dacă versurile de mai sus pot fi legate de anul 1821 ca timp și localizate în Muntenia (azi încă vii ca acum o sută și treizeci de ani !), iată altele legate mai mult de anul 1848 în Ardeal :

*„Sus opincă până poți,
Că mai am vreo doi-trei zloți ;
Că dacă te-i găuri
Iară eu te-oi potlogi
Cu potlog de cordovan
Să mă ții de-acum un an
Ți-oi unge curelele
Să lucești ca stelele.
La gurgui ți-oi pune flori
Să miroase pân'la nori ;
La nojiță zurgălău
Să ne-audă Dumnezeu"*

Acest cântec „în ciudă“ al iobagului întrece și ca combativitate atâtea din creațiile „culte“ care mimează cu mai puțină convingere atitudini similare. Interzis a fi cântat în public după anul 1848, el se doinea seara, mornit, la vatră, încălzind inimile oamenilor și ținând în ele focul luptelor țărănimii din cursul veacurilor.

Dar cântecul popular nu stă pe loc. El este doar nu numai al locului, ci și al timpului.

Când îl întâlnim sub această formă :

„Spusu-le-am eu domnilor :

Banii nu se fac ușor ;

Banii nu se fac așa :

Stând la masă și-a scria ;

Banii nu se fac cu plaiul,

Ci cu firezul și cu maiul.

Banii se fac la pădure

Din firez și din săcure.

Hop ! Săracul stânjenarul

Că cu greu mai face banul.

Bate vântul, viscolește,

Stânjenarul ostenește.

Hai mândro la Orșova

Să-ți arăt averea mea :

Firezul și securea.“

este limpede că el țâșnește din pieptul omului proletarizat, poate încă nu deplin lămurit asupra formei noi de luptă ce are de dus, dar fără îndoială cu o înțelegere vădită cu privire la diferența dela domn la muncitor și conștient de rostul unuia și altuia în producție.

Nu interesează numaidecât cine este autorul acestui fel de cântec ; important este că stihul cade la inima poporului și este cântat cu jale, cu dor, cu patimă și cu ură.

Astăzi, desigur, că acelaș cântec, exprimând aceeași luptă de clasă, dar cu accent de izbândă tot mai desăvârșită împotriva asupritorului, ia altă înfățișare și dacă cumva — prin absurd — poeții culți nu se vor grăbi să facă destule cântece pe măsura timpului și luptelor noastre, apoi putem fi siguri că poporul și le va face singur !

Cineva ar putea să întrebe dacă poezia populară exprimă lupta de clasă chiar și atunci când cântă sentimente intime. În ultimă instanță da, mai fățiș sau mai puțin fățiș, oarecum după poziția și distanța de dușman.

Și în poezia de dragoste se ivește acelaș conflict, de câte ori dușmanii se întâlnesc față în față. Nu avem decât să ne gândim la cunoscutul cântec „*La bădița lângă poartă / Două fete mari se ceartă / Una hâdă și bogală / Alta mândră, dar săracă / sau la un alt cântec ardelenesc :*

*„Fată de birău
O să te iau eu.
Eu mi te-oi lua
Când se va vedea
Lupul cu cimpoi
Cioban după oi,
Vulpea cu papuci
Umblând după puici,
Un iepure șchiop,
Intr'un vârî de plop,
Ursul cu nădragi
Păstor după vaci*

atunci, nici atunci !”

și nemijlocit se desemnează stând împotriva două lumi, chiar când este vorba de dragoste.

Am amintit mai sus că mai ales poezia populară epică vădește însușiri de combativitate de clasă. E vorba de cântecele bătrânești, propriu zis cântece de vitejie, cum e de exemp'lu *Corbea* și altele cuvântând de haiduci, care luptă împotriva nedreptății lor și se măsoară cu stăpânirea. E adevărat că multe d'in aceste excepționale înfăptuiri artistice au fost drese pe gustul boierimii, parte de lăutari și chiar de către colecatorii de folclor. Multe din ele — și poate cele mai dârze — s'au pierdut, lăutarii înșiși cântându-le mai rar din cauza urechilor boierești ce le ascultau, iar colectarea lor începând târziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, și făcându-se adesea de către oameni ei înșiși nu prea revoluționari, ba dimpotrivă.

Aceste comori artistice, adunate din răsfiratele strune și puse pe o singură harpă, puteau să devină o epopee națională. Eroul cu forță de uriaș, întemnițat de asupritori, de domnia tirană, mama gata de orice jertfă pentru copilul ei, lupta cruntă și nimicitoare cu însuși tiranul sau cu cotropitorul turc înfățișează ceea ce are mai bun poporul în frământarea sa pentru libertate. Ce să mai vorbim de modul artistic înalt în care se îmbracă tot cântecul ?

Mireasa pe care vodă o făgăduiește pentru Corbea mamei haiducului, anume spânzurătoarea, e descrisă în versuri demne de maestrul Villon :

*„Lui Corbea, pecetluit
Cu cinci litre de argint,
Fată mare i-am găsit,
Frumoasă cum nu e în lume,
Ș'o cheamă, babo, pe nume
Jupâneasa Carpena,
Adusă din Slatina,
Numai din topor cioplită
Și din bardă bărduită,
Pe la vârș cam ascuțită,
Pe la mijloc e strujită,
La tulpină văruită
Pentru Corbe-al tău gălită.“*

Dar și Corbea când scapă din temniță nu glumește:

*„El la masă nu ședea
În pragul ușii se puneă,
Paloșul în mână lua,
Mânecele-și sumetea,
Pe boieri că mi-i tăia :
Sânge la glesne era.“*

Nu s'ar putea spune că s'au bucurat de prea mare popularitate cântecele de acest fel în lumea literară de până mai ieri, precum nici în școala regimului

burghez. Mai ales tăicul adevărat al acestor minunate balade era trecut cu vederea.

Opușe în aparență, dar aceleași în fond, sunt cântecele de mai târziu ale ardelenilor mai cu seamă sub dominația habsburgică, cântece pline de amărăciune și ură împotriva cătăniei :

„Munte, munte, peatră seacă !

Lasă voinicii să treacă,

Să treacă la ciobănie

Să scape de cătănie,

Decât cătană la rând,

Mai bine în codru flămând,

Decât cătană în șireag

Mai bine'n codru pribeag,

Decât la străini cătană

Mai bine la oi, cu pană !”

Unde-i Corbea, unde-i Miul Cobiul, unde-i Gruia lui Novac ? — s'ar putea întreba un cititor superficial, citind aceste versuri din care numai duh vitejesc nu răzbește. Duh vitejesc ? Pentru ce ? Pentru împărat ? ! — Poporul e în stare de vitejie, dar nu pentru a susține pe tirani, ci pentru a se elibera pe sine de jugul acelor ce-i fură munca, care-i cer sângele și viața ca să se glorifice ei, fie ca boieri, fie ca domnitori, fie ca ciocoi, fie ca burghezi sau moșieri.

Nu am la îndemână material, dar astăzi, când se dă o luptă crâncenă a aceleiași țărâni muncitoare, ajutată de data aceasta de clasa muncitoare și de partidul ei, împotriva chiaburimii și pentru realizarea unei vieți noi la sate, știm că iau naștere cântece, acum de pe poziția cuceririlor zilnice, cântece proslăvitoare ale luptei de azi.

Acum însă și poezii cu carte și cu învățătură înaltă au posibilitate să ia parte la această luptă. Prezența

lor acolo e cerută. Desigur cei tineri o fac și vor face-o tot mai mult, ridicând prin cântecele lor conștiința luptătorilor, și nu numai a țăranilor săraci și mijlocași, ci a întregului popor muncitor, care într'un avânt mareț construște o țară socialistă, înaintând cu pași gigantici pe acest drum.

Dar tocmai astăzi, mai mult ca oricând, se cere poezilor să se apropie de cântecul și inima poporului, de modul lui simplu de a-și înfățișa simțimintele și gândurile, de dârzenia lui în luptă. Astăzi mai mult ca oricând, poezii trebuie să se apropie de tot ceea ce a realizat și păstrat din trecut poporul, să desgiroape și să cunoască ceea ce regimurile reacționare au ținut ascuns și să-și asocieze în lupta lor tot ceea ce au făcut bun înaintașii anonimi, din frumoasa artă populară, a cântecului popular, care a slujit în vremurile cumplite de altădată celor mulți, frământându-se sub jug și sbătându-se pentru libertate. Azi cei mulți, cei care muncesc sunt în plin iureș revoluționar de cucerire definitivă a pozițiilor spre care s'au apropiat veac de veac generațiile, însemnându-și drumul cu sânge. Azi pe acești luptători înaintași cu miile, cu sutele de mii, cu milioanele, fiii întregii omeniri, trebuie să-i simțim alături de noi.

Nu trebuie să uite, apoi, poezii de azi că cei mai mari poeți din trecut ai noștri, Eminescu și Coșbuc, au rămas și sunt așa de mari, tocmai pentru că opera lor este aproape de inima poporului, adânc înrudită cu ea și înrâurită de ea. Ei au îmbogățit în realitate comoara artistică a poporului.

Nu trebuie să uităm deasemenea și trebuie să avem mereu în față exemplul poezilor sovietici, care azi cântă în așa fel, încât ei sunt în toată puterea cuvân-

tului poeți populari și dau expresie năzuințelor popoarelor sovietice, care astăzi, în fruntea omenirii luptă pentru pace și pentru binele tuturor celor ce muncesc, împotriva exploatării capitaliste.

SCRISOARE DESCHISĂ POETULUI DAN DEȘLIU

Iubite tovarășe Dan Deșliu,

Îți scriu aceste rânduri mișcat de poemul dumitale „în memoria lui Lazăr Cernescu, țăran sărac, și a tovarășilor săi căzuți în luptă împotriva dușmanilor clasei muncitoare și a țăranimii muncitoare, în lupta pentru socialism, pentru înflorirea patriei”.

Scânteia publică poemul dumitale odată cu comemorarea eroilor mineri căzuți, acum douăzeci de ani, sub gloanțele vrăjmașului la Lupeni, pentru aceeași măreață cauză a clasei muncitoare, pentru cauza poporului.

Pe când *Scânteia* tipărea versurile despre Lazăr de la Rusca, în *Contemporanul* apărea articolul meu cu titlul *Poezii de azi și poezia populară*.

Cum eroii clasei muncitoare se întâlnesc în lupta lor peste locuri și timpuri, astfel și noi poeții, scriitorii, însuflețiți de aceeași luptă, ne întâlnim și ne chemăm în gânduri, ca glasurile păsărilor în codru.

Eu nu știam de poemul dumitale și mustram poeții de azi îndemându-i să se apropie de lupta construc-

tivă a poporului pătruns de avânt revoluționar și să cânte ei, simplu și măreț, ceea ce altădată a fost lăsat să cânte singur poporul, anume lupta sa — altădată, de cruntă încheștare cu asupritorii, astăzi, de cucerire falnică, dar nu fără greutate și sânge, a vieții noi, de clădire a socialismului în țara noastră.

Mă întrebam de ce poeții de azi nu caută să pătrundă tainele cântecului popular, care nu e numai cântec, ci și luptă, poate luptă în primul rând, susținută și dărză luptă de clasă a celor ce muncesc împotriva împilatorilor și înrobitorilor. Răspunsul care vine aproape totodată cu întrebarea, prin poemul dimitale cu mireasmă de cântec bătrânesc, de străvechi suferinți și neogoiată sete de a învinge a celor ce trudes, nu este o „fericită întâmplare“, ci dovada străfundelor răscoliri și schimbări ce le aduce zi de zi clasa muncitoare, Partidul ei, în inimile oamenilor dela noi, nu individual, la câte unul, ci masiv, la mii și mii. De aici aceste gânduri ce se întâlnesc pe acelaș drum, această măreție a poporului în avânt pe drumul marilor realizări, pe drumul de luptă pentru pace al popoarelor, în frunte cu Uniunea Sovietică, împotriva imperialismului cercurilor afaceriste occidentale visând dominația mondială.

Marele cugetător revoluționar rus, A. I. Herțen, vorbind despre cumplita perioadă din Rusia după înfrângerea decembriștilor în anul 1825, spune că pe atunci „numai singur cântecul sonor și larg al lui Pușchin răsună în văile robiei și suferințelor, acest cântec prelungea epoca trecută, umplea de sunete bărbătești prezentul și trimitea glasul său către viitorul îndepărtat. Poezia lui Pușchin era cheazășie pentru viitor și mângâiere“.

La noi, în trecutul noros și bântuit de valuri și

furtuni, nu multe cântece de îmbărbătare și mângâiere au putut zvonii strunele poezilor, iar acelea care au fost, nu le-au lăsat stăpânii să ajungă la urechile poporului. Mai curând și mai cu seamă în stihul popular a răsunat cu toată tăria durerea și strigătul de luptă al celor asupriți. Pe acesta-l înțelegea și-l cânta, la vatră, pe câmp, sau în codru, poporul. Acolo era chezașia poporului și mângâierea zilelor de atunci.

Deaceia, când reapare străvechiul duh de luptă bărbătească pe strunele poezilor noi, slăvind luptătorii noi, inima nu poate să nu ne bată mai tare, văzând cum oamenii noi, sub steagul marxism-leninismului, conduși de Partidul clasei muncitoare, se înfrățesc tot mai mult în lupta comună împotriva dușmanului de clasă și pentru întărirea patriei.

Versurile dimitale, Dan Deșliu, urzesc imaginea neșovăelnică a luptătorului din rândurile țărânimii muncitoare a omului nou, făurit de partid, cu credință calită și nestrămutată în lupta pentru socialism, imaginea lui Lazăr din Rusca ucis de chiaburi și reacționari însetați de sânge, și a mamei sale, care ne amintește acele icoane de mame din cântecele pe care le cântau străbunii despre Corbea și alți eroi ai epopeii populare. Ele încheagă pe omul de azi, cu ochii luminoși privind spre viitor, pe omul care pentru convingerile sale înfruntă și moartea. Viziunea lui Lazăr dela Rusca, înainte de a muri, dă o lumină poemului și o perspectivă vieții omului de azi, cum n'a mai cunoscut vreodată :

*„Acolo la tine-acasă
șade o carte pe masă
între azimă și blid
dăruită de partid.
Cartea unde-ai slovenit
cum și cum s'a făurit*

*Țara Muncii ce-a 'nflorit
acolo la Răsărit...
Cartea ceea, cea mai dragă
fraților din lumea'ntreagă,
Cartea unde-ai învățat
cum să lupți înverșunat
împotriva răilor,
pentru-ai tăi, pentru popor.
Cartea unde orice rând
luminează sângerând
și'n orice slovă din toate
inimă de om viu bate :
armă, flămură și zid
Cartea Marelui Partid.
...A rămas deschis'acasă
cartea ceea luminoasă
tocma'n locul unde scrie
cu slove de hărnicie
cum cresc ogorul mare
din măruntele ogoare...
Și te doare că nu stăi
să zărești cu ochii tăi
împlinirea scrisă'n foi
făptuită și la noi..."*

Prin această viziune, Istoria Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, îndrumare și far, devine o parte integrantă din ființa luptătorului, întruchipează trăsăturile luptei sale.

Tovarășe Dan Deșliu, poate că pe alocurea poporul s'ar exprima în stihuri mai tăioase decât noi poeții aceștia ; poate că unele din versuri ni le-ar uita, nesimțind lipsa lor în urzea'a cântecului. Dar pe acelea care dau g'as avântului său de luptă, luptei sale pentru o viață mai bună împotriva acelor care i se pun deacurmeziș în cale și încearcă să-l fure și să-l asuprească, pe acelea nu le uită niciodată și mai cu seamă

nu le uită pe acelea întocmite pentru fala fiilor săi celor mai buni căzuți în lupta cu dușmanii lui.

Dumneata ai încheșat în stihuri statura de luptător cu credință față de partid și de poporul muncitor a lui Lazăr dela Rusca, și Lazăr dela Rusca va fi cântat așa cum dumneata l-ai cântat.

Eu te fericesc pentru acest început visat și de mine și încercat pe plan istoric în *Vulturul Răzbunării* și în *Chivără Roșie*. Dar câți eroi ai clasei muncitoare, căzuți la Lupeni, la Grivița, omoriți și putreziți prin Doftana și în atâtea și atâtea locuri și colțuri ale pământului țării noastre, n'au fost încă pomeniți în stihurile poeților ?

Eu îmi închipui strunele poeziei românești încărcate de cântece, de fapte eroice ale oamenilor muncii din trecut și de azi, de lupta lor măreață. Aceste strune așteaptă numai degetele măiestre, tinere și bărbătești, ca să le dea glas, — și vremea noastră a socialismului, a patriotismului și muncii socialiste, va răsună de coruri noi, pline de dragoste de viață și pline de avânt, însuflețind și cuprinzând tot mai mult rândurile largi ale celor ce muncesc.

Fie ca stihurile dumitale, Dan Deșliu, despre Lazăr dela Rusca să răsună ca puternice acorduri ale acestor coruri viitoare.

Te salută tovărășește,

MIHAIL BENIUC

București, 9 August, 1949

**POEZIA NOASTRĂ, ARMĂ A POPORULUI
ÎN LUPTA PENTRU APĂRAREA PACII
ȘI CONSTRUIREA SOCIALISMULUI ***

Trăim vremuri mărețe. Din pragul jumătății a doua a veacului XX se strevăd, luminoase, piscurile comunismului, pe care urcă de pe acum popoarele sovietice. Simțim sub picior drumul care duce alte popoare, între care și al nostru, spre socialism. Dar zărilor sub care trăim și luptăm ca să construim o lume nouă, sunt întunecate ades de nori ce amenință cu furtuni: imperialiștii americani și englezi urzesc războaie, visând și vizând dominația mondială, precum și distrugerea țărilor care, în frunte cu Uniunea Sovietică, luptă pentru pace, pentru o lume fără exploatare. Această lume are adversari crânceni, pe care-i va sdrobi în mod sigur, dar nu fără trudă și nu fără luptă.

„Nu încapе îndoială, — cum a spus tov. P. N. Popelov cu prilejul comemorării a 27 de ani dela moartea lui Lenin — *că toate planurile nebunești ale imperialiștilor americani de cucerire a dominației mondiale se vor solda printr'un eșec total.*“ Fapt este, însă, că în momentul de față, imperialiștii americani care în Coreea depășesc prin cruzimile lor hoardele hitleriste

* Raport ținut la Plenara Uniunii scriitorilor despre poezie în Februarie 1951.

„împing poporul american cu viteză turbată — cum spune tot tov. Pospelov — în prăpastia unui nou, al treilea război mondial“. Cea mai mare piedică în drumul de cotropire al imperialiștilor americani pentru dominația lumii este Uniunea Sovietică, Republica Chineză și țările de democrație populară. Deci și țara noastră.

Țările democrației populare, urmând mărețul exemplu al popoarelor sovietice, desfășoară o uriașă muncă constructivă pe toate țărmurile de activitate productivă și creatoare, pentru folosul tuturor acelor care muncesc și pentru familiile lor. Cu fiecare an, oamenii din aceste țări văd schimbându-se țările lor, îmbunătățindu-li-se viața și deschizându-se tot mai luminoase perspective către viitor. Aceasta le crește conștiința patriotică, iar simultan sporește forța lor de a se apăra de primejdia ce eventual ar putea să cadă peste ei. Acesta este sensul luptei pentru pace care cuprinde mase tot mai largi în omenire.

În țara noastră, această conștiință a luptei pentru pace, cu dublu aspect de sporire a forței noastre naționale și de dârzenie în fața imperialismului de al cărui jug abia am scăpat, după decenii de crâncenă și sălbatică exploatare, este cheagul sufletesc al poporului nostru, pe care el își clădește viitorul — republica ce va deveni socialistă din temelii. Pe drumul ce duce către viitor, călăuzul înțelept al poporului este partidul clasei muncitoare.

Rostul poetului în aceste împrejurări, când lupta de clasă devine din ce în ce mai ascutită, este de a contribui la creșterea conștiinței patriotice a oamenilor dela noi.

Opera poeților este chemată să sporească tot mai mult dragostea poporului pentru înfăptuirile oamenilor

muncii, pentru construirea socialismului și să stăr-nească o ură tot mai înverșunată împotriva dușmanilor interni și externi ai patriei noastre, împotriva dușmanilor păcii între popoare.

Poezia trebuie să oglindească faptele mărețe, lupta poporului și chipurile celor mai buni fii ai săi care în trecut, sau în zilele noastre, au contribuit la ridicarea patriei.

Poporul nostru muncitor pășește cu încredere către ținte lămurite și luminoase. Planul Cincinal, planul de electrificare, care vor fi duse la îndeplinire în anii ce urmează, vor trezi din somnolență uriașe forțe ale naturii în țara noastră, vor scoate la iveală bogății imense, vor da înfățișare nouă multor regiuni și vor schimba oamenii în felul lor de viață și în conștiința lor. Apele sălbatice din munți, cu belșugul lor de calorii risipite până acum în gol, prinse în centrale hidroelectrice, mănând uzine și fabrici, răspândind lumină în sate și orașe: cărbunele, fierul, țițeiul, gazul metan, scoase din măruntaiele pământului și supuse vrerii omenești ca bunuri de producție și de consum; fabricile și uzinele; ogoarele înfrățite în gospodării colective, cu recolte înzecite, cu noi culturi de plante, cu animale de calitate superioară pentru necesitățile vieții omenești; dispariția analfabetismului — lumina la propriu și la figurat în țară, belșugul și bunăstarea: iată câteva din realizările care se vor întruchipa treptat, zi de zi, în anii ce urmează, datorită muncii planificate a clasei muncitoare, a țăranimii muncitoare, a oamenilor de știință și de artă, datorită conducerii înțelepte a Partidului Muncitoresc Român și datorită ajutorului multiplu și multilateral al Uniunii Sovietice.

Avem de luptat cu dușmanul răsturnat dar încă

nelichidat, cu un dușman care încearcă să uneltească tot mai turbat de furie împotriva poporului, pe măsură ce poporul îi dă noi lovituri.

Avem de luptat cu manevrele ticăloase ale ațățătorilor la un nou război, dușmanii din totdeauna ai poporului nostru.

Avem de luptat, însfârșit, cu rămășițele ideologiei burgheze.

Pentru ca poporul nostru să izbândească în această luptă, să înfăptuiască sarcina măreață care îi stă în față, se cere o deplină punere în mișcare a tuturor energiilor sale.

În această desfășurare de energie creatoare începută de-acum pe o scară necunoscută înainte în țara noastră, noi scriitorii și poeții trebuie să desfășurăm noi înșine energiile *noastre creatoare* și să mobilizăm prin măestria scrisului nostru masele largi, arătându-le frumusețea realizărilor, schimbările din om și măreția drumului de parcurs, educându-le în spirit internaționalist, în spirit de luptă împotriva forțelor întunecate ale războiului.

Numai astfel scriitorii vor participa cu adevărat la înfăptuirea primului nostru plan cincinal, la planul de electrificare a țării, la punerea bazelor socialismului în țara noastră, la lupta pentru pace.

Sunt în stare poeții noștri să facă față sarcinilor scriitoricești, care le stau înainte? Experiența de până acum ne spune că sunt. Pentru că ceea ce este mai înaintat și mai scump poporului, esența acestor schimbări din temelie a vieții noastre, începe să se închege tot mai puternic, tot mai înalt și mai chemător în opera poetului. Sensul nou al vieții se răsfrânge în conținutul nou al dragostei pentru patrie, pentru pământul țării și oamenii ei.

Cel mai mare succes al poeziei noastre, după 23 August 1944, după eliberarea poporului nostru, și vădit mai ales în ultimii doi ani, 1949 și 1950, este că în ansamblul ei — în măsură inegală desigur, dar totuși în ansamblul ei — poezia și-a îndreptat fața spre realitate. Poeții au început să vadă și să participe la realizările și lupta oamenilor muncii sub conducerea partidului clasei muncitoare. Avem astăzi un front destul de puternic al poeziei luptătoare, care a adunat într'o albie largă poeții care — deși porniseră pe drumuri diferite — cu multe dibueli și poticniri unii, în lupte grele împotriva ideologiei burgheze, alții, — s'au strâns astăzi sub steagul Partidului, pe acelaș drum al poeziei puse în slujba idealurilor mărețe ale poporului nostru constructor al socialismului.

Încă înainte de 23 August, la îndemnul Partidului Comunist Român, o seamă de poeți au pus arta lor în slujba luptei pentru eliberarea poporului. Marea tradiție realistă a literaturii noastre clasice, legată de popor, tradiția lui Alecsandri, Eminescu, Vlahuță, Coșbuc, a fost continuată de Alexandru Toma, care, situându-se pe poziția de luptă a clasei muncitoare, a ridicat această tradiție pe o treaptă nouă.

Emil Isac, Maria Banuș, M. Breslașu, D. Corbea, Miron Paraschivescu, M. Beniuc și alții au scris și în trecut versuri pline de ură la adresa regimului de exploatare burghezo-moșieresc dela noi. Aceștia și-au continuat munca literară cu avânt sporit, după eliberare. Alți poeți și mai tineri, au crescut sub steagul de luptă al clasei muncitoare după 23 August 1944, cum este cazul lui Dan Deșliu, sau al Veronicăi

Porumbacu. Pe o linie asemănătoare de evoluție se găsesc Victor Tulbure, Miha Dragomir și alții.

În sfârșit, alți poeți au parcurs spre albia poeziei noi un drum mai greu. În rândul acestora se află poeți care au apărut cu volume în perioada dintre cele două războaie, plătind tribut greu formalismului poeziei decadente. Luptând să învingă propriul lor trecut, unii din ei au înregistrat și continuă să înregistreze succese pe drumul nou al poeziei. Între aceștia sunt nume cunoscute ca : Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, Radu Boureanu, Cicerone Theodorescu. Unii, ca Demostene Botez bunăoară, pornesc acum pe acest drum.

Vin apoi tinerii poeți în plină dezvoltare, unii dintre ei deadreptul de la țară, din uzină sau de pe băncile școlii. Numărul celor ce au dat versuri probante despre destoinicia lor este destul de mare și dacă numim pe A. E. Baconsky, Eugen Frunză, Mihail Gavril, Ștefan Iureș, Dragoș Vicol, e doar o parte dintr'un grup mult mai mare și în continuă creștere.

Dar cu aceasta nu s'a terminat tabloul acelora ce astăzi îmbogățesc poezia din R.P.R. Avem succese frumoase în poezia de limbă maghiară. Nume ca Horwath Imre, Szabedi Laszlo, Szemler Ferenc, ș. a., fac cinste literaturii noastre. Deasemenea apar versuri bune în limba germană, sârbă și idiș.

Ținând seamă de diferențele individuale, de nivelul ideologic mai ridicat sau mai scăzut, de aderența mai mare sau mai mică la actualitate, de măiestria artistică atinsă într'o măsură mai mare sau mai mică, toate variabilele nu numai dela poet la poet, dar și în opera aceluiaș poet dela o poezie la alta — putem constata trăsături esențiale comune care definesc arta acestor poeți, făcând-o să oglindească în imagini realitatea din țara noastră, în lupta pentru construirea socia-

lisinului și pentru apărarea păcii. Aceste trăsături sunt orientarea spre realitatea multilaterală a vieții și modul de exprimare realist. Cu alte cuvinte, poezia izvorăște din viața oamenilor muncii și se adresează lor. Această orientare a poeziei se datorește succesele clasei muncitoare, în frunte cu partidul ei, care a antrenat în luptă revoluționară tot ce este mai bun în țara aceasta, deci și pe poeții buni — precum și contactului tot mai viu cu literatura sovietică, dela care poeții deprind, într'o măsură tot mai mare, metoda realismului socialist.

Poezia de azi a reușit să îndeplinească dragostea de țară, de transformări revoluționare pe care le realizează poporul nostru pe drumul spre socialism, cu conștiința de luptă împotriva acelor ce intenționaseră să distrugă ceea ce noi construim, fie că aceștia sunt dușmani interni, fie că sunt dușmani dinafară.

Tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej spune că „...dragostea de țară a oamenilor muncii a căpătat astăzi în Republica Populară Română un înțeles mai bogat și mai adânc. Lupta pentru apărarea Patriei se confundă cu lupta pentru apărarea libertăților cucerite de popor, cu lupta pentru construirea socialismului. Interesele naționale, cu alte cuvinte interesele mării majorități a populației țării, se îmbină cu interesele mișcării mondiale revoluționare, cu interesele luptei pentru apărarea păcii. Patriotismul se îndeplinește în mod armonios cu ideologia internaționalismului proletar. Numai în frontul unic socialist, numai ca prieten și aliat al Uniunii Sovietice, poporul român și-a împlinit cea mai arzătoare năzuință a sa: libertatea și independența națională”.¹

¹ Gh. Gheorghiu-Dej — *Articole și cuvântări*, ediția III, Edit. pentru lit. polit., 1953, pag. 363-364.

Avem dreptul să vorbim de succesele poeziei, pentru că în opera poeților se răsfrânge și vibrează puternic acest simțământ adânc al patriotismului. Il întâlnim cristalizat în versuri atât de limpezi, atât de simple cum sunt ale lui A. Toma, vechiul meșter al versului pentru cauza sfântă a Partidului :

*„Conducătorule'nțelept, condu-ne !
Noi zi cu zi trăim câte-o minune.
Vijelios noi te urmăm și cu uimire
Spre noua și frățeasca rânduire.*

*Dar vai și-amar de dușmanul de clasă
Pândind s'aprindă noua noastră casă,
Cu el nu-i trai nici pace. — Facă loc !
Partid, înalță-ți paloșul de foc !*

*Căci omul nou nu-i dornic doar de spor :
I-ai prins aripi și-i suflă vânt de sbor,
Și-și cere liber largul pământesc
Căci aripile-i cresc —*

și cresc — și cresc !”

Iată o întruchipare clară și deosebit de convingătoare prin frumusețea și vigoarea imaginilor a ceea ce poetul simte și dorește să comunice și altora.

Dar exemple sunt ușor de găsit, și dacă am să amintesc *Vișinul lui Vania* al lui Victor Tulbure sau am să mă refer la unele admirabile descrieri de peisagii ale lui Mihai Dragomir, e pentru a arăta formele variate pe care le poate îmbrăca acest sentiment.

Dela cei mai vârstnici poeți până la cei mai tineri de tot, cum este Ilie Purcaru, Șt. Iureș, Andrițoiu, străbate fiorul dragostei pentru țara ce se desvoltă sub ochii lor, pentru oamenii ce o construiesc.

Iată de pildă aceste versuri ale lui Ilie Purcaru :

*„Și am dragi prieteni
Brazi cu negre cetini,*

*De pe creasta munților,
Munților cărunților.*

*Mi-s prietenî ape
Ce sclipesc sub pleoape,
Când se'ncheagă zorile
Și se deschid florile.*

*Mi-e prieten șoimul,
Dar mai drag mi-e omul,
Omul viitorului,
Zorului și sporului“.*

Maria Banuș, care s'a impus îndeosebi cu versurile ei pline de căldură, inspirate din marea luptă a poporului pentru pace, împletește înflăcărata ei chemare la lupta pentru apărarea vieții cu un adânc sentiment patriotic, în versuri care au ajuns să circule ca și cântecele poporului, să se confunde cu ale lui :

*„Eu nu cânt că știu cânta
Dar mi-e dragă țara mea ;
Eu nu cânt că știu să cânt,
Dar mi-e drag acest pământ“.*

Astfel de cântece devin bun popular și le poartă oamenii din gură în gură, dela un capăt al țării la altul.

Omul nou, omul viitorului, al zorului și al sporului, al luptei neînfricate împotriva dușmanilor vieții apare în unele poezii — constituind treptele cele mai înalte în care poezia a reușit să oglindească ceea ce este esențial în realitatea noastră revoluționară.

Ca o figură puternic luminată de zărilor viitorului apare Lazăr dela Rusca în cunoscutul poem al lui Dan Deșliu. În stil de cântec bătrânesc, amintind pe un *Corbea* sau pe un *Iovan Iorgovan*, poetul zugrăvește imaginea unui fiu al poporului, educat de partidul

clasei muncitoare, în luptă cu dușmanul de clasă. Figura lui Lazăr Cernescu ia proporții legendare, trezind în cititor admirația pentru dârzenia eroului și ura împotriva ucigașilor. Deși dezarmat în mâna călăilor, Lazăr este infinit mai puternic decât asasinii lui. Credința nestrămutată în dreptatea și victoria cauzei celor ce muncesc îi dau această tărie :

— „Alei, răilor, alei,
strigă Lazăr spre mișei,
slabă vi-i tăria, slabă,
nici cât jumătate boabă,
nici cât fir, nici cât grăunte,
dar a noastră-i cât un munte :
Noi cu țara, cu norodul,
voi cu pulberea și glodul !
Noi cu oamenii cei buni,
voi cu lupii'n văgăuni !
Dușmanii când auzea
și mai crâncen îl izbea,
și mai aprig îl trăgea
și Lazăr încă striga :

— Alei, neam de chiaburoi,
noi suntem ai tari, nu voi !
Ura toată strânsă stivă
de ne-ați pune-o dimpotrivă,
tot om face unul mare
din măruntele ogoare.
Că poporul dacă vrea
nu-l oprește nimenea !”

Splendidă este imaginea pe care o dă poetul despre ultimul gând ce-l frământă pe Lazăr : cartea care stă deschisă acasă, cartea care înseamnă lumină pe drumul oamenilor muncii spre socialism :

„Cartea ceea, cea mai dragă
fraților din lumea'ntreagă,

*cartea unde-ai învățat
 cum să lupți inverșunat
 împotriva răilor,
 pentru-ai tăi, pentru popor.
 Cartea unde orice rând
 luminează sângerând
 și'n orice slovă din toate
 inimă de om viu bate :
 armă, flămură și zid
 Cartea Marelui Partid.
 ...A rămas deschis'acasă
 cartea cea luminoasă,
 tocma'n locul unde scrie
 cu slove de hărnicie
 cum cresc ugorul mare
 din măruntele ogoare..."*

Cât de just a reușit să surprindă aici Dan Deșliu izvorul care dă forță și face invincibil eroul de tip nou al zilelor noastre !

Imagini vii ale noilor relații sociale dela sat, figurile reprezentative atât ale oamenilor care cresc în lupta condusă de partid, cât și ale dușmanilor, le găsim la un alt poet tânăr, la A. E. Baconsky. Poemul său *Frasinii dela răscruce*, deși are neajunsuri în ceea ce privește încheierea artistică, este bine realizat în ansamblu. Tot din viața satului, a dat în ultimul timp un poem valoros Eugen Jebeleanu. În poemul *În satul lui Sahia*, trecutul este cu putere și cu măiestrie zugrăvit, dar peste lupta actuală se trece cu oarecare ușurință. Bine reușește să prindă însă Jebeleanu imaginea unui luptător din trecut, a lui Alexandru Sahia. Atât de puternic trăește în mintea poetului imaginea tovarășului iubit, încât ea însufletește până și piatra de pe mormânt :

*„Da, nu-i mai mult de-o piatră, o piatră de mormânt.
Cu muchiile aspre, cât un bărbat de'naltă,
Și nu-i decât o groapă, pe veci acoperită,
Dar groapa nu e mută, și piatra este caldă.*

*Luci o stea... Spre chipul din bronz privesc tăcut
Gândindu-mă la anii care-au trecut — și număr.
Să-mi amintesc mai bine de viața celui dus
Pun brațu'ncet pe piatră, — și parcă-l țin de umăr“.*

Cât de puternic este evocată aici figura iubitului nostru Sahia !

O pildă măestrită de evocare a figurilor din trecutul nostru ne-a dat-o tovarășul Alexandru Toma cu prilejul centenarului lui Eminescu. El a fost dintre primii care a făcut să vibreze în versurile saie dragostea pentru marele poet :

*„Te-au svârliț, titanic frate,
Pe barca dezastrelor,
De catarg cu mâini legate
Să te jelui astrelor.*

*Frate scump ! ne ard în minte
Chipul tău, revoltele —
Tot ce-ai plâns în viers fierbinte
Mai sgudue boltele.*

*Dar azi fulgeră toți norii
Crunt de-asupra sbirilor :
Au sunat răsbunătorii
Surla răfuirilor“.*

Însăși cadența eminesciană a versului ne face să reținem în gând suferințele poetului și să simțim totodată satisfacția că poetul a fost răzbunat.

Datoria de a înfățișa muncitorul înaintat, trebuie să fie o preocupare centrală a poezilor — aceasta este doar realitatea, viața ! În această privință, o reali-

zare de seamă este poemul Veronicăi Porumbacu : *Tovarășul Matei a primit Ordinul Muncii*. Intr'un vers sglobiu, Veronica Porumbacu întruchipează imaginea unui tânăr inovator. Ca în tot ce scrie, Veronica Porumbacu face să crească și aici din fapte concrete, imaginea luptei partidului clasei muncitoare, care transformă și țară și oameni.

Dar în această țară cresc copii mai fericiți, care și ei cer poezii. Trebuie să recunoaștem, că această cerere n'a fost satisfăcută, poeții noștri neînțelegând în suficientă măsură că este o datorie patriotică de a contribui la educația copiilor. Tocmai deaceea se cuvine să fie subliniată activitatea rodnică a lui Marcel Breslașu în acest domeniu. În curând el va publica un volum de versuri pentru copii. Iată un fragment dintr'un recent poem al său :

*„Vouă, dragi copii, vi-i dată
Vremea asta minunată
Care știe împleti,
Basmul lui a fost odată
Cu al lui așa va fi !..."*

*Stau alături de voinici
Pionerii ucenici.
Cum se'ntrece fiecare
Ca s'ajungă Meșter mare
Ca să'nvețe mai de zor
Meșteșugul lui viitor.*

*Pas cu pas s'adună pașii
Și din pași s'adună drum !
Măine ei vor fi uriașii,
Ei piticii de acum."*

Dintre poemele care zugrăvesc oameni ai muncii, un chip frumos e zugrăvit de Cicerone Theodorescu în *Cum a semnat sondorul Popa*. Aici valoarea poemului

crește prin împletirea ideii sacrificiului eroic al muncitorului, atunci când se cere să salveze viața tovarășilor săi, cu ideia luptei pentru pace.

Lupta pentru apărarea păcii împotriva incendiatorilor de războaie, este aceea care a inspirat cele mai multe poezii în ultimul timp.

Din poeziile poeților — puse una lângă alta — măreștea acestei lupte, care a strâns laolaltă pe toate meleagurile globului sute de milioane de oameni, se încheagă puternic. Poeții au reușit să redea sentimentele cele mai scumpe poporului, isvoarele adânci ale dărzenei și hotărârii sale. În centrul lor — întocmai ca și în viață — și în creația poeților — stă dragostea și neclintita încredere a poporului nostru în pavăza de granit a păcii și securității popoarelor, marea Țară a Socialismului victorios — Uniunea Sovietică; dragostea fierbinte și recunoștința adâncă pentru marele cârmaci al Țării Sovietelor, Partidul Comunist în frunte cu Iosif Vissarionovici Stalin.

Iată cum cresc aceste sentimente ale poporului și eforturile oamenilor adunate într-o puternică sinteză, în versurile lui Dan Deșliu :

*„Pentru zâmbetul răsădit în privirile oamenilor,
pentru râsul sonor și mândru dăruit cuptoarelor noastre,
pentru spada neînfrântă așintită asupra dușmanilor,
pentru diminețile neconținut mai albastre,
pentru marea învățătură a luptelor drepte,
pentru veghea-ți nestinsă asupra mamelor, pruncilor, holdelor,
pentru toate cuvintele-torțe luminând înțelepte,
pentru fericirea osârdiei și a recoltelor,
veșnică glorie, culme a omului ninsă de soare!
Îngăduie Reșiței, care te cântă cu toate roadele sale,
să-ți trimită sărutul acesta încins din inimi-furnale,
și salvele tuturor șarjelor, ție, uriaș oțelar de popoare!”*

Lupta pentru pace stă azi în centrul vieții poporului. Ea se răsfrânge ca o măreață realitate, ca o chemare mobilizatoare și în opera poezilor. Cunoaște întreaga țară poemul *La masa verde* al Mariei Banuș, impresionant prin simplitatea lui artistică și prin dăruzenia ce-l străbate. Versurile Mariei Banuș răsună ca un adevărat avertisment și o chemare la luptă :

*„Dar știm noi mai ales un leac,
Cu care să vă dăm de hac,*

*Un val, o horă, un vârtej
Să vă stea poștele'n gâttej.*

*Horă de brațe muncitoare
Legată strâns peste hotare.*

*Un joc noi știm și-o strigătură,
Ce trece foc din gură'n gură.*

*Nu suntem carne de ospețe !
Să știe corbii și să'nvețe !“*

Atât de clare în exprimarea lor, atât de lapidare și de pline de sinceritate, nu e de mirare că aceste versuri au ajuns din cele mai populare azi și că sunt traduse în diferite limbi.

În lupta pentru pace, nu există un poet al nostru, din cei ce azi publică, să nu-și fi adus contribuția sa, dovedind nu numai dragoste de țară, de tot ceea ce se construiește de către oamenii muncii, dar și ură împotriva lumii imperialiste, unde se urzesc planuri de război împotriva Uniunii Sovietice și a democrațiilor populare și de unde pornesc neconținut atacuri împotriva popoarelor. Poemele răscolesc ura, evocând crimele fasciste din războiul trecut și demascând planurile criminale ale fasciștilor de azi. Jebeleanu în

poemul *Lidice* reușește să aprindă ura împotriva teroarei fasciste, care azi bântue din nou cu furie :

*„Sub sticlă, 'ntr'o cutie adunate,
Un pumn de lucruri mici, carbonizate :
Un toc, un ban, o zgardă ruginită,
Un fluier sfărâmat de dinamită,*

*o clanță, niște ochelari betegi
de sârmă, pentru ochii de moșnegi,
o verighetă neagră, de aramă,
un târnăcop, un degetar, o ramă...*

*Și într'un colț, sub sticlă, lângă ușă,
două patine mici și o păpușă...*

*Vârșeam unghiile'n carne-adânc...
Lacrimi veneau, — dar nu voiam să plâng.*

*Ningea. Voiam să ies. Priveam spre tine
Dar mă ținteau micușele patine.
Ningea. Patinele... ce-ar mai sclipi
de-ar fi, ca altădată'n sat copii...*

*Privirăm călăuzul. Nu plângea.
Mâna-i arzând pe-a noastră o strângea :
„Tovarăși...”*

*N'am mai spus nici un cuvânt.
Un zid eram toți trei și, peste vânt,*

*peste zăpezi, peste pustietate,
suiau din ura noastră ziduri late,
ne'nvinse ziduri, mari pereți de ură,
crescând din noi ca o semănătură“.*

Puternic este îndemnul la luptă care se degajă din versurile poetului de limbă maghiară Imre Horvath :

*„Să-ți spun ce-i pacea, — acum ai vrea să știi ?
De-ți amintii de-acele grozăvii,
A fost spre-a măsura cu bezna lor
Lumina, chipul păcii sclipitor.*

Să vezi mai bine-a păcii noastre faţă
 La prânz, azi supa nu mai e de ghiaţă.
 Nu mai cobori în pionişti să te-ascunzi,
 Soţia nu mai hohoteşte'n plâns.
 Scăpaţi din mări de sânge'ngrozitoare,
 Că azi trăieşti şi că te scalzi în soare,
 Tu mulţumeşte-i Roşiei Armate.
 Iubeşte pacea — şi izbeşte'n moarte
 Şi în bancherii însetaţi de sânge.
 Fii pregătit, în orice clipă treaz
 Să sfarmi al ucigaşilor obraz“.

Iată cu câtă forţă de sugestie demască Eugen
 Frunză legătura Vaticanului cu Wall-Street-ul :

„De mult în hrisovul prea sfântului papă
 Semnează bancheri muritori :
 Cucernica-i rugă din aur s'adapă
 Din mult pământene comori“.

Iar Nina Cassian dă în *Poetul negru* un aspect plin
 de semnificaţie al luptei antiimperialiste :

— „Din cântec, din sete, din iureş,
 Ard vorbele'n lumea întreagă.
 În marş potrivite, tovarăşi,
 Culorile noastre să treacă :
 — Albi în pace şi soare,
 În urmă negri să fim,
 Că doar împreună trudim
 Pentru-a lumii roşie culoare !“

O poezie frumoasă în care ideea luptei antiimperialiste se completează cu afirmări puternice ale superiorităţii regimului de democraţie populară, întruchipate în mândria cetăţeanului alegător este *Certificatul de Alegător* de Cicerone Theodorescu. Inspirându-se din realitatea alegerilor de deputaţi pentru Sfatul

Populare, poetul reușește să zugrăvească câteva tră-sături caracteristice ale vieții noi :

*„Certificatul de alegător ? Ei da,
El îți certifică, în adevăr, ceva :
El îți certifică prezența nouă 'n toate,
a oamenilor, printre care ești și tu
Și peste care totdeauna se trecu,
iar azi să se mai treacă nu se poate —*

*A tuturor, care-acuma știu
(all'dată nu)
și mărunțișul curgător și viu
de fapte, munci și lipsuri, și păcate,
Dar în acelaș timp și pentru ce se bate
Vâșinski, la O.N.U. !“*

Cum am spus, toți poeții își spun cuvântul în lupta pentru pace, fiecare aducând versuri caracteristice personalității sale și dând aspecte diferite ale aceleiași probleme.

Victor Tulbure evocă pe mama eroinei sovietice, Zoia. Dan Deșliu, în cunoscutul final al poemului *În numele vieții — semnează !* traduce în imagine vie răspunderea ce o avem pentru generațiile viitoare. Obiectivul lor este unul și acelaș : lupta împotriva unui dușman care nu numai că uneltește și urzește planuri de război, dar care deslănțue unde poate, războaie. Și pe măsură ce acest dușman, trece la fapte sângeroase, poeții noștri cheamă cât mai dârz oamenii la luptă pentru pace, demascându-l ca pe unul care vrea să calce pe grumazul omenirii.

Iată, ca un exemplu, aceste emoționante versuri ale Veronicăi Porumbacu despre Coreea. O mamă își duce copilul în spate, fugind de sub bombardamente, din Phenian. Copilul e ucis pe drum, fără ca mama să-și dea seama. Dar din această tragedie — una din nenu-

măratele tragedii ale Coreei, crește ca o flacără, mânia întregii țări :

*„E-un pisc, ori un arbor, o piatră, o apă,
mânia Coreei întregi s'o încapă ?
Dar printre ruine și peste-ucigași,
poporul înalță un braț uriaș.
Și'n codrul, sălaș de furtuni, fără frică,
un vuet de viață înalt se ridică.
Un brad a căzut. Nu pădurea de brazi.
Mai vie-i, prin luptă, Coreea de azi.”*

Astfel de versuri te fac să te pătrunzi adânc de solidaritatea celor ce muncesc și să te simți părtaș al marii lupte a partizanilor păcii din lumea întreagă. Este meritul Veronicăi Porumbacu de a ști să facă să crească idei mari din fapte, în aparență simple și izolate.

Din toate versurile citate până acum se vede limpede că poeții atacă temele actualității, ale vieții, că reușesc să dea în ansamblu un tablou bogat și mobilizator. Dar mai mult decât atâta.

Nu numai că temele sunt noi, dar ele și îmbracă o expresie deosebită, care le face să aibă un efect asupra cititorului, prin dinamismul, prin plasticitatea lor, cointeresându-l la ceea ce spune poetul, prin faptul că ceea ce spune este esențial nu numai pentru poet, ci pentru viață în general. Poetul cu măiestria lui, scoate din viață trăsăturile cele mai tipice, tocmai pentru a acționa asupra cititorului prin ceea ce este esențial în viață.

Aceasta înseamnă că poetul participă, se apropie de viață. În exemplele citate, poetul nu contemplă viața, ci o trăiește, participă la ea și devine exponentul ei. Devenind exponentul ei, el nu poate să nu întruchipeze, în arta sa, prin prisma sa individuală, ceea ce este

nou în viață, ceea ce o duce înainte, prin lupta cu ceea ce este vechi, opus și ostil vieții. „*Dacă scriitorii sovietici — spune A. Fadeev în studiul său Literatura și critica literară — sunt inovatori în literatură, aceasta se datorește în primul rând faptului că ei fac să se vadă transformarea istorică a societății comuniste și a moralei ei. Și tocmai pentru acest motiv scriitorii sovietici, mai mult decât oricare din scriitorii de altă dată, militează pentru o formă perfectă a frumosului în lume, a frumosului în artă*”. Parafrazând acest adevăr, și păstrând proporțiile, putem spune că acei dintre poeții noștri care reușesc să redea în imagini artistice tot mai vii realitatea dela noi, adică să atingă un nivel tot mai înalt de măiestrie artistică, reușesc datorită faptului că fac să se vadă transformările revoluționare prin care trecem, iar pentru a face cât mai vizibil aceasta, ei caută cele mai vii, cele mai adecvate moduri de exprimare poetică. Această căutare, la rândul ei se datorește faptului că poetul este interesat să dea cea mai desăvârșită expresie artistică realității, această realitate fiind a lui, el însuși fiind o parte din ea, și ca atare solidar cu ea, cu cauza ei, cu țelurile ei. Această realitate însă este multilaterală, cu aspecte bogate. În consecință, ea se va oglindi în opera poetului, după felul personal al fiecăruia, după sensibilitatea sa artistică specifică. Totuși, realitatea constituie un tot unitar cu însușiri ce unifică toate părțile lui și atunci orice aspect al vieții, al realității ar înfățișa poetul în opera sa, în ea se vor răsfrânge caracterele întregului. Și aceste caractere se vor întâlni în toate operele cu adevărat realiste.

Spunând că mulți poeți participă la realitate, și într'adevăr ei participă, am spus de fapt că s'a stabilit și se stabilește tot mai mult legătura între poet și

poporul muncitor, între el și oamenii care construiesc viața nouă. El însuși devine una cu poporul, simte cu poporul, vorbește ca el și cu el în limba lui. Și în măsura în care vorba sa se transformă în vers, acesta trebuie să fie un vers pentru popor, al poporului. Poetul vede patria sa și întreaga lume în plină transformare revoluționară.

Acest succes al poeziei de azi se oglindește și în faptul că angrenându-se în acelaș front, cu aceleași obiective, poeții vin tot mai mult, fiecare cu personalitatea sa, cu temperamentul său artistic. Au stilul lor poeții, ceea ce denotă că sunt mereu mai stăpâni pe temă, pe subiect, și grija lor maximă este de a-l exprima cât mai limpede, cât mai artistic, pentru a-l face cât mai înțeles și cât mai cu efect asupra celor ce citesc sau ascultă. Pentru că sunt scrise de pe poziția de luptă a partidului clasei muncitoare, pentru că fac parte integrantă din cauza generală a proletariatului și intră în patrimoniul cultural al poporului muncitor, care merge înainte spre socialism, condus de partidul clasei muncitoare, sub steagul marxism-leninismului, poeziile acestea ale noastre, poeziile noastre cele mai bune au atins un nivel înalt de realizare artistică. Cât de jalnice apar în lumina acestor succese, perfidele proorociri de decădere a poeziei lansate la timpul lor de „criziști“ și alți exponenți ai ideologiei burgheze! Succesele poeziei noastre, frumusețea, prospețimea și forța ei sunt strălucite dovezi ale superiorității concepției socialiste asupra artei, constituie o victorie a forțelor progresului, a poporului muncitor asupra reacțiunii și obscurantismului. Reluând tradiția înaintată a literaturii noastre clasice, cei mai buni poeți ai Republicii Populare Române au spus deja un cuvânt apăsător în dezvoltarea artistică a poporului nostru, în timp ce repre-

zentanții decadentismului burghez, care negau și tradiția progresistă și noile posibilități ale literaturii noastre, sunt azi pe deplin demascați ca dușmani învețerați ai culturii noastre naționale.

Putem spune că cei mai buni dintre poeții noștri și-au dat seama că numai extrăgând din actualitate ceea ce este mai reprezentativ, mai tipic și dând expresia artistică cea mai desăvârșită acestei actualități, se rezolvă acea problemă a fondului și formei, care nu odată a stârnit discuții sterile.

Ei au înțeles că realitatea vie, în care ceea ce-i nou își face drum luptând cu ceea ce este învechit, îmbătrânit și stânjenește mersul înainte al vieții, cere ea însăși „vestmintele vorbirii”, „cuvântul ce exprimă adevărul” — adevărul avântului revoluționar al poporului nostru. Poetul nu se vede numai pe sine sau în primul rând pe sine, ci simte palpitând viața în jurul său, îi caută trăsăturile tipice, îi prinde sensul mișcării. Poetul a înțeles adevărul lui Gorchî, anume că „*Artistul este organul de simțire al țării sale, al clasei sale, el este urechea, ochiul și inima clasei sale; el este vocea epocii sale*”. Astăzi, desbărat de concepțiile idealiste despre rolul artei în societate, nu numai că nu-l sperie, dar îl face să simtă că-i aparține ca adevăr despre rolul artei, ceea ce acum un veac spunea marele critic rus Belinski: „*A răpi artei dreptul de a servi interesele sociale, nu înseamnă a o înălța, ci a o coborî, deoarece aceasta înseamnă să o lipsești de forța cea mai vie, adică de gândire, să o faci obiectul unei desfătări siberite, un joc al trândavilor*”. Mai mult decât atât, poetul se pătrunde tot mai mult de ceea ce marele Lenin spunea încă în anul 1905, anume că „*literatura, când este pusă în slujba poporului nu poate fi un instrument al profitului în folosul unor persoane sau*

al unor grupări, că ea nu poate fi în general o chestiune individuală, independentă de cauza generală a proletariatului“, că prin urmare, n'au ce căuta în literatura noastră, literații străini de interesele și idealurile partidului clasei muncitoare, literații ce nu înțeleg că *„chestiunea literaturii trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale proletare* ¹...”

Iar mai departe, prin contactul cu literatura sovietică, cu poezii sovietici, mai ales cu poezia lui Maivovschi, poetul a început să deprindă și metoda de bază a acestora: realismul socialist. El înțelege tot mai temeinic ceea ce stă scris în Statutul Uniunii Scriitorilor sovietici elaborat în anul 1934, cu prilejul primului Congres al scriitorilor sovietici, despre realismul socialist, anume că *„fiind metoda de bază a literaturii și a criticii literare (realismul socialist) cere dela artist întru chiparea veridică, istoricește concretă a realității în dezvoltarea ei revoluționară”* și că *„veridicul și concretul istoric al întru chipării artistice trebuie să țină seama de sarcina transformării ideologice și educării oamenilor muncii în spiritul socialismului”*.

Poeții iau atitudine împotriva a ceea ce este învechit și moare. Ei luptă împotriva dușmanului de clasă, fie că-i vorba de burghezia care-și seamănă printre oameni buruienile reacționare sau de chiaburimea ce exploatează pe țărani și sabotează cum poate și când poate statul, fie că-i vorba de imperialiștii americani, care nu numai că țin pe loc orice efort de eliberare a muncitorimii în țara lor, dar vor să cucerească toată lumea și să distrugă țările și popoarele libere, pentru a instaura acolo un regim ros de boli în toate încheieturile, regimul capitalist de exploatare și distrugere a omului. În același timp poeții sesizează ceea ce este

¹ *Lenin despre literatură*, Ed. P.M.R., 1949, pag. 7.

nou și duce omenirea înainte, forțele revoluționare ale lumii progresului în frunte cu Uniunea Sovietică. Iar tot ce este realizat de aceste forțe, e văzut în perspectiva viitorului, către care tinde dinamismul revoluționar al oamenilor muncii. Explicația succeselor poeziei noastre trebuie căutată, deci, în spiritul de partid, de care se pătrund tot mai mult poezii, și în folosirea metodei realismului socialist, însușită din experiența literaturii sovietice.

III

Cu toate succesele înregistrate de poezia noastră, cu toate că azi frontul nostru poetic s'a lărgit, cu toate că poezii au reușit să cuprindă, în ultimii ani, o zonă mai largă din temele pe care viața noastră în continuă desvoltare le oferă, cu toate că noi putem cita azi un număr însemnat de poezii realizate din punct de vedere artistic la un nivel înalt, totuși poezia e încă departe de a oglindi viața în toată bogăția și complexitatea ei — *faptele minunate ale oamenilor, ideile mărețe care îi însuflețesc, lupta eroică a poporului nostru pentru construirea viitorului fericit al patriei*. Se poate spune fără teamă de a greși că viața e mai poetică decât poezia, că temele abordate de poeți nu sunt încă la înălțimea transformărilor revoluționare din țara noastră, că față de nivelul ideologic și spiritual al celor mai înaintați dintre oamenii țării noastre, conținutul ideologic al poeziei noastre e încă scăzut.

Deaceea noi nu ne putem mulțumi cu succesele obținute până în prezent de poezia noastră. Noi considerăm că cele mai bune poezii, cele care oglindesc transformările revoluționare dela noi, care cheamă la lupta pentru pace și socialism, care sunt pătrunse

de un spirit patriotic și internaționalist constituie doar o treaptă pentru realizări și mai mari.

Să nu uităm că ceea ce trebuie să stea în centrul literaturii și deci al poeziei noastre, trebuie să fie omul, *omul nou* care se plămădește în această măreață luptă, că ideea centrală a literaturii realismului socialist este *umanismul socialist*. Literatura sovietică este un exemplu grăitor în această privință. Cele mai bune opere ale autorilor sovietici zugrăvesc cu măiestrie chipul omului sovietic, constructor al socialismului și comunismului, ca de exemplu în poemele lui Surcov, Scipaciov, Tvardovski. E drept că și în poezia noastră a început să apară chipul omului nou. Am vorbit despre Lazăr dela Rusca al lui Dan Deșliu, care are marele merit de a fi înfățișat un țăran muncitor comunist, cu multe din trăsăturile omului nou, om educat de partidul clasei muncitoare. Valoroase sunt deasemeni din acest punct de vedere poemele *Tovarășul Matei a primit Ordinul Muncii* de Veronica Porumbacu sau poemul despre Bartha Iosif de A. E. Baconsky. Dar aceasta nu este de ajuns. Nu numai că asemenea poeme sunt încă puține, dar ele sunt mai sărace decât realitatea. Viața ne oferă exemple minunate de oameni noi, care se ridică neconținut din sânul poporului la cele mai înalte posturi de conducere în statul nostru de democrație populară. Ce poate fi mai pasionant, mai mobilizator, mai înălțător pentru un poet decât a urmări și a zugrăvi transformarea unor asemenea oameni luptând pentru a se ridica neconținut la nivelul tot mai înalt pe care îl cer sarcinile construirii socialismului?

Se ridică din popor o nouă intelectualitate. Sute de oameni care până mai ieri erau simpli muncitori, au devenit propagandiști ai mărețelor idei ale marxism-leninismului. Nu e oare interesant pentru un poet să

zugrăvească chipul unui om care contribuie la schimbarea mentalității a mii și mii de oameni ? Nu e oare pasionant de urmărit munca lui și de redat procesul acesta de transformare ?

Câți dintre acești oameni noi nu sunt azi lectori, asistenți sau conferențieri la catedrele de științe sociale ? Iată numai câteva tipuri de oameni noi ai patriei noastre, de care, să recunoaștem tovarăși, că versurile noastre se țin încă departe ! Noi ne mai mulțumim încă să vorbim în poemele noastre doar despre ortaci și chirovnici, și aceasta încă destul de superficial. Datoria noastră, a poezilor, este să zugrăvim chipul omului nou, înaintat, și să-l zugrăvim în lupta lui de învingere a greutăților, plin de romantism revoluționar, astfel încât cei ce citesc lucrările noastre să spună : „Și eu vreau să ajung un asemenea om !“ Atunci și numai atunci ne vom fi îndeplinit misiunea înaltă de a arăta oamenilor nu numai cum sunt, ci cum trebuie să fie, numai atunci vom putea spune că ne-am îndeplinit datoria de ingineri ai sufletului omenesc.

Datoria noastră este să ne avântăm cu mai mult curaj spre poeme de mai largă respirație în care să atacăm temele mărețe ale vieții noastre. Pentru a zugrăvi asemenea teme este necesar să creiem poeme de felul celor ale lui Gribaciov și Nedogonov, în care să zugrăvim pe larg trăsăturile omului nou, constructor al socialismului în acțiune, patriotismul său înflăcărat, spiritul său internaționalist, lupta sa dârză pentru construirea socialismului și pentru apărarea păcii.

Desvoltarea conștiinței socialiste, patriotismul socialist al celor mai buni dintre oamenii patriei noastre, iată un câmp uriaș de inspirație pentru noi. Să oglinдим în lucrările noastre acest sentiment cu totul nou

al omului stăpân în țara lui, constructor conștient al patriei, gata oricând să-și dea viața pentru apărarea ei. Zugrăvind asemenea eroi, vom educa masele în spiritul patriotismului socialist, vom cultiva mândria pentru realizările noastre, pentru fiii cei mai buni ai patriei, vom contribui efectiv la construirea unui viitor fericit.

Datoria noastră este să zugrăvim în lucrările noastre trecutul de luptă al poporului, marile figuri ale istoriei, să sădim în masele largi dragostea patriotică față de tot ce e mare și înaintat în acest trecut. Până acum noi nu avem în poezie poeme valoroase închinat lui Tudor Vladimirescu, lui Doja de pildă, nici nu am știut să oglindim marea luptă a clasei muncitoare în frunte cu partidul ei.

Noi nu avem până azi un mare poem despre luptele dela Grivița, bunăoară. E fără îndoială lăudabil faptul că Veronica Porumbacu a scris o poezie despre Ilie Pintilie, că Victor Tulbure a închinat versuri lui Bălcescu și că Eugen Jebeleanu a pus în centrul unui valoros poem al său figura lui Alexandru Sahia. Dar aceasta nu e de ajuns.

În acest an, în luna Mai, se vor împlini 30 de ani dela constituirea partidului. Se poate un mai minunat prilej de-a face cunoscută, prin versuri, prin cântece, acea forță, care de 30 ani luptă necurmat pentru popor, continuându-și și ridicând la o treaptă mai înaltă lupta de veacuri a poporului, care în anii celei mai cumplite tiranii capitaliste și celei mai crâncene terori fasciste nu s'a cruțat o clipă, ci a fost mereu în greul luptei pentru eliberarea noastră, care astăzi duce înainte un popor, liber și stăpân pe destinele sale, către viitorul fericit, către socialism ?

Eroismul luptătorilor din trecut, jertfa pentru popor,

intruchipate în opere artistice au darul nu numai să indemne la muncă, dar să și înflăcăreze la luptă pentru apărarea patriei, în cazul că dușmanii păcii ar ridica mâna împotriva noastră.

Pe acest drum trebuie să mergem înainte, să-l desvoltăm, să arătăm oamenilor, tineretului în special, marea tradiție de luptă a poporului, să arătăm lupta comuniștilor din ilegalitate ca o continuare pe o treaptă superioară a acestor lupte, să prezentăm chipurile eroilor partidului, ca pe eroi ai întregului popor muncitor, să înfățișăm cuceririle de azi ca roadele acestei grele dar minunate lupte de veacuri a poporului, să zugrăvim lupta de azi, legată de marea luptă din trecut, să ținem vie în inima poporului această mare tradiție patriotică.

Dar în același timp și cu aceeași forță cu care avem datoria să glorificăm pe eroii de ieri și de azi ai poporului, noi poeții — ca și toți scriitorii dealtfel — trebuie să cultivăm în sufletul oamenilor ura pentru dușmanii poporului, ura sfântă împotriva celui mai crâncen dușman al nostru, imperialismul. În poezia antiimperialistă noi am obținut mari succese. Dar azi, când călăii amenință turbați cu deslănțuirea unui nou război mondial, când prin posturile de radio și prin presă, propagandiștii unui nou măcel varsă venin și ură și împotriva noastră, când prin agenții lor din țara noastră uneltesc împotriva cuceririlor noastre, a vieții noastre libere, noi trebuie să ridicăm poezia de luptă pentru pace la o treaptă mai înaltă. Glasul să ne fie necruțător, versul să izbească fără milă în dușmanii poporului! Noi trebuie să învățăm să demascăm chipul hidos al imperialismului american, să aprindem ura fierbinte a poporului împotriva acestor dușmani,

nu de azi sau de ieri, ci din totdeauna ai poporului nostru.

Lenin a spus : „*Fiecare dolar e pătat de sânge*“. Mulți asemenea dolari au fost pompați în trecut din țara noastră pe conductele de petrol spre casele de bani ale miliardarilor din Wall-Street. Să căutăm în istorie. Să găsim fapte. Să arătăm oamenilor muncii cine au fost jefuitorii, asasinii, asupritorii poporului. Oamenii muncii vor înțelege mai bine azi că cei ce pradă Coreea sunt cei ce ieri au prădat țara noastră și care n'au renunțat la gândul criminal de a-și înfige din nou ghiarele în pământul bogat al patriei.

Să creștem în sufletele milioanelor de oameni cinstiți din țara noastră o asemenea ură împotriva coto-pitorilor, ca în caz când aceștia ar îndrăzni să ridice mâna împotriva noastră, întreg poporul muncitor, ca un singur om, să se ridice în apărarea patriei. Acesta trebuie să fie înțelesul adânc al luptei noastre pentru pace!

Dar pentru a crea din acest bogat conținut de viață, idei și sentimente, o poezie din ce în ce mai înaltă, noi trebuie să luptăm din răspuțeri pentru a ne desvolta neconținut, pentru a ridica la trepte superioare măiestria noastră artistică.

În privința măiestriei artistice domnește încă la mulți poeți, confuzie. Unii cred că măiestria artistică este o chestiune numai de mijloace de expresie, de metru, de rimă, tropi, etc. Dar a privi astfel problema, înseamnă a o privi de pe o poziție falsă, a rupe forma de conținut, a o privi deci de pe poziția formalismului.

De fapt — așa cum arată Simonov : „*adevărata măiestrie începe cu studierea adâncă a realității, cu înțelegerea ei justă, cu o justă reprezentare a tendințelor ei înaintate și retrograde. Pentru artistul sovietic*

nu există și nu poate exista măiestrie care să nu fie legată de un adânc studiu al realității. De îndată ce se rupe de viață, de îndată ce încetează s'o mai studieze cu conștiinciozitate și s'o analizeze, el pierde măiestria, scade ca artist în ochii cititorilor săi. Incăl-când principiul spiritului de partid, metoda realismu-lui socialist, scriitorul pierde totodată culorile cele mai bune ale paletei sale artistice, acele culori care apar în viață și care nu pot fi reproduse în afara înțe-legerii și redării juste a acestei vieți".

Adevărata măiestrie nu poate fi deci despărțită de încadrarea activă a scriitorului în lupta clasei mun-citoare condusă de partid.

Bogăția materialului tematico-ideologic cere scri-itorului să găsească imagini artistice de înaltă cali-tate, care să exprime acest conținut.

Gorchi spune : „*Literatul trebuie să înțeleagă că el nu numai că scrie cu penița, ci desenează în cuvinte, și desenează nu ca un maestru al picturii care-l redă pe om în nemișcare, ci ca unul care încearcă să-l zugră-vească în mișcare continuă, în acțiune, în ciocniri neîntrerupte cu el însuși, în lupta dintre clase, gru-puri, indivizi*".

Nici că se poate o mai plastică definiție a măiestriei artistice. Deci nu numai a scrie cu penița, ci a zugrăvi viața în transformarea ei neconținută. Dar pentru a zugrăvi viața în mișcarea ei neconținută, pentru a desena în cuvinte, pentru a crea deci imaginea vieții, trebuie să cunoști în primul rând adânc viața în ceea ce ea are esențial, în acea permanentă ciocnire când ceva se naște și ceva moare cum spune tovarășul Stalin, să înțelegi bine ideile mărețe care împing înainte societatea, să iubești cu tărie ceea ce se naște, să contribui la creșterea lui, să urăști adânc ceea ce

este dușmănos vieții și să contribuie la pierrea lui mai grabnică.

Cu cât vom pătrunde mai adânc în viață, cu cât ne vom însuși mai profund mărețele idei ale marxism-leninismului, fără de care suntem orbi în fața realității, cu cât participarea noastră la lupta tot mai îndârjită în care se naște noul va fi mai activă, cu cât vom iubi mai adânc acest nou și vom urî mai adânc ceea ce este dușmănos noului, cu cât mijloacele de expresie, în primul rând limba, ne vor fi mai bogate, cu atât măiestria noastră artistică va crește, cu atât penița despre care vorbește Gorchi, va desena mai bine în cuvinte.

Dacă lipsește unul, oricare din aceste elemente, măiestria artistică suferă, iar dacă o poezie șchioapătă în loc să sboare înaripată, dacă nu ajunge la inima oamenilor și nu-i emoționează, înseamnă că unul din aceste elemente n'a conlucrat armonic cu celelalte. Dar problema de bază rămâne tot problema cunoașterii realității, problema participării poezilor la viață.

Cernășevski spune că raportul între scriitor și viață este chestiunea de bază, piatra de încercare care desparte pe scriitorii realiști de cei antirealiști, adică pe scriitorii legați de popor și de năzuințele lui de ceilalți scriitori care, prin refuzul lor de a înțelege viața și de a participa la ea se situează — fie că vor sau nu — în tabăra reacțiunii ostile poporului. Scriitorul legat de popor tinde spre viață, spre adevăr, tinde prin zădărnirea adevărului să lărgască perspectiva de luptă a poporului și dimpotrivă, scriitorul ajuns în captivitatea ideologiei dușmane, a exploatatorilor poporului, reflectă frica de adevăr a clasei burgheze, dorința ei de a se opune adevărului, de a opri mersul inexorabil înainte al vieții. Pentru aceasta el înlocu-

este imaginea de viață cu imagini așa zise pure, formale, adică se așează pe poziția formalismului.

Succesele poeziei noastre s'au câștigat într'o bătălie grea împotriva formalismului, bătălie condusă cu hotărîre de partidul nostru. Dar ar fi greșit să credem că azi formalismul e nimic. *„Influențele străine — spune tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — se refugiază cu deosebită ușurință în domeniul ideologiei, în literatură, în artă, în știință. De aceea continuarea activă a luptei pe frontul ideologic împotriva influențelor imperialiste, împotriva atitudinii admirative în fața culturii în putrefacție din țările capitaliste, împotriva influențelor reformiste și revizioniste în teorie și politică—reprezintă o sarcină extrem de însemnată a partidului nostru”*.¹

Formalismul în poezia noastră actuală se manifestă mai ales la acei poeți și în acele poezii care nu pornesc dela o adâncă cunoaștere a realității, dela o înflăcărată participare la lupta pentru construirea vieții noi.

Nu e un secret pentru nimeni cum se face la noi așa zisa „documentare”. Sunt încă mulți dintre noi care nu înțeleg că documentarea nu e o chestiune de zile sau săptămâni, ci o chestiune de viață. Cei mai buni dintre scriitorii sovietici nu fac în realitate vizite, așa cum obișnuiesc încă unii dintre noi. Ei nu se duc până la gura minei ca apoi să cante eroismul minerilor din cel mai adânc abataj. Nu. Scriitorii sovietici își petrec viața printre oamenii țării socialismului, iar rodul acestei conviețuiri cu eroii lor sunt operele minunate pe care le citim. Pentru a spune că cunoști viața și oamenii, trebuie să fii pătruns tu însuși de problemele și viața

¹ Gh. Gheorghiu-Dej — *Articole și cuvântări*, Edit. pentru literatură politică, ed. III-a, 1952, pag. 161.

eroilor tăi, problemele lor să devină și ale tale, să trăiești zi cu zi succesele, greutățile, lupta lor, să înțelegi bine ceea ce îi frământă și să surprinzi schimbările pătrunse în mentalitatea lor.

Noi trebuie să recunoaștem că de multe, de foarte multe ori cunoașterea vieții unui șantier, a unei uzine, sau a unei gospodării colective, se reduce la o vizită de câteva săptămâni, când nu sunt doar câteva zile, iar cunoașterea eroilor, la un fel de interview-uri luate, cutărui sau cutărui om. E clar deci că în felul acesta noi vom afla puține despre eroii noștri. Și atunci, unii poeți, care deși au obținut succese pe linia poeziei realiste, dar au încă de luptat mai greu cu trecutul lor formalist, recurg adesea la mijloace vechi formaliste, căutând să umple golurile provenite din necunoașterea realității prin imagini formale, după bine cunoscuta metodă formalistă. Astfel, de pildă, într'un poem închinat Republicii, Nina Casian scrie :

*„Trăiască Republica a izbucnit deodată :
Din fereastra inimii deschisă, la stânga“.*

Sau în alt loc :

*„Dați flăcărilor drumul
Din mări cu duiumul
Să șerpue arbore
Spre zările martore.“*

Cicerone Theodorescu, într'un poem în care există eforturi vizibile pentru a depăși deprinderile sale formaliste, ne dă totuși asemenea mostre de poezie hermetică, neinteligibilă :

*„Țesătura să se țină
În tiparul ei — lumină,
Floare, pasăre, albină...
Când, întreagă,*

Să te-aleagă,
 Când, nălucă,
 Să te-aducă,
 În urzeală
 De beteală...
 Scripitorul
 Iar — nu scrumu!
 Ne-a fost sborul,
 Ne-a fost drumul."

Să luăm bunăoară această strofă a lui Eugen
 Jebeleanu :

*„Și-atuncea când „Vicarul lui Christ“ ar vrea să facă
 Tocmit la hidra nopții'nalt consilier aulic
 Din globul nostru-o nouă cădelniță în flăcări
 Noi umplem Universul c'un cântec hidraulic“.*

Strofa e din *Scutul Păcii*. Papa dela Roma, înalt
 consilier aulic, tocmit, „la hidra nopții“, cădelnițând
 cu însuși globul pământesc incendiat, iar la această
 oficiere a sa, răspunsul nostru, ca la liturghie, în
 hăurile universului, cu „un cântec hidraulic“. Multor
 începători în ale poeziei le-o fi lăsând gura apă după
 așa imagine poetică. Unde nu apucă ei să facă una la
 fel? Ar fi fericiți la culme. Dar, cum e zisa, unde
 dai și unde crapă? Care era intenția poetului?
 „Expresia materială“, cum ar spune Caragiale, „a
 îmbrăcat exact“ această intenție? Ori „intenția“,
 cum ar spune același Ion Luca Caragiale, „a fost prea
 puțin puternică în rapori cu covârșitorul aparat exte-
 rior?“ Intenția este de a înfieră politica mârșavă a
 „Vicarului lui Christ“, năimit de „hidra nopții“, expre-
 sie metaforică pentru forțele imperialiste și de-a arăta
 cum răspundem noi la ațățările războinice ale Papii :
 „cu un cântec hidraulic“, adică prin mari construcții,
 prin hidrocentrale, etc. Totuși poetul trece în așa fel

intenția în fapt poetic, încât isbutește să dea o imagine formalistă, făcută din rime și cuvinte rare și sonore, dar castrată de combativitate, neînțeleasă.

De unde vine această imagine formalistă? Care este izvorul ei? Dacă analizăm mai adânc însuși felul cum zugrăvește Jebeleanu lupta pentru pace, ne dăm seama că alunecarea formalistă este consecința firească a sărăciei de conținut, a sărăcirii ideii luptei pentru pace. Căci în imaginea lui Jebeleanu — ea apare ca o simplă antiteză mecanică: ei atâta la război — noi construim hidrocentrale. Ca și cum politica agresivă criminală a imperialiștilor ar putea fi distrusă doar prin construcții pașnice. Este limpede că poetul nu înțelege că ciocnirea între cele două lumi este astăzi o uriașă încheștare, în care formele de luptă sunt infinit de variate, ele manifestându-se în toate colțurile globului. Neînțelegând acest lucru, poetul prezintă construcțiile economice ale socialismului oarecum unilateral. El nu educă masele într'un spirit combativ, nu arată că hidrocentralele și fabricile noi nu sunt numai izvoare de fericire și belșug, dar și o armă de luptă, o armă de întărire a patriei. Că o țară din ce în ce mai puternică, întărește frontul păcii și-i face pe dușmani să ezite în a-și pune în aplicare planurile lor nebunești. Iar în cazul în care imperialiștii, pierzându-și capul, ne-ar ataca, patria va fi mult mai tare, mult mai capabilă să respingă, împreună cu toate forțele păcii, atacurile dușmanului, să apere eficient belșugul și fericirea omului. Lipsa acestei perspective largi, bogate, l-a împiedecat pe poet să vadă esența vieții, frumusețea ei cea mare, adevărată, și l-a împins să substituie această frumusețe cu strălucirea rece și goală de conținut a unor artificii sterile. Dealtfel, acest mod oarecum simplist de a prezenta lupta

pentru pace, îl putem găsi nu numai la Eugen Jebeleanu, dar și la mulți alți poeți ; putem spune chiar că această tendință este frecventă, prea frecventă în poezia noastră.

A combate această tendință prin zugrăvirea cât mai vie și mai adâncă a luptei pentru pace, este una din cele mai de seamă sarcini ce stau azi în fața poeziei.

Dar chiar la poezii noștri care au rupt mai hotărât cu formalismul, se mai manifestă rămășițe formaliste. De pildă, Maria Banuș, într'una din frumoasele ei poezii, *La noi într'o uzină*, are versuri din acestea :

*„Jur împrejur mă'ntâmpinau pe mese
Întinse mâini cu degetele'n aer,
Mâini de chirurgi înmănușate, albe
Și auzeam aici plutind un vaer.*

Aici imaginea nu e clară, datorită felului ermetic de a o comunica cititorului. În imaginea poetei, mânușile de cauciuc evocă suferințele din timpul războiului. Legătura este foarte firească în imaginația poetei, dar aceasta nu e suficient. Pentru ca imaginea să se transforme într'o formă de înrâurire asupra conștiințelor, ea trebuie să fie prezentată într'o formă generală umană, și nu pur formală. Dealtfel aceeași tendință spre individualism este caracteristică și altor poezii ale Mariei Banuș. Și fiindcă e vorba de Maria Banuș, care a dat atâtea versuri frumoase poeziei noastre noi, trebuie să spunem că în ultima vreme, a produs foarte puțin. N'ar trebui să vedem și în aceasta, urmarea unui insuficient contact cu realitatea, o insuficientă participare la viață ?

Poezii care să fie dela un capăt la altul formaliste se găsesc tot mai rar în literatura noastră, dar urme formaliste, răbufniri, sunt încă destule. Desvăluirea și

combaterea lor trebuie făcută fără milă, căci pentru poeți în genere, dar mai ales pentru cei tineri, ele prezintă o foarte serioasă primejdie. Poetul trebuie să întruchieze imagini artistice ale realității în devenire și să se ferească de orice imagine care fură ochii și-i abate dinspre realitate, sau care se îndreaptă întriva realității.

Dealtfel, același insuficient contact cu realitatea se observă și la alți poeți. În acest sens pot cita și pe Mihai Beniuc, a cărui poezie din ultimul timp, în treacăt fie spus, suferă de diferite rele; dar critica muncii tale o fac totdeauna mai bine alții decât tu însuși.

Deaceea mă las în seama dumneavoastră.

La alți poeți mai tineri, care nu au în spate ceea ce se numește o experiență formalistă, necunoașterea realității, neadâncirea ei, duce pur și simplu la lozinci ritmate, la șabloane, la înlocuirea combativității de conținut, printr'o falsă combativitate verbală neconvingătoare, neartistică, ca la Baconsky, Eugen Frunză și cum i se mai întâmplă, chiar lui Dan Deșliu.

Aceasta este o problemă din cele mai îngrijorătoare pe care o ridică poezia noastră tânără în special. E tendința de alunecare spre un nou fel de *proletcult*.

Se știe că la începutul literaturii sovietice, proletcultul pretindea că cultura proletară nu are de moștenit nimic din cultura trecutului, că ea se poate desvolta fără a ține seama de marea tradiție progresistă.

Combătând aceste tendințe primejdioase, Lenin spunea, vorbind despre cultura socialistă și moștenirea culturală: „*Marxismul și-a cucerit însemnătatea istorică universală ca ideologie a proletariatului revoluționar prin aceea că el, marxismul, nu a înlăturat cătuși de puțin cele mai prețioase cuceriri ale epocii burgheze,*

ci, dimpotrivă, și le-a însușit și a prelucrat tot ce era mai de preț în dezvoltarea de mai bine de două mii de ani a gândirii și a culturii umane. Numai munca ce va urma pe această bază și în aceeași direcție, însuflețită de experiența (practică) a dictaturii proletarietului, ca ultimă luptă a lui împotriva oricărei exploatare, poate fi recunoscută ca dezvoltare a unei culturi cu adevărat proletară¹.

Cu alte cuvinte, Lenin condamna „ca fiind teoretic nejuste și practic dăunătoare orice încercări de a inventa o cultură proprie”², de a considera cultura socialistă — care este de fapt dezvoltarea pe o treaptă superioară, în condiții noi, a tot ce este înaintat de-a lungul istoriei omenirii — drept o cultură de fapt ruptă cu totul de tradițiile progresiste. Aceasta se manifestă în literatură printr-o îngustare a tematicii, prin înfățișarea cu totul exterioară a vieții noi sovietice, prin abuzul de atribute exterioare, tehnice, prin schematizări.

La noi această poziție nu se teoretizează, dar în mod practic, fenomenul există. Foarte mulți poeți tineri mai ales, considerând că e suficient să rimezi „uzina” cu „mașina” sau „strung” cu „plug”, folosesc până la refuz termeni tehnici sau scriu despre „zări socialiste” și „norme frânte”, crezând că astfel pot ajunge poeți.

De exemplu :

„Pieptul meu pentru voi respiră și cântă.
Pentru zorile purpurii care vin
Chiui cu sușletul plin.
Milioane în jurul tău se frământă.
Steag uriaș desfășurat șuvoi
Roșu ca steagul revoltei din voi.

¹ Lenin despre literatură, Ed. P.M.R., 1949, pag. 185—186.

² Idem.

*Și pe curând vor veni
Zile cu soare, senine,
Și o nouă viață va răsări
Peste ale lumii vechi dezastre, ruine."*

Ce altceva sunt aceste versuri și încă multe ca ele, decât banalitatea și platitudinea însăși, decât degradarea unor idei scumpe poporului? Pe cine emoționează asemenea versuri?

Sau acestea :

*„Au uitat se vede ticăloșii
Au uitat cum luptă comuniștii,
Stalingradul cu zărilor roșii,
Ce-au păfit cumetrii lor fasciști."*

Din păcate, asemenea versuri nu numai că se scriu, dar se și publică în reviste și ziare. Ba de curând, E.P.L.A. a scos și o antologie a zece poeți tineri, în care se găsesc fără îndoială și lucrări valoroase, dar în care asemenea buruieni sunt cu duiumul. Așa educă E.P.L.A. pe tinerii poeți? Cu asemenea versuri vrem să creem poezia de mâine? Cu o poezie care se învârtește mereu în jurul acelorași „zări roșii" sau „chiuituri cu sufletul plin"? Cu poezii în care chipul omului nou care crește în țara noastră să fie înlocuit prin ortaci, strunguri, pickhammere sau ghiftari?

Acest fel de a scrie duce la desumanizarea poeziei, la îngustarea tematicii, la înlocuirea vieții prin atribute exterioare, duce la substituirea creației artistice printr-o schemă moartă. Aceasta e linia care a dus la afirmarea de enormități, precum că peisajul în pictură ar fi contrar liniei partidului, ca și tratarea dragostei în poezie și literatură în genere.

A încuraja asemenea linie înseamnă a te abate dela linia partidului, înseamnă a nesocoti învățătura leninistă, a ajunge pe pozițiile proletcultului.

Căci, după cum arăta Lenin, „fără înțelegerea limpede a faptului că numai prin cunoașterea precisă a culturii create prin evoluția omenirii, că numai prin prelucrarea acestei culturi se poate construi cultura proletară, fără această înțelegere nu vom putea rezolva sarcina aceasta. Cultura proletară nu este ceva ieșit de nu știu unde, nu este o născocire a oamenilor care își zic specialiști în cultura proletară”.¹

De aci decurge necesitatea de a ne însuși critic valorile artistice ale celor mai buni reprezentanți ai tezaurului cultural al tuturor popoarelor.

„Cultura proletară trebuie să fie dezvoltarea, după anumite legi, a acelui bagaj de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat sub jugul societății capitaliste, al societății moșierești, al societății birocratice”² — spunea Lenin.

Deasemeni decurge de aci sarcina de a cunoaște într'un mod deosebit, de a iubi pe acei care au fost exponenții năzuințelor poporului nostru. Ignorându-i, sărăcind literatura noastră, proletcultismul își dovedește încă odată caracterul său antipatriotic, ostil învățăturii partidului. Astfel, Lenin, care a studiat cu dragoste operele lui Tolstoi, Gorchi, Herzen, Belinski, Cernășevski, Saltâcov-Șcedrin, etc., scria :

„Ne este oare străin nouă, proletarilor conștiinți velicoruși sentimentul mândriei naționale? Desigur că nu! Ne iubim limba și patria, activăm mai mult decât oricine pentru a ridica masele ei muncitoare (adică 9/10 din populația ei) la o viață conștientă de democrați și socialiști”.³

¹ Lenin despre literatură, Ed. P.M.R., 1949, pag. 191—192.

² Idem.

³ Lenin, Opere, vol. 21, Ed. P.M.R., 1952, pag. 89.

În sfârșit, pentru a construi o artă nouă, socialistă în conținut și națională în formă, este necesar să învățăm din experiența celei mai înaintate literaturi, literatura sovietică. Prin atitudinea lor de desconsiderare a oricărei experiențe, prin refuzul lor de a învăța, scriitorii care alunecă la noi spre proletcultism ignoră de fapt acest izvor nesecat. Combătând proletcultismul sub toate manifestările sale, Partidul Muncitoresc Român ne îndrumă să învățăm dela acei care au știut să se apropie de viață, făurind astfel opere bazate pe o cunoaștere cât mai adâncă a realității.

Scriitorul sovietic Panferov își amintește astfel de cuvintele tovarășului Stalin, adresate celor ce propovăduiau proletcultul : „*Scriitorul trebuie să-și ia materialul și culorile pentru operele sale din realitatea concretă, iar voi îi impuneți o schemă. Să învețe viața !*”

Aplicând învățătura tovarășului Stalin, partidul nostru cere poezilor și scriitorilor în genere să învețe viața și să învețe s'o zugrăvească cu cele mai înalte mijloace artistice.

A nu urma această învățătură, a te mulțumi să creezi lucrări literare lipsite de viață, schematice, înseamnă fie a nu fi cu tot sufletul alături de cauza poporului, fie a avea un nivel politic și ideologic scăzut.

Adeseori încurajarea poezilor pe această linie vine nu numai din cauzele amintite mai sus, ci deadreptul din partea dușmanului, care are tot interesul să pună piedici în calea desvoltării poeziei noastre pe drumul marei arte.

Deaceea, sarcina scriitorilor, a Uniunii Scriitorilor, a editurilor, a revistelor noastre, este de a combate fără cruțare această denaturare a liniei partidului, de a lupta pentru o cât mai adâncă legătură a artei cu rea-

litatea, pentru o cât mai înaltă măiestrie artistică a literaturii noastre.

Tot această poziție proletcultistă duce la disprețuirea mijloacelor artistice, fie că este vorba de limbă, ca mijloc de comunicare, fie că este vorba de acea tehnică specifică poeziei, care constă în a cunoaște ce înseamnă vers, metru, rimă, trop, ș. a., cu care nimeni nu se naște ci trebuie să le învețe cu destulă trudă, în primul rând din munca milenară a înaintașilor. „*Intr'adevăr, efectiv munca artistică — scrie A. Fadeev — cere o încordare deosebită, eforturi aproape fizice și, în acelaș timp, o răbdare și asiduitate nemăsurată. Oricare ar fi felul de a lucra al scriitorului contemporan — cu pana ca altădată, sau cu mașina de scris — el nu va obține niciodată preciziunea voită, relieful și expresivitatea imaginilor, și în consecință bogăția și limpezimea ideii, dacă nu încearcă să-și scrie de mai multe ori opera sa, căutând neîncetat o variantă mai desăvârșită*”. Dealtfel, cu toții știm că dela Eminescu ne-a rămas o moștenire de 12.000 de pagini, dintre care o foarte însemnată parte sunt variantele poeziilor cunoscute, câteodată 40 de variante ale aceleași poezii! Maiacovschi în conversația sa faimoasă cu inspectorul financiar spunea :

*„Extragere de radium
e poezia,
Un an muncești
la gramul de metal.
Pentr'un cuvânt
scoți tonele
cu mîna
De minereu verbal.”*

Limba constituie pentru scriitori principalul mijloc de expresie artistică ; în privința aceasta, nu au destul de viu în minte testamentul Văcărescului :

„Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire
Creșterea limbii românești
Și-a patriei cinstire.“

Cine, dacă nu poeții, sunt chemați să îmbogățească limba, s'o facă mai clară, mai lapidară, s'o umple de zicători? Dar nu prin ticluirea de cuvinte și prin scor-monirea în hrisoave sau în funduri de munți sau văi, ci prin opere, care să exprime mai bine decât omul de pe stradă sau dela munca câmpului ori din fabrică, năzuințele, gândurile, lupta, idealurile lui de astăzi. Tovarășul Stalin spunea că „...fără o limbă înțeleasă de societate și comună pentru membrii ei, societatea își încetează producția, se destramă și încetează a exista ca societate. In acest sens, limba, fiind un mijloc de comunicare, este în acelaș timp și un instrument de luptă și de dezvoltare a societății“. ¹ Este neîndoelnic că poeților, în promovarea și perfecționarea acestui „instrument de luptă“ le revine un rol important. Goethe, Pușchin, au contribuit colosal, prin opera lor, primul la îmbogățirea limbii germane, al doilea la îmbogățirea limbii ruse. Versurile lor circulă ca proverbele. La noi, în acelaș sens au îmbogățit limba, scriitori ca Eminescu, Creangă, Caragiale, Sadoveanu.

Dar, pentru aceasta, limba trebuie cultivată, trebuie studiată și bine cunoscută. Numai astfel gândurile umane vor putea îmbrăca în mod corespunzător „învelișul — cum spune tovarășul Stalin — *material al limbii*“. Cuvintele trebuie să fie adecvate, adică să exprime ceea ce vrea poetul, indiferent că sunt luate în sens propriu sau figurat. Apoi în limbă neproducându-se salturi, ci transformări continui printr'o neîntre-

¹ *Marxismul și problemele lingvisticii*, Ed. P.M.R., 1951, pag. 48—49.

ruptă înprospătare, datorită schimbărilor, din bază și din suprastructură, putem să ne întâlnim destul de des cu acel fenomen de stingere a ceea ce este vechi și apariția a ceva nou, mai potrivit, pentru a exprima raporturile noi create între oameni. Poetul nu trebuie să se lege de expresii care mor, să le desgroape pe cele moarte, pentru că, prin aceasta blochează în loc să ajute posibilitățile de a comunica între oameni, prin limbă. Dimpotrivă, el trebuie să sesizeze și să ducă mai departe ceea ce se dovedește nou și viabil. În niciun caz poetul nu trebuie să se lase robit de cuvinte, să ajungă a confecționa împerecheri de cuvinte goale „*ce din coadă au să sune*” — cum spunea Eminescu.

Câteodată vezi pe câte un poet agățându-se de un cuvânt, cu care apoi te supără cel puțin în fiecare a doua poezie, ca o muscă ce vine și revine să ți se lase pe obraz. Lui Dan Deșliu îi place de exemplu cuvântul „leat” și te cîstește cu el ori de câte ori are ocazia. A. E. Baconsky are slăbiciunea pentru adjectivul „secular”. La el întâlnești nu numai arbori seculari, ci și „șarpe secular”, „haos secular” etc. Nu mai vorbesc de faptul că repetă cu o insistență obsesională că are să cânte, că are să scrie un cântec, etc. La începutul Iliadei, Homer invocă o singură dată muza, apoi cu această invocare inițială o ține 24 de cânturi. Baconsky, în 20 de poezii, revine de peste 20 de ori la motivul invocației, ca un căruțaș, care e mereu cu biciul pe cai.

Tot la Baconsky se găsesc numeroase greșeli de limbă. Baconsky spune de exemplu despre o fată care începe să se îndrăgostească :

*„Însă gândul ei stă nemișcat,
La instructor inima îi bate.”*

Adică inima fetei bate la instructor.

Cazul lui Baconsky nu e unic. Tocmai deaceea problema improprietăților de exprimare ar trebui studiată cu toată temeinicia. Ce să mai spunem de rime, provenite din conjugarea verbelor, care la persoana a treia singular se termină în — este — la persoana întâia singular și a treia plural în — esc — sau la întâia plural în — im ? Ele sunt aproape o regulă. Iată o mostră :

*„Fiere varsă — ochii-i strălucesc
Și'n culoarea lor se'ntrezărește
Toată lumea celor ce-asupresc,
In adâncuri cum se prăbușește.“*

Sunt însă aspecte și mai dezolante în poezie, rezultând din neîndemânatica folosire a cuvintelor. Mă gândesc la urîțenia versurilor, la platitudinea lor, ieșită din împletirea sărăciei de idei cu o limbă lipsită de înmlădiere artistică, de preciziune, în schimb îmbibată de impurități :

*„Mi-e drag orașul aista ca o pecingine până ieri,
Fiindcă cresc din piatră curată nebănuite puteri“.*

zice poetul Petru Vintilă despre București, continuând astfel :

*„Și-apoi, drept să-ți spun, parc'aș fi acasă
In orașul aista mare cât o plasă“.*

lăsând pe cititor să se descurce singur, dacă poetului capitala îi este dragă ca o pecingine, sau dacă orașul a fost ca o pecingine, până mai ieri ; deasemenea, să oscîleze cu imaginația între o plasă de prins pește și una administrativă, cu privire la mărirea capitalei (ca suprafață ? ca număr ?). Și toate acestea, (dacă ar fi numai acestea) poetul le spune mamei sale, sosită dela țară, care „săraca“ îl „crezuse îngenunchiat în ereș“

pe poet. Paul Verlaine, unul dintre părinții poeziei decadente, propovăduiește :

*„Tu trebuie deasemenea să nu mergi de loc
să-ți alegi cuvintele fără oarecare dispreț :
nimic nu e mai scump decât cântecul amețit
în care Indecisul cu Preciful se leagă.”*

Petru Vintilă, care se silește totuși să vadă noile realități din țara noastră, lasă muza să-i joace astfel de feste, când bate la noi vântul proaspăt al realismului socialist. Dealtfel tot el știe să ne povestească despre „*lacrimi de in*” — e vorba de cunoscuta plantă textilă — iar într-o strofă, descriind, la Sinaia, anotimpul deșteptării naturii, afirmă că :

*„În primăvara-aceasta copacii-au îmbrăcat
Pentru întâia dată cămăși de clorofilă
Și nu mai stau nici gârbovi cu gâtul aplecat
Și nu mai au privirea pierdută și umilă !”*

Sărmanii copaci ! Au trebuit ei să stea fără cămăși de clorofilă, goi, până a venit primăvara pe care a văzut-o poetul și a ținut să ne vorbească și nouă despre ea. Pe semne frunza copacilor din vremea lui Decebal și până acum, nu era verde !

La astfel de burueni trebuie să fim cu mare grijă, mai cu seamă la poezii noștri buni, pentru că ei exercită o deosebită influență asupra tinerilor și odată cu lucrurile bune, tinerii își vor însuși și pe cele rele, fie din nepricepere, fie zicându-și : „Dacă aceasta și-o permite Maria Banuș sau Dan Deșliu, de ce nu mi-aș permite-o și eu ?”

Intr'adevăr, chiar la Dan Deșliu poți întâlni expresii ca acestea : „*ferecă popoarele sub obroc*” ; „*am știut să alungăm pe goană*”, în loc de „*să punem pe goană*” ; „*vin puhoaie cărțile*”, în care nu se articu-

lează deloc „puhoai“, ceva negativ și ostil omului. cu „cărțile“ (în cazul acesta, scrisori) care cer pedepsirea unor bandiți sângeroși; „*cine spre popor cu-tează, va pieri*“ în care ai impresia că vai de acela ce se va îndrepta înspre popor, adică tocmai invers decât vrea poetul: vai de acela ce va îndrăzni să se ridice împotriva poporului; „*ei tac un timp de vreme*“, în care „un timp de vreme“, aduce grozav aminte de „un suvenir de amintire“, „un spirit de glumă“ ș. a.

De fapt, neajunsurile poeziei rezultate din proastele raporturi ale poetului cu limba, cu tehnica versului și cu mijloacele artistice luate în întregime, au o cauză comună: lipsa de cultură a unor poeți, care-și închipuie că pot ajunge mari fără a-și însuși valorile culturii umane.

E vorba în mod special, de marile creații literare din trecut ale omenirii, de întreaga noastră moștenire literară progresistă realizată în ultimii 150 ani; de uriașele bogății ale poeziei populare și în general ale folclorului nostru și al altor popoare; de studiile științifice și critice despre poezie, de actuala poezie sovietică, care începând cu Maiacovski, a devenit prin operele poeților, ca Isacovski, Surcov, Tvardovski, Djambul, Leonidze, Kuleșov, Kupala, Inber, Simonov, Dolmatovski și alții, cea mai variată în bogății artistice, cea mai aproape de inima poporului, cea mai avansată ca idei și ca armă de luptă.

Pe vremuri, înainte de război, existau unii poeți, care se fereau să citească, mai ales poezie, ca nu cumva să-și strice talentul prin influențe străine. Voiau să rămână „puri“ cu „harul poeziei neatins“, cu fruntea unsă de mirul unei genialități iluzorii, cu dispreț față de colosala muncă necesară pentru a deveni poet. Cred că astfel de nerozi nu mai există printre poeții noștri.

iar dacă mai sunt din aceia care nu muncesc deajuns în domeniul propriei lor arte, cu atât mai rău pentru ei. Eminescu a muncit cum rar s'a pomenit. Nu numai că a citit imens, dar el singur aduna folclor, apoi propriile lui versuri le refăcea de mii de ori — nici noaptea nu-l lăsau să doarmă. Toți marii poeți au fost și oameni foarte harnici, care nu și-au cruțat virtutea, adică energia, pentru a-și desăvârși, zi de zi, ceas de ceas, opera. N'am să caut fapte pentru a arăta insuficiențele unor poeți de azi în privința aceasta. Dealtfel nici nu e nevoie, — versurile multora, cele slabe, grăesc despre aceasta, singure.

În ceea ce privește însușirea experienței sovietice, sunt probe și mai masive: prea puținele traduceri făcute din poezia sovietică, insuficiența studiilor critice asupra acestei poezii.

Pentru a-și însuși această indispensabilă experiență, poezii, mai cu seamă frunțașii poeziei, trebuie să pună mâna și să lucreze din greu. A. Toma, M. Paraschivescu, M. Dragomir, V. Tulbure, V. Porumbacu, D. Deșliu, etc., au dat traduceri reușite.

Și în adevăr cine să traducă bine din poezia sovietică, dacă nu poezii buni? Aci ar trebui să fie o chestiune de onoare pentru fiecare poet demn de acest nume, să fi tradus din opera unui poet sovietic, cu care, artisticeste, se simte cel mai înrudit. Nu numai publicului nostru îi face un mare serviciu literar, dar poetul însuși dobândește o mare experiență în materie de poezie.

Pentru că, niciodată nu înveți mai bine ca atunci când ești pus în situația de a studia toate particularitățile unei poezii, pentru a-i găsi echivalent, cu prilejul transpunerii dintr'o limbă într'alta.

Când vom avea volume întregi din opera poezilor

sovietici traduse de cei mai buni poeți ai noștri, atunci vom avea și o poezie proprie mai bogată, pentru că vom fi învățat din poezia sovietică.

Un mare obstacol în drumul dezvoltării poeziei noastre este lipsa unei critici literare principiale și combative.

Critica literară este în mare măsură răspunzătoare pentru neajunsurile poeziei.

Critica noastră literară nu a reușit încă să se pună pe picioare. Studiile puține, precum și recenziile timide și tardive, cu o foarte șubredă principialitate, nu ajută nici pe departe pe măsura nevoilor, nici pe poet în munca sa, nici pe cititor.

Redacțiile editurilor și revistelor noastre *Viața Românească* și *Flacăra* care publică adesea producții literare insuficient muncite, nu dau întotdeauna ajutor temeinic poezilor, mai ales celor tineri, nu dau totdeauna dovadă de principialitate, în combaterea părților slabe, într'un cuvânt nu luptă cu suficientă tenacitate împotriva a tot ce frânează mersul înainte al poeziei.

Răspundere serioasă poartă și Uniunea Scriitorilor, în primul rând secția ei de poezie, care n'a organizat desbateri, n'a stimulat metoda criticii și autocriticii în munca poezilor, a spiritului de răspundere colectiv și de ajutor tovarășesc în muncă. Este incontestabil că în cazul când Uniunea Scriitorilor ar manifesta mai multă inițiativă în acest sens, poeții înșiși ar putea să contribuie la activitatea critică. Nu s'ar putea spune că nu se pricep, deoarece „în doi“, sau „în trei“, desfășoară acerbe critici la adresa unor confrăți sau a poeziei de azi.

Ar fi bine dacă aceste discuții particulare s'ar transforma în gesturi pozitive, în recenzii, în discuții orga-

nizate la Uniunea Scriitorilor sau în redacțiile revistelor și editurilor.

Toate neajunsurile amintite fac mult rău poeziei noastre în dezvoltare, împiedică pe tinerii poeți în creșterea lor pe tărâm literar și, în general, fac să sufere creația poezilor în ceea ce se numește măiestria artistică. Fără o bogată experiență a vieții, din care să isvorască intențiile creatoare ale poetului și în care el să-și găsească imaginea vie a ceea ce vrea să întruchi-peze și fără o profundă cunoaștere a mijloacelor artistice, care să dea gândirilor și simțirilor sale „*învelișul material al limbii*“, al cadenței, al melodiei și armoniei, nu există măiestrie artistică.

Aici nu este vorba de a sta într-o mână cu conținutul și în alta cu forma poeziei și de a turna pe cel dintr-ai în cea de-a doua ca la fabricarea cărămizilor sau ca un cârciumar ce sloboade băutură din butoi în vase de măsură deosebită, după cererea și punga clientului.

Ușor lucru ar fi poezia dacă s'ar putea face așa. Tiparul poeziei însă, cu tot ceea ce el aduce cu sine, imaginea pe care ne-o dă despre realitate, se întruchi-pează în frământarea problemelor vieții, fiecare dată altfel, cu pasiune, cu stăruință, cu dragoste, pentru aceia care o inspiră sau pentru care este concepută, cu sete de a o face cât mai luminoasă, mai clară pentru cei ce o vor privi. Dacă imaginea este tulbură, înseamnă că ochiul n'a văzut bine, că judecata nu este limpede, că inima n'a simțit destul de adânc, că limba nu s'a străduit să spună cum trebuie. Poezia mare este simplă și deschisă, merge drept la țintă ca raza de lumină și nu se oprește la nasturii dela vesta omului, ci pătrunde în inima lui. Când ai ce spune, vei căuta și cuvântul potrivit. Să ne gândim numai cum înfățișează Eminescu pe Mircea cel Bătrân, când se întâl-

nește cu temutul cotropitor Ilderim Baiazid. Nu-i trebuie decât două versuri :

*„La un semn deschisă-i calea și s'apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port“.*

Da, dar acest bătrân este pătruns de dragoste pentru ai săi, și mai ales este pătruns poetul de patriotism, zugrăvind măreț imaginea luptătorilor din trecut împotriva dușmanilor țării, în contrast cu :

*„...urâciunea fără suflet, fără cuget
cu privirea 'mpăroșată și la fălci umflat și buget.“*

în contrast cu omul care se ridică în epoca lui Eminescu, burghezul, care vânează câștigul fără muncă, cel mai mare dușman al poporului, cel mai crunt exploatare al lui, de conivență la împărțirea veniturilor cu stăpânii din țările capitaliste ce-și înfingeau tot mai adânc ghiarele în trupul poporului nostru și în bogățiile țării.

Acum, mai mult ca oricând în trecut, avem ce apăra: socialismul, pe care-l realizăm cu ajutorul măreței Uniunii Sovietice, împotriva celor ce neastâmpărați în setea lor nebunească de a cuceri și domina lumea, tulbură pacea între popoare.

IV

Pentru a desvolta succesele obținute și a înlătura piedicile ce mai stau în calea poeziei noastre, este necesar să ne punem cu toată seriozitatea câteva sarcini precise.

În fața noastră trebuie să stea problema muncii literare, ca o condiție pentru a ridica poezia și în genere

literatura la o treaptă superioară. Adresându-se tinerilor scriitori, Alexandr Fadeev cerea acestora și tuturor scriitorilor, să pună în centrul activității lor *pato-sul muncii*, pasiunea pentru muncă.

Evident, munca aceasta trebuie înțeleasă într'un sens nou, cuprinzător. Nu poate fi vorba numai de munca asupra manuscrisului, asupra formei — deși și aceasta are o mare importanță, atunci când ea urmărește să pună în lumină un conținut de idei înaintat. Munca literară se desfășoară dealungul întregului proces de creație, incluzând munca de însușire a învățăturii marxist-leniniste, munca de asimilare a culturii progresiste și bazându-se în primul rând pe munca de cunoaștere temeinică a realității.

Să participăm mai activ la viață. Să facem efortul necesar pentru a o cunoaște în întreaga ei bogăție și adâncime, pentru a putea sesiza esențialul și a combatte cu intransigență toate manifestările dușmănoase. În acest scop, va trebui să lichidăm sistemul documentării superficiale, înlocuind-o cu acțiuni temeinice, de pătrundere în însuși miezul transformărilor revoluționare, singure în măsură să ne ajute să ne identificăm cu mentalitatea nouă ce se plămădește și astfel să putem zugrăvi chipul omului nou, constructor al socialismului.

Pentru ca această viață să fie înțeleasă de scriitor, el trebuie să se cultive neîncetat. Trebuie să ne punem drept sarcină, ca tezaurul marxism-leninismului, această busolă sigură de orientare în viață, să devină un bun însușit de orice scriitor. Numai astfel viața ni se va putea desvălui în toată bogăția infinită a varia-telor ei manifestări, numai astfel scriitorul va putea deosebi esențialul de neesențial. Numai prin împleti-rea cunoașterii temeinice a vieții cu ridicarea necon-te-

nită a nivelului politic, — ideologic, poeții vor putea da acele poeme epice de largă respirație de care are azi atâta nevoie poporul nostru muncitor.

Cunoașterea și însușirea marilor valori ale tezaurului culturii universale este încă o condiție necesară unei activități poetice rodnice. Fără aceasta nu poate să existe o artă adevărată și nici o poezie adevărată. Deci, în fața poeților, și mai ales în fața celor tineri, stă sarcina de cinste de a studia pe marii poeți ale căror opere au devenit bunuri ale culturii umane.

Cu deosebită dragoste și mândrie să ne apropiem de moștenirea noastră literară, pătrunzându-ne de marea răspundere pe care o avem în fața poporului de a o ridica spre noi culmi.

Sarcina cultivării cuprinde ca parte integrantă însușirea neîncetată a bogatei experiențe a literaturii ruse și sovietice. Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor și redacțiile revistelor ar trebui să inițieze cele mai variate acțiuni pentru a ușura scriitorilor să-și însușească învățămintele poeziei sovietice, a poeziei realismului socialist.

Totodată, în afară de a citi și a traduce după texte românești, cel mai înțelept lucru ar fi pentru orice poet să se ocupe sistematic de limba rusă. Uniunea Scriitorilor trebuie să organizeze un curs de limba rusă. E o limbă grea, dar de o bogăție ce te răsplătește cu vârf și îndesat, pentru efortul ce-l depui s'o înveți.

Datoria de a lucra neîncetat pentru perfecționarea propriei măestrii, este însă o sarcină de prim ordin. E timpul să tragem concluziile necesare din adevărul recunoscut că arta poetică se învață greu și neîncetat, dacă vrei să o stăpânești bine. Mulți vor trebui să înceapă, alții să reînceapă studiul poeziei populare, iar cei mai pasionați să reia buna tradiție ce o avem dela

Anton Pann, Vasile Alecsandri și Mihail Eminescu de a culege cântece populare.

Prin această apropiere de poezia populară și de moștenirea poetică a trecutului, se rezolvă în parte și problema limbii poetice.

Dar pentru a o duce mai departe, poeții să stea între oamenii care muncesc, să vorbească cu ei, să le cuprindă gândurile, numai astfel vor surprinde și ceea ce miște nou în limbă.

În sfârșit, pentru ca toate aceste măsuri să dea roade, este nevoie a se înviora atmosfera și gândurile poeților și criticilor prin debateri principiale pe baza metodei critice și autocritice.

Tovarășul Stalin ne învață că fără un larg schimb de păreri în spirit critic, nu poate fi progres. Să aplicăm această învățătură, să facem cât mai vii și cât mai rodnice discuțiile în jurul problemelor concrete ale poeziei, în presă, în secția de poezie, în filiale, în cenacluri, în redacții. Să dezvoltăm spiritul răspunderii colective în rândurile poeților.

Numai astfel vom crea opere care să miște oamenii, să-i educe și să le dea aripi în munca lor constructivă pe drumul socialismului, opere care să taie în carne vie, când e vorba de dușman, opere care să contribuie la consolidarea păcii și să sporească combativitatea oamenilor pentru apărarea ei.

„Trebuie să visăm”, a spus Lenin. Cu condiție numai ca visul să nu o ia „razna, cu totul într’acolo unde mersul firesc al evenimentelor nu poate să ajungă niciodată”, cum scrie Pisarev. „In asemenea visuri nu există nimic care ar deforma sau paraliza forța de muncă” — spune tot Pisarev, continuând’ astfel: „Dimpotrivă. Dacă omul ar fi cu totul lipsit de capa-

citarea de a visa, în felul acesta, dacă n'ar putea din când în când să o ia înainte și să contemple cu imaginația sa, într'un tablou unitar și terminat, tocmai acea creație care abea începe să se orânduiască sub mâinile sale — atunci hotărît nu-mi pot închipui ce l-ar îndemna pe om să întreprindă și să ducă la bun sfârșit muncile grele și istovitoare în domeniul artei, al științei și al vieții practice.”¹ Astfel a visat Lenin cândva electrificarea Rusiei și visul lui s'a împlinit. Iar astăzi, începe să prindă chip de realitate, acelaș vis la noi în țară. Poporul nostru are în frunte pe cel mai minunat înfăptuitor de visuri : partidul. Să stârnim în oameni setea de a merge pe acest drum al înfăptuirii visurilor. Putem s'o facem și trebuie s'o facem și mai mult și mai mulți decât până acum. Cândva, privind cum coboară spre mocirla decadenței poezia românească, după moartea lui Eminescu, în timp ce minciuna sta cu regele la masă și țărani erau fie omorîți cu miile, fie jupuiți de boieri și arendași, poetul Vlahuță, cu desnădejde și revoltă, întreba : „Unde ni sânt visătorii ?” Era un strigăt ca în deșert. Izvoarele vii de poezie, care mai rămâneau, le năclăia nisipul formalismului și al simbolismului. De atunci a trecut vreo jumătate de veac. Partidul ne-a învățat să visăm și să înfăptuim visurile.

Dacă astăzi, cineva, ar întreba din nou : „Unde ne sânt visătorii ?” i s'ar putea răspunde : „Acolo, în mijlocul oamenilor muncii, în fabrici, în uzine, în gospodării colective”. Și dacă ar mai spune : „Cum ? nu sânt în turnurile lor de fildeș ?” i s'ar răspunde : „De mult

¹ Lenin despre literatură. Ed. P.M.R., 1949, pag. 165.

le-au dăruit. Acum, printre oameni, învață să devină
ingineri ai sufletelor omenești, ca să poată crește tot
mai buni constructori ai socialismului, tot mai buni
luptători pentru pace.“

DESPRE MEȘTEȘUGUL POETULUI

Maiacovschi spune undeva că poezia e o călătorie în necunoscut. Vom încerca să arătăm aici ce trebuie să însemne o astfel de călătorie.

Dacă cineva se apucă să-și facă o casă, cam știe de la început care va fi rezultatul acestei acțiuni. Își strânge material, își face un plan, angajează brațe de muncă, începe execuția și rezultatul final al acestei munci corespunde, în cea mai mare măsură, cu ceea ce el însuși închipuise despre această casă.

Acelaș lucru se întâmplă când cineva vrea să întreprindă o călătorie: poate dinainte să-și traseze drumul, locul unde vrea să ajungă și — mai mult decât atât — poate să-și facă o idee justă și despre obiectivul călătoriei sale. Presupunând că vrea să viziteze un oraș, își face rost de un ghid — de un Baedeker — și, într'adevăr, tot ceea ce vede el până la sfârșitul călătoriei se acoperă în mare măsură cu ceea ce scrie în ghid. În orice fel de călătorie, de bine, de rău, cu un obiectiv cunoscut, găsești totdeauna o călăuză. Și Dante, care a făcut o călătorie în iad, a găsit o

călăuza în poetul Virgiliu. Dar, pentru *Divina Comedie* n'a mai găsit niciun fel de Baedeker ; pentru aceasta, a trebuit să-și croiască drum singur, să găsească modul poetic în care să-și exprime năzuințele.

Pentru poezie nu există niciun fel de Baedeker. Fiecare poet, în felul său, este un Cristofor Columb, din acest punct de vedere. Dacă nu ești un Cristofor Columb, atunci nu mai ești poet. Orice poezie bună e o Americă, o insulă nouă cel puțin care nu se găsește însemnată în cartea de realizări a istoriei literaturii. Fiecare poezie constituie o descoperire și dacă poetul nu este un navigator îndrăzneț, desigur că nu va descoperi niciodată nimic. Astfel, întâlnim foarte des versificatori care plutesc pe lângă țărmurile cunoscute ale prozei sau în apele teritoriale ale altor poeți. Nu aceștia sunt poeții adevărați. Numai poetul care aduce ceva nou este cu adevărat poet. Cititorii noștri, publicul nostru așteaptă dela poeți totdeauna ceva nou. Ei stau pe țărmul vieții de toate zilele și, întocmai ca niște copii, când sosește la ei, te întreabă : ce mi-ai adus ? Și când văd că bocceaua este strânsă și că nu găsesc nimic prin buzunare, rămân desamăgiți.

Aș vrea totuși să precizez dela început că poetul nu este un aventurier, nu pleacă într-o doară în această călătorie în necunoscut. Cristofor Columb, când a plecat pe mări, s'a dus în căutarea Indiei, a unui drum scurt, mai bun decât cel cunoscut pentru a ajunge la Indii. Pe drum, a găsit altceva, cu totul nou : America.

Așa se întâmplă și cu poetul. Când pornește la drum — când vrea să scrie o poezie — fără îndoială că trebuie să aibă ceva în cap. Nu te așezi în fața hârtiei și aștepți să vină cuvintele. Te așezi în fața hârtiei când ai intenția să realizezi ceva. Se întâmplă însă de cele

mai multe ori că nu iese poezia așa cum era intenția. Se întâmplă de multe ori că iese cu mult mai bine.

Ce caută în realitate poetul ? Care este această Indie spre care se îndreaptă el și descoperă apoi altceva ? Este bine cunoscută tuturor poezia lui Eminescu *Criticilor mei*, în care el definește ceea ce caută poetul : cuvântul ce exprimă adevărul. Să fim lămurii : *cuvântul* ce exprimă adevărul. Poetul nu caută adevărul numai. Adevărul îl caută și omul de știință. Cuvântul ce exprimă adevărul poetul îl caută într'un mod cu totul specific. Cu această căutare a cuvântului ce trebuie să exprime adevărul, începe drumul poetului în necunoscut. Cu această căutare a cuvântului ce exprimă cultura noastră, cu căutarea aceluia cuvânt ce *zugrăvește*, (nu descrie) realitatea. O descriere a realității o poate face și un om al științelor naturale. O zugrăvire a realității cu cuvântul, aceasta n'o poate face decât poetul. Un pictor — un artist plastic în general — poate să zugrăvească realitatea în culori sau în forme, dar a zugrăvi cu cuvântul, aceasta este specialitatea poetului.

Poetul caută cuvântul ce cântă realitatea. Și aici aflăm ceva specific poetului, fiindcă un compozitor poate să cânte și fără cuvinte, dar a cânta prin cuvinte realitatea, aceasta n'o poate face decât poetul. Poetul caută acel cuvânt care vorbește despre realitate pe hază de cugetare. Adică, el exprimă prin cuvinte ceea ce gândește despre realitate, în modul său specific, ținând seamă de toate celelalte de mai sus, ținând seamă de puterea de convingere a cuvântului.

Această realitate pe care poezii trebuie s'o prindă în cuvinte nu poate fi zugrăvită în cuvinte scornite. Altfel spus, „noul“ pe care-l caută poezii nu este cuvântul scornit, inventat. Poezii nu trebuie să caute să

inventeze cuvinte — sunt ele destule în fiecare limbă, nu e nevoie să scornească altele pe care să nu le mai înțeleagă semenii săi. Ceeace face poetul în ultima instanță, din acest punct de vedere, e ce spune tot Eminescu, anume că toarnă în forme noi limba veche și înțeleaptă. Aceasta înseamnă că încearcă să găsească forma cea mai justă pentru a exprima noile realități, ceeace se schimbă în cursul istoriei.

Iată deci ce greu este să fii poet : cu limba veche de când există obște omenească, să exprimi realitatea rouă care se transformă văzând cu ochii. După cum se știe, realitatea se schimbă mult mai repede ca limba.

Poetul trebuie să prindă esențialul în această schimbare a realității. Mai mult decât atât, el trebuie să vadă mai departe decât această realitate, să o depășească în așa fel încât cine citește cuvintele poetului să vadă și el mai departe. Exprimând aceasta printr'o imagine, am putea spune că poetul, cu cuvântul său, face ceeace face Făt-Frumos cu buzduganul ; îl aruncă înainte cu două-trei zile și te tot duci până îi dai de urmă. Asta face și poetul cu cuvintele sale : depășește în permanență prezentul și dă posibilitate cititorilor să vadă mai departe decât le permit evenimentele și fenomenele obișnuite. Poetul, deci, trebuie să arunce așa de departe acest cuvânt, încât să aibă să meargă generații și generații după el.

Intr'adevăr, cuvântul poate fi acel buzdugan pe care-l aruncă Făt-Frumos în depărtare numai atunci când el exprimă — cum spunea Eminescu — adevărul, când el se sprijină pe realitate, când Făt-Frumos, opintindu-se, a avut pe ce să se opintească : pe pământ. Această viziune despre puterea cuvântului de a exprima adevărul nu putem spune că este descoperirea

lui Eminescu. Dacă poetul nostru a exprimat acest adevăr acum 70-80 de ani, el se găsește și acum 700-800 de ani, în acel *Cântec al oastei lui Igor* scris de un poet cu totul necunoscut. Iată versurile care, în adevăr, se acoperă cu ceea ce a spus Eminescu al nostru :

*„Nu se cade oare
fraților să'ncepem
cu graiul din bătrâni
povestea de restriște
a oastei lui Igor*

*Căci meșterul Boian
dacă voia cuiva
un cântec să strunească
se strecura cu gândul
ca veverița'n pom
ca lupul sur pe pământ
ca șoimul cu pană porumbă sub nouri.*

*A mai cântat el, cică,
gâlcevi din alte vremuri.
Atunci mi-a slobozit
șoimi zece într'un pâlc de lebede;
pe care mi-o prindea
aceea cânta
un cântec pentru Iaroslav bătrânul.*

*Boian, de fapt, măi fraților,
nu zece șoimi a slobozit
în pâlcul lebedelor,
ci degetele lui măestre
le-a petrecut pe strune vii,
și ele pentru cneji
slavă vuetară“.*

Tot ceea ce se poate spune astăzi despre poezie din punctul de vedere al problemei pe care o discutăm

a spus poetul necunoscut al acestui cântec acum 800 de ani. El însuși a înțeles că pentru a da un cântec adevărat, acesta trebuie să se sprijine pe realitate. El nu disprețuește pe înaintașul Boian, fiindcă în restul poemului mai revine la el. Prețuește la el altă calitate, aceea de a transfigura realitatea, de a trece cele zece degete peste coarde. Prin aceasta el definește carecum și rolul deosebit al poetului, atitudinea pe care poetul trebuie să o ia față de realitate.

Poetul nu spune pur și simplu, obiectivist, rece : aceasta este realitatea. Un asemenea lucru poate să-l facă, dacă vrea, omul de știință. Poetul nu este nepăsător. Din capul locului, el laudă sau blestemă. El cântă și descântă. Adică, el poate încânta și poate desamăgi. Când desamăgește în legătură cu propria sa persoană, nu face poezie. Dar când îi face pe alții să se întristeze, fiindcă le arată păcatele lor, atunci bine face. Cu alte cuvinte, poetul slăvește și blestemă, ridică și doboară în noroi prin forța de nebiruit a cuvântului.

Heine spunea, vorbind despre terținele lui Dante din *Divina Comedie* că, de fapt, dușmanii lui Dante s'au temut mult mai mult de aceste terține decât de iad. Și pe drept cuvânt, căci din aceste terține n'au mai putut scăpa cei prinși de Dante și pedepsiți.

Orice poet este conștient de această extraordinar de mare putere a cuvântului. Vă aduceți aminte de următoarea strofă din *Pe lângă plopii fără soț* :

„Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins,
In calea timpilor ce vin
O stea s'ar fi aprins ;”

Ai putea să spui că e o mare îngâmfare a poetului. Eminescu era însă conștient de extraordinara putere a

artei sale. Intr'adevăr, prin arta sa el putea face din dragostea lui o stea a timpilor ce vin.

Și Vlahuță, la rândul său, vorbește despre marea forță pe care poetul o extrage din cuvânt. El nu spune așa frumos ca Eminescu, dar în orice caz viguros.

Aș mai pomeni ceva care aduce aminte de versurile lui Eminescu: un lucru pe care l-a spus un alt poet, Edgar Poe, discutând despre valoarea cuvântului. Intr'o discuție cu caracter filosofic, poetul spune interlocutorului său imaginar arătându-i o stea: vezi aceea stea, este aceea despre care ți-am rostit acel cuvânt. Deci, iată cuvântul transformat într'o stea. Cu alte cuvinte, poetul însuși e convins că prin cuvânt poate transfigura realitatea, poate să schimbe fața lucrurilor, făcând să apară trăsăturile noi ale realității mai vii, mai puternice.

Amintesc o povestire a lui Caragiale care se numește *Calul dracului*. Ca toate povestirile, ca toate operele literare, ea nu este o simplă fotocopie a realității, ci conține un adevăr mai adânc. În această poveste, Caragiale arată în fond ce înseamnă în mod simbolic arta. E vorba de o bătrână care stă și cerșește la marginea drumului. Spre seară, trece pe acolo un tânăr care — așa cum reiese îndată — este însuși dracul. Nu acest lucru este important. Important este că bătrâna, până la urmă, prin tot ceea ce petrece între ea și tânărul care i se arată, se transformă într'o minunată fată de împărat. Ea era de fapt o fată de împărat vrăjită ca numai atunci când va veni nu știu cine, să redevină ceea ce era.

Calul dracului se găsește sub o formă asemănătoare la Gogol. Și acolo e vorba de o bătrână despre care aflăm că în anumite împrejurări poate să fie readusă la vechea ei înfățișare de o frumusețe supremă.

Poetul are tocmai această putere de a transforma o realitate în așa fel încât ea să ne apară în cele mai frumoase culori pe care le poate închipui cineva. Însă — cum reiese chiar din povestea lui Gogol — poetul, ca și artistul în general, trebuie să pună în opera sa, pentru a transforma în adevăr realitatea, ceea ce are el mai de preț, ceea ce are el mai scump. Cu alte cuvinte, viața sa să devină opera sa. Thomas Mann spune undeva că nu poți să smulgi o singură frunză din creanga de aur a artei, dacă nu o vei plăti cu propria viață. Să nu înțelegem aceasta la propriu. Poeții își pun într'adevăr în arta lor propria viață și, numai în măsura în care-și pun viața lor în artă — tot ce au mai scump în viață — opera lor poate să devină durabilă. Prin urmare indiferentismul, obiectivismul de care vorbeam la început, care nu are ce căuta în artă în general, nu are ce căuta nici în poezie! Nu trebuie să uităm — și aceasta rezultă în mare măsură din natura artei poetului — că ceea ce realizează el prin cuvânt, în mod firesc trebuie să se adreseze acelor care înțeleg cuvântul. Cuvântul este doar un mijloc de comunicare. Vasăzică, întreaga operă a poetului este un mijloc de a comunica prin cuvinte. Deaceia, nici nu se poate nimic mai puțin poetic decât ceea ce este străin de mintea și de inima omului. Fără îndoială că arta — poezia, versul, în ceea ce ne privește — trebuie să uimească, dar nu trebuie să rămână neînțeleasă. Poezia nu este poezie atunci când lasă indiferență în suflete.

Fără îndoială că poetul trebuie să vorbească, să cânte acele lucruri care se leagă intim de însăși mintea și sufletul oamenilor în mijlocul cărora trăiește. El trebuie să iubească cu ei, să se ridice la potențialitatea maximă a iubirii și a urii lor. Cu alte cuvinte, el tre-

bue să fie o parte integrantă a poporului său, căci numai astfel va fi în stare să exprime năzuințele de viață ale acestuia.

În legătură cu aceasta, mai sunt multe de spus. Să ne reamintim poemul foarte cunoscut al lui Coșbuc, *Poetul* :

*„Sânt suflet în sufletul neamului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul —
În ranele tale durutul sânt eu,
Și-otrava deodată cu tine o beau
Când soarta-ți întinde paharul.*

*Și-oricare-ar fi drumul pe care s'apuci
Răbda-vom pironul aceleiași cruci
Unindu-ne steagul și larul
Și-altarul speranței oriunde o să-l duci
Acolo-mi voi duce altarul.*

*Sânt inimă'n inima neamului meu
Și-i cânt și iubirea și ura —
Tu focul, dar vântul ce-aprinde sunt eu :
Voința ni-e una, că-i una mereu,
În toate-ale noastre-i măsura.*

*Izvor ești și ținta a totul ce cânt —
Iar dacă vreodată-aș grăi vreun cuvânt
Cum nu-ți glăsuește scriptura,
Ai fulgere'n cer, Tu cel mare și sfânt
Și'nchide-mi cu fulgerul gura !”*

În ceea ce spune Coșbuc se ascunde unul din adevărurile esențiale ale poeziei. Nu poate să fie poet acela care nu se simte solidar cu lupta semenilor săi, cu lupta poporului său. Iar opera sa trebuie să fie o oglindă a năzuințelor poporului, să fie ca poporul, nemuritoare, legată de ieri, de astăzi, de mâine.

Opera poetică nu se adresează numai celor de astăzi ci, în aceeași măsură, și celor ce vor veni. Ea face cunoscut mesagiul celor care au trăit altădată. În

I

acest sens, poezia devine o Fântână a Blanduziei, o fântână a tinereții. Ea rămâne, odată realizată, un loc de popas și în acelaș timp de avânt pentru cei ce se adapă din puterea ei. Aceasta însă numai atunci când, într'adevăr, poezia aduce ceva nou. Noul însă — țin să accentuez încă odată — nu rezidă în cuvinte, pentrucă cuvântul e numai expresia adevărului. El, în sine, nu este obiectivul însuși al poeziei. El transfigurează realitatea în lumina, în perspectiva viitorului.

Înțeles astfel, cuvântul poetic, am putea spune, nu este folosit în mod obișnuit, cotidian. Cuvântul este ca o lupă care mărește, care te face să vezi realitatea mai bine decât cu ochiul liber. Este un ochean prin care vezi mai departe.

Dar poetul nu procedează așa cum procedează omul de știință mărunțind realitatea, împărțind-o în bucăți și studiind-o ca atare. Dimpotrivă, poetul își formează o viziune globală, o viziune de ansamblu despre realitate.

În legătură cu știința, amintesc că ea a ajuns la convingerea, deasemenea, că omul de artă, deci și poetul, se deosebește prin caracterul său foarte mult, în mod radical, de omul de știință. Putem spune că și unul și altul oglindesc realitatea, însă în mod — dacă ne putem exprima astfel — diametral opus.

Pavlov, marele fiziolog rus, cel mai mare cunoscător al funcțiunilor creierului omenesc, acela care a pus bazele științei fiziologice asupra sistemului nervos, împarte oamenii în două tipuri: tipul artist și tipul savant, cu tot felul de tipuri intermediare între aceste două extreme. El spune: artistul se caracterizează prin faptul că vede realitatea produsă în imagini care ne permit să ne-o reprezentăm clar, plastic, în timp ce omul de știință o vede exclusiv abstract și o

sărăcește treptat de tot ce are ea ca formă și culoare — într'un cuvânt de ceeace are ea individual, particular, înfățișând-o însă pe altă linie, aceea a conceptului științific.

Cei mai mulți dintre oameni sunt un amestec din aceste două tipuri, dar acei care ne dau viziuni, concepții despre lume sunt fără îndoială artiștii sau savanții. Majoritatea oamenilor nu fac decât să adopte ceeace acești oameni, prin munca, prin tradiția lor artistică sau științifică, au realizat despre lume.

În ceeace-l privește pe poet, în această categorisire, el trebuie să găsească — acel cuvânt care să te facă să vezi și să auzi, cuvântul plastic, cuvântul muzical care să exprime cel mai bine realitatea.

Cuvintele pe care le folosește poetul sunt, de cele mai multe ori, cuvintele de toate zilele. Și totuși, atunci când ele se întruchipează într'o formă, într'un vers devin incandescente, câștigă o strălucire pe care n'o întâlnim niciodată în limbajul cotidian. Câteodată, ele pornesc așa cum se ridică un avion, adică de pe pământ. Ai impresia că se vor „duce pe jos“ dar la un moment dat simți că încep să se ridice. Mărturisesc o experiență a mea de pe când începeam să scriu versuri, acum 30 de ani. Firește că toți tinerii care doresc să scrie caută, în acelaș timp, să cunoască pe alți poeți. Primul poet pe care l-am cunoscut eu în românește a fost Eminescu. Când am citit prima strofă din *Singurătate*, mi-am spus că „de astea fac oricând vreau“ :

*„Cu perdelele lăsate,
Șed la masa mea de brad ;
Focul pâlpâe în sobă,
Iară eu pe gânduri cad.”*

Ce poate fi mai simplu ! Ai impresia că nu sunt, în cel mai bun caz, decât proză versificată. Poate că dacă

poetul ar fi scris numai prima strofă nu s'ar fi putut spune că este vorba de poezie. Dar, dela expresii așa de simple cum sunt acelea din prima strofă, poetul se ridică până la poezia mare, la adevărata poezie.

Prima strofă redă starea particulară în care poetul se găsește în momentul când se simte înclinat să scrie această poezie. Fără îndoială că poezia este rezultatul unei bogate experiențe a poetului. Așa se explică de ce el poate să ne redea cu atâtea amănunte starea sa :

*„Stoluri, stoluri trec prin minte,
Dulci iluzii, amintiri
Țârlănesc încet ca greieri
Printre negre, vechi zidiri“.*

Prin urmare, din acea simplă imagine exterioară din prima strofă se face o trecere în interior, pe plan sufleteș, pe planul afectivității și care intensifică prima imagine. Și poetul merge crescând :

*„In odoe, prin unghere,
S'a Țesut păinjenis,
Și prin cărțile în vrafuri,
Umblă șoarecii Țuriș.“*

*In această dulce pace,
Imi ridic privirea'n pod
Și aud, cum învelișul
Cărților, încet mi-l rod.*

*Ah ! de câte ori voit-am
Ca să spânzur lira 'n cui
Și un capăt poeziei
Și pustiului să pui ;*

*Dar atuncea greeri, șoareci,
Cu ușor mărunțul mers,
Readuc melancolia-mi
Iară ea se face vers“.*

Pentru a descrie această stare specifică în care se găsește poetul, poezia ar ajunge până aici. Ea redă tot ce este esențial, pentru a sesiza ceea ce simte poetul și ceea ce se petrece în jurul lui. În ciuda plasticității muzicale cu care sunt descrise lucrurile, poezia câștigă acea incandescență de care vorbeam, numai în strofele următoare :

*„Câteodată... prea arare...
A târziu când arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Când aud că sună cleampa.*

*Este ea. Deșeara casă
Dintr'odată-mi pare plină ;
În privazul negru-al vieții-mi,
E-o icoană de lumină.*

*Și mi-i ciudă cum de vremea
Să mai treacă se îndură,
Când eu stau șoptind cu draga,
Mână'n mână, gură'n gură“.*

Iată deci cum poezia, dintrodată, printr'un vers, se desparte în două. Și asupra imaginii sumbre, dela început, a coborât brusc o imagine luminoasă. Toată poezia, din acea atmosferă de melancolie, de singurătate, se transformă dintrodată într'o rază luminoasă de dragoste și prin aceasia devine într'adevăr poezie, pentru că poetul transformă ceea ce ar fi putut să descrie prin cuvinte prozaice, într'un nimb luminos. Aceasta nu o poate face decât numai acela care știe ce însemnează puterea cuvântului. Într'adevăr, în fiecare operă poetică realizată există o cheie care dă întregii poezii acea forță extraordinară prin care face să vibreze sufletul cititorilor.

Din acest punct de vedere, poezia nu va putea fi niciodată înțeleasă fragmentar. Ea constituie un întreg.

un tot unitar în care putem distinge totdeauna subiectul de care va fi vorba, muzical, plastic, acela al reprezentării concrete a unei emoții. Totdeauna însă există o cheie de boltă care ne face să simțim ceeace... n'am simți, chiar dacă poetul n'ar cânta prost. E clar cum în amintita poezie a lui Eminescu, realitatea se transfigurează. Din sumbră, devine brusc luminoasă.

Pentruca poezia să facă să vibreze și pe altcineva decât pe acela care o scrie, ea trebuie să-și aibă rădăcinile în acelaș pământ din care se hrănește viața. Numai atunci poate să ne facă să vibrăm și numai atunci poate să străbată veacurile. Din acest punct de vedere, să ne gândim cum tot Eminescu ne umple de patriotism inimile, nouă oamenilor de azi, cu versuri scrise în secolul trecut.

Să ne amintim *Scrisoarea III*. Deși se referă la situații pe care nu le mai putem trăi istoricește, nu se poate ca acela care o citește să nu se simtă întărit în dragostea sa de țară, să nu simtă cum o forță vie îl pătrunde, îl mobilizează în lupta lui. Poetul recurge și aici la acelaș procedeu. Dintrodată schimbă situația printr'un singur vers. După ce folosește desăvârșirea artei sale în ceeace privește cuvântul pentru a descrie evoluția imperiului otoman de la constituire și până la asaltul pe care-l dă asupra pământului nostru, deci până ce-și întinde ghiarele asupra Dunării, unde Baiazid urmează să se întâlnească cu Mircea, poetul reușește ca, printr'un singur vers, să intuim formidabilul efort impus atunci țării și poporului român. Tocmai acest lucru este de admirat: felul cum poetul reușește printr'o singură intervenție, printr'un singur vers să schimbe tabloul, trecând dela imaginea vijeliei crescânde a cotropitorului la aceea a forței ce-i stă împotrivă. Iată pasagiul despre care vorbesc:

*„La un semn, un țărm de altul, legând vas de vas, se leagă
Și în sunet de fanfare trece oastea lui întreagă;
Ieniceri, copii de suflet ai lui Allah, și Spahii
Vin de'ntunecă pământul la Rovine în câmpii;
Răspândindu-se în roiuri întind corturile mari...
Numă'n zarea depărtată sună codrul de stejari”.*

Ultimul vers ne comunică pe deplin capacitatea de transfigurație a lui Eminescu. Când citești poezia și ajungi la acest prag, simți că, paralel cu desfășurarea gigantică a forțelor lui Baiazid, se pregătește să se înalțe o altă forță, ca să o oprească. Citind *Scrisoarea III* — și — îndeosebi — respectivul pasaj cu versul amintit, te uimește rezonanța extraordinară a acestui vers, datorită sugestiilor multiple pe care le conține, referitoare la vigoarea luptei poporului și a ardoarei patriotismului său. Simți de îndată poporul care prepară bătălia pe care o va conduce Mircea, pentru a-și apăra „sărăcia și nevoile și neamul”.

Și în *Scrisoarea III* a intervenit deci ca factor decisiv amintitul vers-cheie.

Versul de acest fel, care face poezia incandescentă și desvăluie aspecte noi ale realității poate fi asemuit — recurgând la imagini din poveștile populare, — cu fata lui Roș Impărat din basmul *Harap Alb* al lui Creangă. Fata este o mare vrăjitoare. Poate să se întruchipeze în fel și chip. După întoarcerea lui Harap Alb cu pielea cerbului bătut în nestemate, Impăratul Verde dă un ospăț mare în cinstea Spânului pe care-l socotește nepotul său.

Harap Alb servește la masă. În timp ce mesenii petrec, deodată o pasăre măiastră bate la fereastră zicând: „Mâncăți, beți și vă veseliți, dar de fata lui Roș Impărat nici nu gândiți”.

Aceste vorbe ale păsării măiestre produc dintrodată

o mare tulburare printre comeseni și ei simt că este neapărat trebuitor ca cineva să plece la curtea lui Roș-Impărat. Ei bine, poezia dacă nu te determină să pornești mai departe, ci te lasă indiferent, calm, ea nu e poezie. Poezia nu este un pahar de vin care să te amețească, ea te îndeamnă la acțiune, la căutare, la mai mult decât ai făcut înainte.

Iar acest îndemn nu poate deveni convingător decât dacă poetul găsește cuvântul care să transfigureze realitatea.

Sunt bine cunoscute versurile lui Maiacovschi despre poezie, despre greutatea de a ajunge la acel cuvânt care să aibă puterea de transfigurație :

*„Extragere de radium e poezia
Un an trudești la gramul de metal
Pentru-un cuvânt, scoți tonele cu mie
De minereu verbal“.*

Iată cuvântul pe care trebuie să-l caute poetul pentru ca poezia să devină o forță în munca și în lupta noastră a tuturor.

PRIMAVERA POEZIEI NOASTRE NOI *

Dacă peste veacuri, nepoții noștri vor citi volumul *Poezia nouă în R.P.R.*, tipărit la sfârșitul anului 1952, putea-vor ei, oare, să-și dea seama, să simtă și să vadă, zugrăvită în icoanele și cadența versurilor înmă-nunchiate în această carte, măreția sbuciumată și falnicul avânt al oamenilor muncii din timpul nostru, în țara noastră? Greu mi-ar veni să cred că nu! Căci poezia noastră de astăzi, ea însăși parte integrantă a luptei poporului muncitor, care-și construiește sub steagul Partidului, cu ajutorul Uniunii Sovietice, patria sa socialistă, întruchipează artistic năzuințele și visurile constructorilor socialismului, slăvește și consacră în cuvinte meștere biruințele lor.

În țara noastră a fost dărâmată putreda orânduire a asupririi și exploatării burghezo-moșierești, au fost dărâmate tarabele negustorilor de vieți omenești.

Iată cum își exprimă satisfacția în timpul acestei năruiri a șandramalei burghezo-moșierești la noi Maria Banuș, în poemul ei *Dărâmăm* :

* *Poezia nouă în R.P.R.* (antologie) — E.S.P.L.A.

*„Ce mai bâlci dărâăm! Ce mai târg forfotea!
Țipete, fluere, scrânciob, dughene.
Ce mărfuri ciudate zăceau pe tejghea,
Și'n umbra dughenii, ce monștri, alene!*

*Samsari și geambași, sulimane, foiță,
Vătafi cu biciuști și copii ca moșnegii.
In aer, de-avalma sub crunta arșiță,
Bocciui, piticii, șforarii și regii“.*

E o lume care s'a dus. Firește, nu ușor, ci cu lupte grele.

In versurile poezilor noștri răsună, svâcnește, ritmul vremii, sună îndemnurile la luptă și la muncă de temelie, răsare imaginea omului nou, dărâmător al asupririi omului, răsare figura constructorului socialismului, apărător al păcii popoarelor.

*„Noi: milioanele și sutele de milioane spunem: nu!
Nu vrem război, a fost destul! Vrem pace!
Vrem pace, căci pacea este tăria noastră.
Pacea va clădi mii de orașe mari, va îmbogăți ogoarele
Zeci de mii de uzine, milioane de roți
Vor învăța o nouă orânduire a vieții.
Metalul nu-l vrem glonte, îl vrem mașină, secere, ciocane,
Vrem să ne ferească trupul de oboseala de animal“.*

Acestea sunt cuvintele poetului albit de ani Emil Isac, cavalier fără frică și fără prihană al poeziei, al cărui glas a fost cu decenii înainte prevestitor al timpului de azi. Acum, el poate din plin să spună „noi“ și să exprime cele mai sincere și mai adânci năzuințe ale celor ce au ridicat munca la rangul de supremă onoare. Acest „noi“ care se subînțelege și când poetul vorbește la persoana întâia, este caracteristic poeziei noastre de azi, tocmai prin faptul că ea exprimă marea realitate a vieții poporului cu năzuințele sale spre viitor. Acest „noi“ este eroul principal al celor mai bune realizări poetice de azi.

În condițiile create prin eliberarea noastră de sub jugul fascist de către Armata Sovietică, poeții, necentenit ajutați de Partidul clasei muncitoare pe de o parte, pe de altă având în față luminosul model al creațiilor literaturii sovietice, au putut să se țină la pas cu transformările revoluționare realizate în țară de oamenii muncii și, înfrângând din ce în ce mai mult în propriul domeniu al poeziei rezistența formalismului străin de popor și de viață, au putut să zugrăvească realist tocmai lupta celor ce muncesc. Lovind puternic pozițiile idealiste ale poezilor formalști, ale așa zisei poezii pure, străină de frământările sociale și de năzuințele populare și ducând mai departe tradițiile realiste și sănătoase ale clasicilor noștri, ca Alecsandri, Eminescu, Vlahuță și Coșbuc, poeții și-au mobilizat toate forțele pentru a da opere pătrunse de spirit de partid, realist-socialiste. Astfel poezia ermetică, cu imagini și cuvinte cultivate pentru ele înșile, poezia „inițiaților“, a protagoniștilor apolitismului în artă, a fost măturată din câmpul literaturii, în ciuda unor răbufniri și recidive ale influenței ideologiei burgeze în creația celor ce nu s'au pătruns pe deplin de sensul artei realiste. Mulți dintre cei mai talentați poeți, care acum câțiva ani erau puternic influențați de formalism, au reușit în această perioadă cu ajutorul Partidului să creeze poezii realiste, care servesc luptei poporului. Creația lor valoroasă, cucerită prin luptă împotriva decadentismului și cosmopolitismului burgez, confirmă justetea orientării ideologice a literaturii noastre pe drumul realismului socialist. Cât de elocvent este saltul calitativ al poeziei noastre dacă comparăm poezia lui Eugen Jebeleanu din *Inimi sub săbii* cu *Lidice* sau *Bălcescu*, dacă comparăm volumul Ninei Cassian *La scara 1/1* cu poezia *Balada femeii*

care și-a pierdut iubitul în război sau Cântecele de galeră ale lui Cicerone Theodorescu cu Certificatul de alegător.

Noi ne mândrim astăzi că poezia noastră este o poezie cu tendință, cu tendința de-a exprima adevărul vieții, pătrunsă de înaltele idealuri umane ale socialismului și comunismului. Ea nu vorbește câtorva „rafinati” gustători de „chintesențe” ale decadentismului burghez, ale acelor care se îmbată de miasmele putreziciunii lumii capitaliste, proslăvindu-le și făcând apologia descompunerii și a morții ca lege universală, ci se adresează tuturor acelor care cred că cel mai de preț capital în lume este omul, omul care muncește și crează spre binele și folosul tuturor.

Poetul nu numai că se simte solidar cu oamenii muncii, luptând pentru pozițiile cele mai avansate pe care i le indică învățătura marxist-leninistă, ci grăiește așa fel încât să fie priceput de aceia cărora se adresează. Căci trăsătura esențială a poeziei realist-socialiste este nu numai faptul că ea se inspiră din viața oamenilor celor mai înaintați ai epocii noastre și își extrage conținutul de idei, sentimentele, țelurile din viața acestora, ci și faptul că urmărește să fie înțeleasă, cu scopul de a acționa asupra sufletului cititorului, pentru a-l transforma în sensul idealurilor socialiste, așa cum transformă activitatea inginerului materia și natura în folosul omului. Că poezia noastră își atinge din acest punct de vedere ținta, nu rezultă numai din faptul că din cei 32 de poeți publi, cați în antologie sunt mulți purtători de premii, laureați ai Premiului de Stat, cum sunt A. Toma, Maria Banuș, Dan Deșliu, Eugen Jebeleanu, Eugen Frunză, etc., sau distinși ai premiilor internaționale, cum e Veronica Porumbacu, ci și din faptul — după părerea

mea cel mai important — că cele mai multe din versurile cuprinse în această antologie sunt bine cunoscute milioanei de noi cititori din R.P.R., sunt recitate la festivaluri, citite acasă, tipărite în manuale, învățate în școală.

Idealul socialismului animă cele mai bune creații ale poeziei noastre.

Semn al înaltei conștiințe socialiste a poetului este înfățișarea de către Dan Deșliu a sfârșitului țaranului erou-martir ucis de chiaburi, care în ultimele clipe își amintește că :

*.....A rămas deschis'acasă
cartea cea luminoasă
tocma'n locul unde scrie
cu slove de hărnicie
cum cresc ogorul mare
din măruntele ogoare..."*

Această viziune este o dovadă, este un simbol al nestrămutatei credințe în victoria celor ce muncesc, credință ce însuflețește pe cei mai buni fii ai poporului.

O nețărmurită dragoste pentru țară se desprinde din versurile poezilor și atunci ei se inspiră din trecutul de luptă al poporului, cum este cazul puternicului poem *Bălcescu* al lui E. Jebeleanu, din care cităm aceste versuri puse de poet în gura eroului care se adresează lui Fuad Pașa :

*„Tălmăcește, dragomane,
Rogu-te, înc'un cuvânt.
Spune că pământul ăsta
Nu-i și nu va fi nicicum
Al acelor care-l calcă
In copite iar acum.
Cei ce tulburară țara
Și o tulbură din veac,*

*Sunt boierii ce-o sugrumă
Nicidecum omul sărac."*

Și aruncând o punte spre zilele noastre, poetul continuă pe linia viziunii istorice a lui Bălcescu, devenită realitate prin eliberarea noastră de către Armata Sovietică :

*„Drept au la această țară
Nu acei ce vi se închină,
Ci acei ce se sculară,
Fiii lor ceor să vină“.*

O trăsătură principală a poeziei noastre este caracterul ei antiimperialist. Cele mai bune versuri sunt pătrunse de ură împotriva dușmanilor păcii și fericirii popoarelor, ele sunt un apel vibrant la vigilență și combativitate revoluționară.

Este atât de populară viguroasa poezie a lui Dan Deșliu *In numele vieții semnează :*

*„Să scoatem din lege cu glas uriaș
cu brațul puternic și volnic,
guvernul-satană, guvern ucigaș
ce'n numele morții -- pe-al morții făgaș
stârni-va pârjolul atomic !“*

Poeții noștri au înfățișat în versuri cu o mare putere demascatoare atrocitățile comise de imperialiști, arătând cât de monstruoase și antiumane sunt faptele lor. Printre cele mai bune realizări ale poeziei noastre se numără asemenea poezii ca : *La masa verde* și *Chemarea* de Maria Banuș, *Nu'n slujbe divine petrec monseniorii*, *Act de acuzare* și *Un om și un frate sovietic* de Eugen Frunză, *Lidice*, *Fântâna din Coreea* de Eugen Jebeleanu, *An-Son-Hi* și *Baladă* de Veronica Porumbacu, etc.

Ura oamenilor muncii ține brațul treaz împotriva oricăror dușmani dinăuntru sau din afară, iar versuri ca acestea :

*„Urîți ! Urîți ! Căci nu-i nimic mai sfânt,
Ca ura — strajă vieții pe pământ !“*

ale lui Eugen Frunză care a îmbogățit cu multe versuri lirice și satirice de o mare combativitate poezia noastră, exprimă în realitate simțămintele adânci ale poporului muncitor, ale acestui :

*„Popor, izvor renăscător
De viață și avânturi“.*

cum îl numește decanul poeziei noastre revoluționare A. Toma și căruia poetul îi spune :

*„Din tine vin, cu tine merg
Și cresc a mele cânturi“.*

caracterizând astfel, sintetic, tendința poeziei de astăzi, anume aceea de a fi mai mult ca oricând în trecut o realizare artistică în slujba poporului.

Prin aceasta, poezia și-a câștigat la noi, mai mult ca oricând funcțiunea socială ce trebuie să o aibă : ea a devenit o necesitate culturală de masă asemănându-se din punct de vedere al rolului educativ și estetic precum și al circulației cu creațiile populare, fără ca să se piardă în realizările folclorice, care-și au canoanele lor specifice. Dimpotrivă, fiecare poet — vorbesc de cei mai buni — cântă pe coardele proprii, imprimă versurilor sale pecetea propriei personalități. Și aceasta este adevărat îndeosebi pentru antologia de care ne ocupăm și în care au putut fi înglobați numai o parte din poeții care și-au definit personalitatea creatoare. Chiar în traducere se simte

bunăoară diferența personală dela un poet ca Imre Horváth în versuri ca acesta :

*„In temniță-i la locul lui tâlharul,
Spionul ștreangu-și merită cu vârș, —
Dar spune-mi tu, ce merită murdarul
Călău, jăcând pe șeful, grasul stăru
Ce și-a vândut nu numai țara'ntreagă,
Ci însăși pacea lumii, la obor?
De mii de ori ne crească ura'n vlagă,
Când dăm în ucigașul trădător.”*

versuri de o neobișnuită bărbăție, la versurile lui Marcel Breslașu, de exemplu, caracterizate prin suplețea cuvântului, ironia corosivă din acest fragment satiric :

*„Într'un cerc restrâns (mersese cu restrânsul
că-l restrânsese numai la dânsul)
își spunea poetul — vorbind despre sine —
Natura m'a 'nzestrat atât de bine,
Incât îmi ajunge în orice privință,
EU-UNUL-MIE-INSUMI, cu prisosință!
Sunt singur : zăcământul, meșteșugul,
uneltele, efortul, și belșugul !”*

Dacă stilul maestrului A. Toma este de o clasică sobrietate, ponderat și dârz, el stârnește tot atât de mult avântul ca și exprimarea patetică din poemele lui Dan Deșliu, în care elanul se îmbină cu justa alegere a expresiilor puternice și combative; sau ca și pasiunea ce străbate versurile învecinate cântului popular ca simplitate ale Mariei Banuș; sau ca și energia și dinamismul strunit în cuvinte și imagini sigure, bine elaborate ale lui E. Jebeleanu; sau ca și apriga combativitate alternând cu simțăminte de gingășie și de duioșie a lui Eugen Frunză; sau ca și suplețea în exprimare, unduioasă ca un izvor ce-și

face loc printre pietre, a Veronicăi Porumbacu ; sau ca și precizia în redarea imaginilor a lui Mihai Dragomir ; sau ca și izul folcloric al versului lui D. Corbea, ș. a. m. d.

Chiar poeții mai tineri, ca A. Baconsky sau Ștefan Iureș, unul prin abundență și fluentă verbală, bogată în imagini ce se subordonează întregului, al doilea, tăios și sarcastic, cu o uimitoare siguranță a cuvântului just găsit, evoluând pe linia hiperbolic recitativă a lui Maiacovschi, se impun prin trăsături individuale în exprimare.

Stilul a devenit o preocupare de căpetenie a scriitorului și aceasta este o garanție a smulgerii din cenușul care amenință câteodată poezia noastră prin stereotipie, schematism și sărăcie de imagini și expresii verbale.

Dar această problemă a stilului este cu atât mai strălucit rezolvată cu cât poetul reușește să descopere trăsăturile cele mai tipice în împrejurările cele mai tipice, — lucru ce se realizează în cazul poeziei îndeosebi, prin faptul că poetul însuși frământă cele mai tipice idei și sentimente ale vremii sale și dă expresie, prin imagini ce reflectă viața, celor mai caracteristice fapte de viață. Dușmani ai stilului sunt în general dușmanii tipicului : schematismul, înstrăinarea de problemele realității, necunoașterea mijloacelor caracteristice exprimării artistice, însușirea formelor de exprimare ale altora, utilizarea mecanică servilă a regulilor de creație proprii folclorului, munca superficială, lipsa de pasiune pentru obiectul creației artistice, etc. Iar dacă la cei mai buni poeți atitudinea de luptă împotriva războiului, dragostea pentru patria socialistă, spiritul internaționalismului proletar, admirația pentru Uniunea Sovietică îmbracă vestimentul

stilului personal, este tocmai datorită aderenței poetului la realitatea vie și mulțumită cunoașterii mijloacelor de creație îndeosebi a limbii literare în dezvoltarea ei istorică și cu însușirile ei specifice contemporane.

Un merit al antologiei este că, în limitele obiective impuse de paginile unei cărți de proporții normale, a îmbrățișat nume dela maestrul A. Toma care azi-măine calcă pragul celui de al optzecilea an de viață rodnică în creații poetice, până la tineri ca Al. Andrițoiu, Aurel Rău și Ștefan Iureș, care nu prea demult și-au prăznuit intrarea în cel de al treilea deceniu de existență. Prezența tinerilor în antologie este un semn al creșterii rapide de noi forțe literare, dintre care acelea cuprinse în cartea de care vorbim, au fost puse în rând cu cei mai încercați poeți nu ca încurajare, ci ca urmare a însușirii metodei de creație a realismului socialist de către tineri. Critica va trebui să adâncească studiul poeziei noastre, scoțând în evidență în mod deosebit meritele poeților tineri.

Desigur că volumul *Poezia nouă în R.P.R.*, însumând ceea ce s'a realizat mai bun în deosebi în ultimii cinci ani, de când a luat naștere republica populară, reprezintă poezia noastră cernută, curățată de multe lucruri de prisos, fără totuși a cuprinde nici toate numele, nici toate versurile bune. Este vorba de o antologie reprezentativă, deși prin înseși proporțiile ei firești și prin omisiunile și scăpările celor ce au lucrat la ea comite poate și unele nedreptăți. Totuși, chiar și în această culegere de poezii, se mai pot întâlni neajunsuri, care sunt semnificative pentru însăși etapa de dezvoltare literară în care ne găsim.

Spuneam la început că peste sute de ani cititorii n'ar putea să nu-și dea seama, din versurile conținute

în această carte, de măreția furtunoasă a vremii noastre. Aceasta cred că este adevărat, dar cu rectificarea că nici pe departe poezia acestor ani nu oglindește amploarea, bogăția de fapte, elanul creator, avântul în luptă și în muncă a celor ce construiesc socialismul în țara noastră, îndrumați și ajutați la fiecare pas de partid și luând exemplu și învățătură dela oamenii sovietici. Nu avem încă în poezie o multidimensională imagine, cu toate adâncimile și strălucirile, măcar a unuia din marile șantiere ale socialismului și nu avem, mai ales, o figură puternică de comunist, de muncitor, un tip de stahanovist. Ades figurile ce se profilează pe orizontul poeziei noastre nu sunt oameni vii, cu dreptul de a se amesteca printre oameni ca personaje pilduitoare, ca eroii din cântecele bătrânești sau din basmele și povestirile poporului.

Ades ne izbim în operele celor mai buni poeți, de versuri neizbutite, sărace, banale, neconvingătoare. Sunt, bunăoară, demne de Dan Deșliu aceste stihuri :

*„Și spre zarea lumii noi,
peste haite și strigoi,
urcă țara'n soon fierbinte --
cu partidul înainte“*

sau expresii ca „câini jăcmani“, „ca să-și lăfaie moșia“ și altele, când el a scris versuri ca acestea :

*„Ce glas îngână zurgălăii ?
E râul, ciocârlia văii
Unind măruntele izvoare.
se duce să se facă mare...“*

care traduc într'o minunată imagine o idee măreață ?

Stereotipia mecanică, repetarea unor imagini răsuflăte, în cuvinte banale, noi doar prin faptul că sunt

luate din tehnică, se întâlnesc adesea la poeți. Dau aci câteva exemple de acest fel :

*„Tot mai multe fabrici, tot mai des
Normele se sparg la strung, în mină...”*

(N. Țătomir)

*„Da, fiara încă nu-i de tot răpusă
Și printre noi sclipește ochi de lup.”*

*„Sub steaua omenirii liberată
De vechile cătușe din bătrâni,
Suim alături, frate lângă frate
Ai fabricii și-ai țarinii slăpâni.”*

(M. Banuș)

Adesea poetul crede că este suficient să spună „strung“, „colectivă“, „normă“, „zori roșii“ ca să redea *noul* ; sau să folosească cuvintele „jivină“, „fiară“, „haită“, „lup“ ca să desemneze dușmanul ; sau să exclame „alelei“, „mări“, „foaie măghiran“, ca să fie în spirit popular.

Dacă cenușul limbajului, banalitatea, improprietățile verbale ce se întâlnesc în poezie dovedesc că uneori poetul nu este destul de conștient de rolul ce-l are în „*creșterea limbii românești*“ — cum ar zice bătrânul Văcărescu, — mai dovedesc și altceva : că poetul nu se obosește îndeajuns nici să se adâncească în viața sufletească a oamenilor noi, a frământărilor, bucuriilor, îndoielilor, entuziasmului lor, exprimate adesea stângaci, dar nu rareori pitoresc și mai ales just în cuvinte. Ori aceste gânduri și simțăminte pot fi surprinse numai în mijlocul oamenilor, de vorbă cu ei — nu numai despre strung și despre norme, ci despre toate cele, despre tot ceea ce își spun oamenii când au încredere unii în alții. Această încredere însă se

câştigă nu dintrodată şi nu din plimbări turistice prin şantiere, uzine, S.M.T.-uri sau ateliere, ci prin împrietenirea, prin relaţiile tovărăşeşti cu oamenii muncii, la locul de muncă, acasă, la întruniri, la case de odihnă, în armată, la teatru, în şcoli, pretutindeni.

Pentru a releva chiar în această antologie cum le scapă poeţilor noştri trăsături esenţiale din viaţă, să ne întrebăm ce vor spune cititorii noştri citind versurile noastre, peste veacuri, în legătură cu dragostea? N'o să creadă în niciun caz că pe vremea noastră s'a stins iubirea, ci vor spune probabil: „Ciudat! Dece n'or fi scris prin anii 1950 despre dragoste?” De fapt, acest lucru îl spun şi oamenii muncii de astăzi: „Noi ne şi iubim. Dece nu scrieţi despre asta?”

Apoi se vor întreba la fel în legătură cu ceva atât de specific uman, cum e râsul. Dece or fi râs aşa de puţin poeţii prin 1950? N'or fi avut dece râde? Intr'adevăr, este cam gravă, prea gravă şi prea încruntată poezia noastră, de parc'ar fi o femeie ce-şi aşteaptă mâniaoasă bărbatul care întârzie şi a uitat să-i spună dacă are sau nu vreo şedinţă în seara respectivă. E prea puţin umor, prea puţin ton glumeţ, prea puţin spirit satiric în poezia noastră.

Lipsurile pe care le putem constata în poezia noastră de azi, cu toate succesele ei mari, rezultă în general dintr'o neîndestulătoare cuprindere a ceea ce este tipic epocii noastre, ca oameni, ca conflicte de viaţă, ca entuziasm de a trăi şi a construi, ca încercări perfide şi mişeleşti ale duşmanului de a se pune de-a curmezişul ascensiunii vieţii, ca limbă ce se primeşte şi se îmbogăţeşte. Adeseori scăderile poeziei noastre se manifestă ca o tendinţă de a trata în general anumite teme ale vieţii. Poeţii pierd din vedere că

arta realistă presupune înfățișarea de caractere tipice în împrejurări tipice după cum ne învață Engels — că în aceasta rezidă principala sferă a spiritului de partid pentru artistul realist. Conștient de menirea sa politică și de rostul său în educarea oamenilor prin imaginile artistice create, el trebuie să scoată în așa fel în evidență ceea ce este forță vie a progresului social încât să intensifice prin exemple și modele combativitatea oamenilor muncii împotriva a tot ce este învechit și dușmănos pentru viață.

Fără adâncirea atitudinii politice față de realitate, fără a combate necruțător orice manifestare de apolitism în creația poetică dela noi, nu poate fi pusă nicio problemă a măestriei artistice. Nu există măiestrie artistică independentă de viață, iar viața noastră de azi este lupta eroică a clasei muncitoare în alianță cu țărănimea muncitoare pentru cauza socialismului, a comunismului, a păcii.

De un deosebit ajutor sunt și pentru poeții noștri istoricele lucrări ale Congresului al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și mai ales părțile din Raportul tovarășului Malencov, care împing în primul plan al atenției scriitorilor și artiștilor tocmai problema tipicului. Această problemă se cere larg și viu discutată de toți acei ce vor să înțeleagă și să redea poezia vremii noastre.

Antologia de acum este o cheazășie că fenomenele tipice din realitatea noastră, sub aspecte multiple și variate, vor fi reflectate de poeții noștri în măsură tot mai mare. Și dovadă concretă despre aceasta vom avea când în vitrine vor apărea multe volume de versuri de cel puțin concentrația acestei antologii, când

eroii din versuri vor descinde printre oameni, ca aceia
din cântecele bătrânești de pe vremuri, când versurile
poetilor vor fi folosite ca zicători și când țara va fi
populată de cântece așa cum se populează codrul de
păsări primăvara. Primăvara vieții poporului nostru
a început și nu se poate primăvară fără cântece,
fără multe cântece.

CUPRINS

	Pag.
Folclorul, o fântână a tinereții	5
Izvoarele populare în creația lui Eminescu	15
George Coșbuc	35
Ce am învățat din poezia sovietică	45
O nouă dimensiune a viitorului	49
Poeții de azi și poezia populară	54
Scrisoare deschisă poetului Dan Deșliu	66
Poezia noastră, armă a poporului în lupta pentru apărarea păcii și construirea socialismului . . .	71
Despre meșteșugul poetului	127
Primăvara poeziei noastre noi	143